

**Załącznik Nr 1 do Uchwały nr 1/2024
Zarządu Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”
z dnia 19 lutego 2024 roku.**

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”

Lokalna Strategia Rozwoju

Sucha Beskidzka, luty 2024

Fundusze Europejskie
dla Małopolski

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Spis treści

Rozdział I. Charakterystyka partnerstwa lokalnego	3
Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.....	9
Rozdział III. Partycypacyjny charakter LSR.....	15
Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR	24
Rozdział V. Spójność, komplementarność i synergia.....	43
Rozdział VI. Cele i wskaźniki	57
Rozdział VII. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	67
Rozdział VIII. Plan działania.....	75
Rozdział IX. Plan finansowy LSR.....	76
Rozdział X. Monitoring i ewaluacja	76
Wykaz wykorzystanej literatury	84
Załączniki do LSR.....	85

1. Nazwa i forma prawna Stowarzyszenia

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” funkcjonuje jako stowarzyszenie i jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mającym na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Organizacja działa na podstawie przepisów: ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 2261), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 943 z późn. zm.), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 2422 z późn. zm.), rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. U. L 231 z 30.6.2021) oraz statutu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” i innych dokumentów wewnętrznych.

2. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Historia powstania LGD sięga czasów realizacji I Schematu „Pilotażowego Programu Leader+”, w ramach którego zrealizowano wiele przedsięwzięć edukacyjnych, promocyjnych i badawczych oraz powstał szereg opracowań i analiz obszaru. Następnym tych działań było najpierw powołanie Komitetu Założycielskiego LGD „Podbabiogórze”, który liczył 50 osób z rekomendacji 28 podmiotów Podbabiogórze (14 należało do grupy partnerów publicznych i 14 należało do grupy partnerów społeczno – gospodarczych, zachowując tym samym równowagę sektorową), a następnie powstanie Lokalnej Grupy Działania (28 lutego 2006 r. – utworzenie Stowarzyszenia, 28 kwietnia – wpis do KRS) oraz opracowanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich „Podbabiogórze” na lata 2007-2008. ZSROW „Podbabiogórze” była najlepszą strategią w województwie małopolskim oraz zajęła drugą lokatę w kraju. W jej ramach zrealizowano 72 zadania z budżetem 750 000,00 zł. Spośród wielu projektów warto wymienić dwa, które były kontynuowane w LSR 2014-2020. Była to certyfikacja i nadawanie znaku promocyjnego produktom lokalnym oraz dalsze rozwijanie szlaku Ekomuzeum. Okres pilotażowy Leader+ (Schemat I i II) pozwolił na wzajemne poznanie się partnerów, promocję podejścia Leader na obszarze LGD, wzmocnienie międzysektorowej współpracy oraz nabycie doświadczenia w pozyskiwaniu i rozliczaniu funduszy europejskich. Kolejny okres 2007-2013, to już realizacja 4 osi PROW „Leader” i wdrażanie przygotowanej w drodze konsultacji społecznych Lokalnej Strategii Rozwoju „Podbabiogórze” na lata 2007 – 2013 z budżetem 10 006 724,00 (bez premii). Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze” liczyło wtedy 119 członków, w tym 8 z sektora publicznego, 5 z sektora gospodarczego i aż 106 członków reprezentujących sektor społeczny. Zrealizowano łącznie 228 projektów w tym 43 z Odnowy i rozwoju wsi, 164 z Małych projektów, 11 z Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej i 10 z Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw, a także 3 projekty współpracy, w tym 2 międzynarodowe. Wielkim sukcesem LGD było zdobycie w 2012 r. premii w wys. 5 mln zł, co powiększyło budżet LSR do kwoty 15 006 724,00 zł. W ramach dodatkowego przedsięwzięcia realizowano m.in. „Podbabiogórskie Szachowiska”, które stały się rozpoznawalnym elementem łączącym obszar Podbabiogórze. Powstało kilkanaście projektów inwestycyjnych, zawierających obowiązkowy element „rekreacyjny” - stanowiska do szachów tradycyjnych i trójdzielnych, produkowanych na obszarze LGD. Gra w szachy stała się też okazją do wielu rywalizacji szkolnych i międzygminnych na Podbabiogórze. Intencję uzupełnienia swojej rekreacyjnej struktury o Podbabiogórskie Szachowiska wyraziły miasta Jordanów i Sucha Beskidzka, które dołączyły do LGD w 2015 roku. Niektórzy członkowie Stowarzyszenia

(8 gmin, 5 organizacji, 3 firmy) były autorami ciekawych projektów zrealizowanych na obszarze Podbabiogórze, które dziś stanowią dobre praktyki. Ich wiedza i doświadczenia są wykorzystywane w pracach nad podnoszeniem jakości współpracy partnerskiej LGD. W trakcie prac nad LSR 2014-2020 organizowali spotkania, przekazywali mieszkańcom informacje oraz zbierali opinie i pomysły na projekty. Doświadczenie członków Stowarzyszenia wynika z prawie 20-letniej historii LGD „Podbabiogórze”, natomiast zaangażowanie z faktu utożsamiania się z organizacją, która jest rozpoznawalna na obszarze. Na Walnych Zebraniach członków oraz podczas wydarzeń inicjowanych przez LGD jest zawsze wysoka frekwencja. Spośród 50 członków założycieli, aż 24% członków należy do Stowarzyszenia od początku jego istnienia.

W czasie trwania minionej LSR Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze” realizowało trzy projekty współpracy. Uczestniczyło w realizacji projektu współpracy pn. „Kulinarne Unikaty Chałup - Nowością Inspiracją Atrakcją” – KUCHNIA. Projekt realizowano w okresie od 09.10.2017 r. do 30.06.2019 r. we współpracy z trzema Lokalnymi Grupami Działania. Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze” było partnerem wiodącym tego projektu, który miał na celu zachowanie dziedzictwa kulinarnego i promocję kuchni regionalnej poprzez utworzenie szlaku kulinarnego, wydanie map oraz przewodnika. Projekt wykorzystywał zasoby kulturowe i produkty lokalne obszaru LGD. Wśród korzyści z jego realizacji należy wskazać nawiązanie współpracy i zacieśnianie więzi pomiędzy lokalnymi grupami działania, rozwój obszaru, w szczególności kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa kulturowego, rozwój aktywności mieszkańców, poprawa jakości życia mieszkańców, pobudzenie integracji i zaangażowania społecznego mieszkańców. Szczególnie istotne jest, że działania realizowane w ramach projektu pozwoliły na zaangażowanie grup defaworyzowanych takich jak przedsiębiorcy, młodzież, turyści, młodzi ludzie bez pracy, narażeni na wykluczenie, matki z dziećmi, kobiety 45+, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne – Koła Gospodyń Wiejskich oraz lokalnych liderów i mieszkańców. Należy podkreślić, że projekt wdrażał nowe na danym obszarze produkty i usługi oraz promował nowy sposób wykorzystania lokalnych zasobów historycznych i kulturowych. Projekt był nowatorski, ze względu na fakt, że zakładał utworzenie nowego szlaku kulinarnego, którego nie ma na obszarze działania czterech LGD uczestniczących w projekcie współpracy. Innowacyjność projektu polega ponadto na zintegrowanej promocji kilku obszarów oraz wspólnym wypracowaniu nowych metod współpracy i prezentowania lokalnych produktów – potraw regionalnych. Podkreślenia wymaga fakt, że promocja dziedzictwa kulturowego w tego rodzaju działaniach, tzn. poprzez szlak kulinarny nie była dotychczas stosowana na tak szeroką skalę na obszarze partnerów zaangażowanych w projekt.

Drugi współrealizowany przez Lokalną Grupę Działania projekt współpracy dotyczył wyznaczenia szlaku kulinarnego produktu lokalnego "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów". Był on realizowany od 01.06.2020 r. do 31.12.2021 r. Projekt miał charakter międzynarodowy, a brało w nim udział dwóch partnerów krajowych i dwóch zagranicznych, natomiast Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze” było w nim partnerem wiodącym. W ramach projektu został m.in. utworzony i oznakowany tabliczkami szlak pod nazwą "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów", zostały wykonane gadżety kulinarne oraz wydane mapy i publikacje. Projekt przyczynił się do zachowania lokalnego dziedzictwa, a dzięki prezentacji produktów kulinarnych uczestnicy projektu poznali produkty kulinarne charakterystyczne dla każdego LGD biorącego udział w projekcie. Wspólne działania przyczyniły się ponadto do promowania włączenia społecznego poprzez współpracę społeczności lokalnych w zakresie walorów kulturowych i tradycji kulinarnych różnych regionów. Projekt w założeniu miał angażować bardzo szerokie grono odbiorców, w tym grupy defaworyzowane: organizacje pozarządowe, w tym Lokalne Grupy Działania działające na terenie partnerów projektu współpracy zajmujące się m.in. kultywowaniem dziedzictwa kulturowego, lokalnych tradycji oraz promocją obszaru, grupy nieformalne – Koła Gospodyń Wiejskich działające na rzecz kultywowania tradycji i pielęgnowania dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarnego, lokalnych liderów aktywnie działających na rzecz dziedzictwa kulturowego i umacniania kapitału społecznego, przedsiębiorców działających w obszarze gastronomii i promujących tradycje kuchni regionalnej, wytwórców tradycyjnych produktów lokalnych oraz osoby działające w rolnictwie, kobiety powyżej 45 roku życia, młodzież aktywnie działającą w zakresie kultywowania dziedzictwa kulturowego, turystów szczególnie zainteresowanych dziedzictwem kulturowym polskiej wsi, mieszkańców działających na rzecz pielęgnowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, osoby 50+, osoby młode do 35 roku życia, kobiety, w tym kobiety wchodzące/powracające na rynek pracy po urloпах macierzyńskich oraz kobiety aktywnie

działające na rzecz dziedzictwa kulturowego, osoby z niepełnosprawnościami, osoby nieposiadające wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, osoby długotrwale bezrobotne – aktywnie działające w zakresie kultywowania dziedzictwa kulturowego.

Innowacyjność projektu polegała na nowatorskim sposobie wykorzystania lokalnych zasobów przez producentów lokalnych produktów kulinarnych w ramach nawiązanej polsko-rumuńskiej współpracy oraz rozwoju nowej usługi turystycznej – szlaku kulinarnego produktu lokalnego „Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów”. W inny niż dotychczas sposób, została zaangażowana lokalna społeczność wszystkich współpracujących LGD, co jeszcze bardziej podkreśla nowatorstwo tego projektu. Należy podkreślić, że książka kucharska wydana w ramach projektu została dwukrotnie nagrodzona.

Trzeci projekt współpracy, w którym uczestniczy Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze” nosi nazwę "Rowerowe podróże od Podbabiogórza przez Wadovianę, Dolinę Karpia do Doliny Soły" i został zrealizowany w okresie od 18.02.2022 r. do 30.06.2023 r. Zaangażowanych w niego było 4 partnerów krajowych, przy czym Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze” również w tym przypadku odgrywało rolę partnera wiodącego. W ramach projektu zostały wyznaczone i wybudowane „miejsca przyjazne rowerzystom”, wydane mapy wspólne dla wszystkich LGD oraz mapki indywidualne. W ramach projektu zostały wykorzystane walory przyrodnicze i turystyczne partnerskich obszarów. Zaplanowane działania przyczyniły się do rozwoju warunków dla turystyki i aktywnego spędzania wolnego czasu dla mieszkańców oraz turystów odwiedzających obszary działań partnerów projektu. Zamierzeniem projektu było pobudzenie aktywności środowisk lokalnych poprzez ożywienie i integrację społeczności lokalnej angażując grupy docelowe w zakresie turystyki rowerowej oraz aktywnego spędzania wolnego czasu. Jest skierowany do szerokiego grona odbiorców, w tym grup defaworyzowanych takich jak organizacje pozarządowe, w tym LGD działających na terenie partnerów projektu, grup nieformalnych, lokalnych liderów, turystów, osób młodych do 35 roku życia, kobiet, młodzieży, osób długotrwale bezrobotnych. Podobnie, jak dwa wyżej opisane projekty, projekt również ma innowacyjny charakter rozumiany jako wdrożenie nowych na danym obszarze produktów lub rozwiązań znanych gdzie indziej, jednak mających nowatorski charakter na danym terenie – szlak promujący przyjazne miejsca rowerzystom jest działaniem dotychczas niespotykanym na obszarze partnerów projektu. Ponadto na terenie LGD „Podbabiogórze” powstały miejsca przyjazne rowerzystom, które do tej pory nie występowały w żadnej z miejscowości objętej terenem tego LGD.

W poprzedniej Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, przygotowanej na potrzeby okresu programowania Unii Europejskiej przypadającego na lata 2014 – 2020, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” przyjęło cztery ogólne cele:

- Włączanie społeczności lokalnej w poprawę jakości życia i stanu dziedzictwa kulturowego Podbabiogórza,
- Wzrost konkurencyjności gospodarczej w tym branży turystycznej Podbabiogórza,
- Aktywizacja mieszkańców do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym i środowiskowym,
- Wzmocnienie więzi i współpracy społecznej Podbabiogórza.

Działania zmierzające do realizacji pierwszego celu skupiły się na ochronie, promocji i ożywieniu dziedzictwa kulturowego Podbabiogórza, wzmocnieniu podbabiogórskiej marki i produktów lokalnych, podniesieniu jakości życia mieszkańców Podbabiogórza poprzez tworzenie warunków do kultury, sportu i rekreacji, a także na rozwoju oferty aktywnego spędzania czasu wolnego. Na drugi cel złożył się między innymi rozwój infrastruktury oraz oferty turystycznej i rekreacyjnej Podbabiogórza oraz wzmocnienie więzi i współpracy społeczności obszaru, a także wzrost konkurencyjności gospodarczej szczególnie w zakresie innowacji i nowych technologii. Działaniami dążącymi do realizacji trzeciego celu było zmniejszenie barier społecznych dla grup defaworyzowanych, wzrost świadomości mieszkańców dotyczących zagrożeń czyhających na młodych ludzi oraz wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców na rzecz ochrony środowiska i zmian klimatu. Działaniami zmierzającymi do realizacji ostatniego celu było podnoszenie kwalifikacji zespołu wdrażającego, aktywizacja społeczności w zakresie LSR, nawiązywanie współpracy i zacieśnianie więzi pomiędzy lokalnymi grupami

działania, wykorzystywanie lokalnych walorów dla rozwoju obszaru oraz monitorowanie i ewaluacja wdrażania LSR oraz sprawne funkcjonowanie Biura Zarządu LGD.

3. Ogólny opis struktury Stowarzyszenia

Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być osoba fizyczna, która spełnia warunki określone w ustawie Prawo o stowarzyszeniach, jest pełnoletnia, posiada pełną zdolność do czynności prawnych, posiada obywatelstwo Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa UE, bez względu na miejsce zamieszkania, złoży deklarację członkowską, działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz przedstawi pisemną rekomendację udzieloną przez:

- działającego na obszarze, którego dotyczy LSR, partnera społecznego lub gospodarczego,
- gminę wiejską,
- gminę miejsko-wiejską,
- związek międzygminny,
- osobę prawną, której działalność związana jest z realizacją celów Stowarzyszenia,
- przedsiębiorcę,
- grupę 10 osób fizycznych zamieszkałych na obszarze, którego dotyczy LSR,
- uzyska rekomendację przynajmniej od 2 członków zwyczajnych Stowarzyszenia,
- złoży deklarację członkowską,

Członkiem Stowarzyszenia może być także osoba prawna, w tym jednostka samorządu terytorialnego, która działa na obszarze, którego dotyczy LSR, wykonuje działalność związaną z realizacją celów Stowarzyszenia, jest jednostką samorządu terytorialnego lub jednym z partnerów publicznych, gospodarczych i społecznych, w tym organizacją pozarządową działającą na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, zajmującą się zagadnieniami z zakresu środowiska naturalnego lub promowaniem równości mężczyzn i kobiet, przedstawi deklarację przystąpienia do LGD oraz wskaże osobę reprezentującą osobę prawną w LGD lub przedstawi uchwałę właściwego organu zawierającą deklarację przystąpienia do LGD. Jednostka samorządu terytorialnego będąca członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia jest reprezentowana przez swój organ wykonawczy lub upoważnioną przez niego osobę.

Członkami Stowarzyszenia są podmioty sektora społecznego, gospodarczego i publicznego. Skład LGD jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności, bez dominacji jakiegokolwiek grupy interesu. W skład Stowarzyszenia na dzień 31.05.2023 r. wchodzi 100 osób. Najwięcej osób reprezentuje sektor społeczny, bo aż 73 osoby, co stanowi 73% wszystkich członków LGD. Sektor gospodarczy reprezentuje 17 podmiotów, co stanowi 17% wszystkich członków, a sektor publiczny reprezentowany jest przez 10 osób, co stanowi 10% wszystkich członków Stowarzyszenia. Tak dobrani przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego i społecznego uniemożliwiają kontrolowanie procesu decyzyjnego przez jedną grupę interesu.

Władze Stowarzyszenia stanowią następujące organy:

- a) Walne Zebranie Członków
- b) Zarząd
- c) Rada
- d) Komisja Rewizyjna

Jedna osoba może być członkiem wyłącznie jednego organu wymienionego powyżej w punktach od b. do d.

Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków, które zwołuje Zarząd co najmniej jeden raz na rok lub na pisemny wniosek Komisji Rewizyjnej lub Rady lub co najmniej 1/5 członków Stowarzyszenia powiadamiając o jego terminie, trybie, miejscu obrad i propozycjach porządku obrad wszystkich członków listami poleconymi lub w każdy inny skuteczny sposób, co najmniej na 14 dni przed wyznaczonym terminem. W razie organizacji Walnego Zebrania Członków z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej zawiadomienie zawiera dodatkowo dokładny opis sposobu uczestnictwa i wykonywania prawa głosu. Jeżeli Walne Zebranie Członków w pierwszym terminie nie może podjąć uchwał w sprawie zmiany Statutu, powołania i odwołania członków Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej oraz rozwiązania Stowarzyszenia, ze względu na brak wymaganej liczby członków na Walnym Zebraniu Członków, zwołuje się Walne Zebranie Członków w drugim terminie, nie wcześniej niż przed upływem 30 minut. Walne Zebranie Członków zwołane w tym trybie może podejmować

ważne uchwały bez względu na ilość obecnych członków, ale tylko w sprawach zapisanych w propozycji porządku obrad dostarczonym członkom Stowarzyszenia. W Walnym Zebraniu Członków mogą uczestniczyć zaproszeni przez Zarząd goście. Do kompetencji Walnego Zebrania należy między innymi uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia, uchwalanie zmian Statutu oraz podejmowanie uchwał w zakresie rozszerzenia bądź zawężenia obszaru objętego LSR.

Zarząd składa się z Prezesa, dwóch Wiceprezesów, skarbnika i od 7 do 11 innych członków Zarządu wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie w głosowaniu tajnym. Członków Zarządu wybiera Walne Zebranie Członków spośród zgłoszonych kandydatów.

Zarząd składa się z członków Stowarzyszenia wskazanych przez poszczególne podmioty będące partnerami społecznymi, publicznymi i gospodarczymi, działającymi na obszarze, dla którego ma być opracowany LSR lub którego dotyczy LSR, przy czym w składzie Zarządu musi się znaleźć co najmniej po jednym członku Stowarzyszenia z obszaru każdej z gmin. Uchwały Zarządu zapadają zwykłą większością głosów przy obecności, co najmniej połowy członków Zarządu. Do kompetencji Zarządu należy między innymi przyjmowanie nowych członków Stowarzyszenia, kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia oraz realizacja LSR zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, w tym ogłaszanie konkursów na projekty, ich przyjmowanie i przedkładanie Radzie, celem dokonania wyboru projektów do realizacji w ramach strategii.

Rada Stowarzyszenia składa się z przewodniczącego, wiceprzewodniczącego, sekretarza i pozostałych członków. W skład Rady wchodzi przedstawiciele władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańcy, przy czym na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu. W skład Rady wchodzi od 23 do 25 osób wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków w głosowaniu tajnym, spośród członków stowarzyszenia, zapewniającym reprezentantów przedstawicieli wszystkich gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”.

Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji oraz ustalenie kwoty wsparcia dla operacji, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez Stowarzyszenie LSR oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami. Wybór operacji dokonywany jest w formie wymagających pisemnego zaprotokołowania uchwał Rady, podjętych zwykłą większością głosów, przy obecności co najmniej połowy ogólnej liczby członków Rady, przy czym wymaga się, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała procesu podejmowania decyzji, a na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne – określone zgodnie z przepisami krajowymi – ani żadna z grup interesu nie posiadała więcej niż 49% praw głosu. Wybór operacji odbywa się zgodnie z obowiązującymi przepisami. Co najmniej 50% praw głosu posiadają partnerzy niebędący instytucjami publicznymi.

W razie braku quorum w pierwszym terminie posiedzenia Rady, zwołuje się Radę w drugim terminie, nie wcześniej niż przed upływem 30 minut. Rada zwołana w tym trybie może podejmować ważne uchwały bez względu na liczbę obecnych członków, ale tylko w sprawach zapisanych w propozycji porządku obrad dostarczonej członkom Rady, przy czym podjęcie uchwały wymaga by żadna z grup interesu nie posiadała więcej niż 49% praw głosu.

Członkowie Rady są obowiązani zachować bezstronność w wyborze operacji. Członek Rady lub jego reprezentant, który jest wnioskodawcą wybieranej przez Radę operacji, reprezentuje wnioskodawcę, zachodzi pomiędzy nim, a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej, jest z nim spokrewniony, jest osobą fizyczną reprezentującą przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę lub zgłosi inne powiązanie z daną operacją lub co do którego zachodzi podejrzenie stronniczości przy wyborze danej operacji, zostaje wykluczony z tego wyboru.

Komisja Rewizyjna składa się z przewodniczącego, wiceprzewodniczącego oraz od 1 do 3 członków wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków w głosowaniu tajnym. Członkiem Komisji Rewizyjnej nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie. Członkowie Komisji nie mogą pozostawać z członkami Zarządu w związku małżeńskim, ani też w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia.

Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy kontrola bieżącej pracy Stowarzyszenia, ocena prac i składanie wniosków w przedmiocie udzielenia absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu Członków, występowanie

z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania Członków oraz dokonywanie wyboru podmiotu mającego zbadać sprawozdanie finansowe Stowarzyszenia zgodnie z przepisami o rachunkowości.

Tak przygotowany proces decyzyjny jest gwarantem transparentności i bezstronności w każdym organie decyzyjnym Lokalnej Grupy Działania. To właśnie ta jawność działania wpływa na podniesienie efektywności proponowanych przez Stowarzyszenie działań.

Funkcjonowanie Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania „Podbabiogórze” opisane jest w podstawowych dokumentach organizacyjnych dostępnych dla wszystkich zainteresowanych na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz w Biurze. Poniższa tabela przedstawia najważniejsze informacje na ten temat.

Tabela 1 Dokumenty wewnętrzne regulujące funkcjonowanie Stowarzyszenia

Tytuł dokumentu	Sposób uchwalenia/ aktualizacji	Główne zapisy
Statut Stowarzyszenia	Uchwalenie statutu Stowarzyszenia lub jego zmiana dokonywana jest przez Walne Zebranie Członków.	<ul style="list-style-type: none"> Zasady działania Stowarzyszenia, Uregulowanie kwestii członkostwa w LGD, Opis praw i obowiązków członków LGD, Określenie sposobu wyboru władz stowarzyszenia oraz określenie ich kompetencji, Opis majątku i gospodarki finansowej.
Regulamin Rady	Dokument uchwalany przez Radę Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”.	<ul style="list-style-type: none"> Opis liczebności składu Rady, Opis funkcji Przewodniczącego Rady, Opis przygotowania i zwoływania posiedzeń Rady, Opis sposobu przeprowadzenia głosowania, Dokumentacja organu, Opis procedury wyłączenia od oceny i wyboru operacji Obowiązek zachowania poufności.
Regulamin Zarządu	Dokument uchwalany przez Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”.	<ul style="list-style-type: none"> Opis składu Zarządu, Zadania Zarządu, Kompetencje Zarządu, Opis procesu podejmowania decyzji, Podział obowiązków między członkami Zarządu.
Regulamin Komisji Rewizyjnej	Dokument uchwalany przez Walne Zebranie Członków.	<ul style="list-style-type: none"> Zadania Komisji Rewizyjnej, Procedura zwoływania posiedzeń, Dokumentacja Komisji Rewizyjnej.
Regulamin Biura	Uchwała Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”.	<ul style="list-style-type: none"> Opis struktury Biura, Obowiązki pracowników Biura, Zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, Opis podstawowych obowiązków i uprawnień pracodawcy i pracownika, Czas pracy Biura, Zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD, Zasady świadczenia doradztwa, Zadania w zakresie animacji i współpracy oraz metody ich pomiaru.

Źródło: Opracowanie własne

1. Opis obszaru i spójność przestrzenna

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” charakteryzuje wspólne położenie geograficzne i bezpośrednie sąsiedztwo administracyjne.

Obszar obejmuje dziewięć gmin, w tym dwa miasta (Jordanów, Sucha Beskidzka), 1 gminę miejsko – wiejską (Maków Podhalański) oraz 6 gmin wiejskich (Budzów, Bystra-Sidzina, Jordanów, Stryszawa, Zawoja, Zembrzyce). Powierzchnia obszaru wynosi 686 km². Obszar położony jest na południowo-zachodnim krańcu województwa małopolskiego i stanowi 4,52% jego powierzchni. Całość obszaru znajduje się w granicach administracyjnych powiatu suskiego. Obszar graniczy z powiatami: wadowickim, myślenickim, nowotarskim (woj. małopolskie) i żywieckim (woj. śląskie), oraz z Republiką Słowacką: powiat Námestovo (kraj Żyliński).

Rysunek 1 Mapa obszaru Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”

Źródło: Opracowanie własne

Na obszarze Stowarzyszenia w roku 2020 mieszkało 83 429 osób, co z rokiem 2015 oznacza spadek o 746 osób. Pięć gmin zanotowało spadek liczby ludności. Są to: gmina Zembrzyce, Zawoja, Maków Podhalański, Sucha Beskidzka i Miasto Jordanów. Największy spadek zanotowała gmina Sucha Beskidzka (spadek o 440 osób). Natomiast 4 gminy zanotowały wzrost liczby mieszkańców. Są to: gmina Budzów, Bystra-Sidzina, Jordanów i Stryszawa. Największy przyrost zanotowała gmina Stryszawa (wzrost o 228 osób).

Tabela 2 Podstawowe informacje dot. obszaru LGD

Gmina	Liczba ludności		Powierzchnia [km2]	
	2015	2020	2015	2020
Jordanów (1)	5 324	5 312	21	21
Sucha Beskidzka (1)	9 432	8 992	28	28
Budzów (2)	8 814	8 823	74	74
Bystra-Sidzina (2)	6 786	6 821	81	81
Jordanów (2)	11 011	11 172	92	92
Maków Podhalański (3)	16 351	15 932	109	109
Stryszawa (2)	11 777	12 005	114	114
Zawoja (2)	9 058	8 891	128	128
Zembrzyce (2)	5 622	5 481	39	39

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Na terenie działania Stowarzyszenia „Podbabiogórze” funkcjonuje wiele jednostek, które można zakwalifikować do sektorów społecznego, publicznego i gospodarczego. Definiując grupę interesu jako grupę jednostek połączonych więzami wspólnych interesów lub korzyści należy wskazać, że na etapie opracowywania dokumentu strategicznego, na obszarze działania LGD występuje jako grupa interesu sektor publiczny, którego naczelnym zadaniem jest wykonywanie zadań ustawowych w obrębie granic administracyjnych w jakich działają poszczególne samorządy. Ta grupa interesu jest reprezentowana przez więcej niż jedną osobę wśród członków LGD. W ramach sektora społecznego, należy wskazać Koła Gospodyń Wiejskich, Kluby Sportowe oraz Ochotnicze Straże Pożarne jako grupy interesu, które kulturowo wpisują się w pejzaż społeczny obszarów wiejskich, a ich liczba przewyższa liczbę innych rodzajów organizacji społecznych. Dodatkowo, organizacje te są reprezentowane przez więcej niż jedną osobę wśród członków LGD. Zdiagnozowano na etapie tworzenia dokumentu strategicznego grupy interesu sektora gospodarczego, tj. branża drzewna. Procedury przyjęte przez LGD oraz regulamin pracy organu decyzyjnego gwarantują, że żadna z wymienionych grup interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Inklusywna formuła funkcjonowania LGD daje także podstawę do uznania, że grupy w sposób komplementarny będą angażowały się w pracę LGD i wdrażanie LSR (szczegóły przyjętych rozwiązań znajdują się w rozdziale III i VII niniejszego dokumentu oraz Planie Komunikacyjnym LGD).

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” charakteryzuje się nie tylko spójnością przestrzenną, ale także spójnością społeczną, gospodarczą i środowiskową. Razem taka spójność tworzy bardzo dobre warunki do wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Społeczność. Niniejsza LSR jest przygotowana w odpowiedzi na oddolne potrzeby mieszkańców, którzy wyrazili swoje zdanie w czasie licznych spotkań konsultacyjnych mających miejsce w okresie ewaluacyjnym poprzedniej Strategii. Szczegóły dotyczące procesu konsultacyjnego opisane są w rozdziale III.

2. Wielofunduszowość

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność opracowana przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” jest strategią wielofunduszową. Oznacza to, że jest ona współfinansowana przez różne Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne (EFSI). W ramach realizacji wdrażania będą operacje wspierane przez:

- a) Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),
- b) Europejski Fundusz Społeczny PLUS (EFS+),
- c) Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR).

Poszczególne EFSI obejmują swoim zakresem oddziaływania cały obszar LGD, czyli każdą z 9 wchodzących w skład Stowarzyszenia gmin. Oznacza to, że w każdej z nich będzie możliwość realizowania operacji w ramach każdego z wymienionych powyżej Funduszy.

3. Spójność przyrodnicza

Jest to obszar typowo górski, a naturalne bogactwo regionu stanowią lasy, zajmujące 46,4% jego powierzchni. Południowa część obszaru Podbabiogórza, położona najwyżej, znajduje się na terenie Beskidu Żywieckiego, który dzieli się tu na trzy mniejsze jednostki geograficzne: Pasma Babiogórskie z najwyższym szczytem całych Beskidów Zachodnich, Babią Górą (1725 m n.p.m.), Pasma Polic (Polica, 1369 m n.p.m.) oraz Pasma Jałowieckie, zwane też Przedbabiogórskim (Jałowiec, 1111 m n.p.m.). Charakterystycznym elementem krajobrazu północnej części powiatu są natomiast wzniesienia należące do niższych grup górskich – Pasma Leskowca (918 m n.p.m.) i Łamanej Skały (929 m n.p.m.) w Beskidzie Małym (na północnym zachodzie) oraz Pasma Koskowej Góry (866 m n.p.m.) w Beskidzie Makowskim (na północnym wschodzie). Znacząca część obszaru posiada unikalne walory krajobrazowe i przyrodnicze, które stały się przedmiotem ustawowej ochrony już w 1954 r., kiedy utworzony został Babiogórski Park Narodowy (BPN). Teren objęty granicami BPN został uznany za miejsce szczególne także w skali międzynarodowej i w 1977 r. włączony do światowej sieci rezerwatów biosfery UNESCO w ramach programu MAB - Man and the Biosphere („Człowiek i Biosfera”). W roku 2007 Babia Góra znalazła się także na liście miejsc, wchodzących w skład europejskiej sieci „Natura 2000”, zarówno jako obszar specjalnej ochrony ptaków, jak i obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Europejskiej ze względu na wartość tutejszych siedlisk przyrodniczych.

Inne bardzo cenne przyrodniczo tereny znajdujące się w granicach obszaru to „Rezerwat na Policy im. prof. Zenona Klemensiewicza” - utworzony w 1972 r. o powierzchni 58,70 ha, na północ od szczytu, na terenie gminy Zawoja oraz rezerwat przyrody „Na Policy” utworzony w 1998 r., o powierzchni 13,21 ha, na południe od szczytu, na terenie gminy Bystra-Sidzina. Rezerваты te chronią naturalny górnoreglowy bór świerkowy wraz z ostoją chronionych gatunków zwierząt, wśród których występuje m.in. głuszec, dla którego populacji pasmo Policy jest ostoją. Głównie z tego powodu teren pasma również został włączony do europejskiej sieci „Natura 2000” jako obszar specjalnej ochrony ptaków i znajduje się także na liście obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty Europejskiej ze względu na cenne siedliska przyrodnicze. Szczytowe partie pasma Leskowca i Łamanej Skały wraz z ich południowymi i południowo-wschodnimi stokami, położone w północno-zachodniej części obszaru, wchodzi w skład Parku Krajobrazowego Beskidu Małego, utworzonego w 1998 r. celem ochrony walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych tej grupy górskiej. Południowo-wschodnie tereny powiatu suskiego to część rozległego Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Łącznie na terenie sześciu gmin znajdują się obszary chronionego krajobrazu co stanowi 66,67% całego obszaru.

4. Spójność historyczna i kulturowa

Ukształtowany przez lata folklor Podbabiogórza wpisuje się w ogólną formę kulturową polskiej góralszczyzny. Największy wpływ na charakter kultury ludowej Podbabiogórza miała trwająca od XIII do XVI wieku migracja wołoska, przynosząca z południa i wschodu Europy elementy folkloru bałkańskiego, węgierskiego, rusińskiego. Na Podbabiogórzu doszło również do połączenia kultury pasterskiej z kulturą rolniczą, która dotarła tu wraz z osadnictwem z północy. W ujęciu historyczno-etnograficznym na Podbabiogórzu mieszkają trzy góralskie grupy. Najliczniejsi są Górale Babiogórscy, zamieszkujący południową część powiatu suskiego. Na zachodnich krańcach powiatu mieszkają Górale Żywieccy, a na jego wschodzie i północnym wschodzie Kliszczacy. Zanikające obecnie w wymiarze społecznym różnice etniczne znajdują swoje odzwierciedlenie w zachowanym folklorze słownym, muzycznym i tanecznym i są kultywowane przez liczne grupy artystyczne. Miejscowy folklor i tradycje Podbabiogórza poznać można m.in. podczas organizowanych tu różnych konkursów, festiwali i festynów. Takimi największymi, cyklicznymi imprezami folklorystycznymi są: Babiogórskie Podłazy – przegląd grup kolędniczych, Powiatowy Konkurs Potraw i Palm Wielkanocnych, Powiatowy Konkurs Gawędziarzy, Śpiewaków i Instrumentalistów Ludowych „Podbabiogórskie Posiady”, Suskie Spotkania z Folklorem, Tydzień Kultury Beskidzkiej, Powiatowe Dożynki, Babiogórska Jesień czy Święto Zabawki Ludowej. Z Podbabiogórza pochodzą znane i rozpoznawalne, nie tylko w Polsce, drewniane zabawki. Kolorowe ptaszki i koniki zaczęły być tu wytwarzane w połowie XIX w., kiedy powstał najstarszy, spośród wciąż czynnych, ośrodek zabawkarstwa ludowego w Polsce, nazywany przez etnografów ośrodkiem żywiecko-suskim. Obecnie, ze względu na aktywność twórców, można właściwie mówić o ośrodku stryżawskim, bo to w miejscowościach wchodzących w skład tej

gminy wytwarzanych jest najwięcej drewnianych zabawek. Jest to zarazem jeden z najbardziej uznanych ośrodków tradycyjnego zabawkarstwa w Polsce. Drewniane, malowane ptaszki są dziś najbardziej rozpoznawalną zabawką i jednocześnie produktem markowym Stryszawy. W 2011 r. otwarto tu Beskidzkie Centrum Zabawki Drewnianej ze stałą ekspozycją zabawkarstwa i punktem sprzedaży zabawek. Inne rodzaje popularnego na Podbabiogórzu rękodzieła to hafciarstwo, wikliniarstwo i bibułkarstwo. Hafciarska wytwórczość rękodzielnicza rozkwitła zwłaszcza pod koniec XIX w., z chwilą otwarcia w Makowie Podhalańskim Krajowej Szkoły Hafciarskiej. Znane lokalnie wyroby zasłynęły wówczas szerzej, w tym również za granicą. W charakterystycznym dla makowskiej szkoły białym hafcie dominują drobne motywy roślinne, złożone głównie z różnego rodzaju kolistych kwiatków i gałązek z owalnymi listkami. Od wielu pokoleń w gminie Budzów całe rodziny zajmują się plecionkarstwem, zwanym również koszykarstwem. W przeszłości powstawały tu głównie kosze z wikliny. Współcześnie, z łuby, rzadziej z wikliny, wyrabiane są różne produkty o charakterze użytkowym lub pamiątkowym. Jest to obecnie zajęcie w części rzemieślnicze, w części noszące znamiona rękodzieła ludowego, choćby ze względu na ręczne, często niepowtarzalne zdobienia wyrobów. W wielu podbabiogórskich miejscowościach kultywowane są tradycje bibułkarskie – z kolorowej bibuły formowane są różnej wielkości kwiaty, pojedyncze i bukiety, wieńce i girlandy, gałązki z liśćmi i pękami oraz kwiatne kompozycje w kształcie drzewka. Specyfika obszaru znajduje również swoje odzwierciedlenie w tradycjach kulinarnych Podbabiogórza. Najbardziej znanymi, tradycyjnymi potrawami miejscowej kuchni i jednocześnie produktami lokalnymi, są obecnie: żurek stryszawski, kwaśnica na świńskim ryżu, gęś po zembrzycku, bugle zembrzyckie, zawojski kołacz, a także, wyrabiane nie tylko na Podhalu, produkty z owczego mleka – oscypek i bundz. Kulinarne tradycje Podbabiogórza podtrzymywane są dzięki konkursom i przeglądowi potraw regionalnych organizowanych przez Koła Gospodyń Wiejskich.

Dziedzictwo historyczne Podbabiogórza ma swoje odzwierciedlenie w zachowanych zabytkach architektury. Wiele z nich jest cennymi przykładami dziedzictwa kulturowego na trwale wpisany w historię regionu. Najbardziej znanym jest zespół zamkowo-parkowy w Suchej Beskidzkiej, zwany „Małym Wawelem”. Obecnie w obiekcie działa Muzeum Miejskie, które zajmuje pierwsze piętro południowego skrzydła zamku, a także galeria, punkt informacji turystycznej, hotel oraz restauracja. Swoją siedzibę ma tu też Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii. Do zamku przylega park, który zachował formę romantycznego założenia z 1. połowy XIX w. Znajduje się w nim m.in. neogotycki budynek oranżerii oraz tzw. „Domek Ogrodnika”, w którym urządzona jest ekspozycja etnograficzna. Kolejnym cennym obiektem pochodzącym również z przełomu XVI i XVII w. jest murowany dwór w Wysokiej. Inne zachowane obiekty architektoniczne świadczące o bogatej przeszłości historycznej obszaru to: zespół kościelno-klasztorny w Suchej Beskidzkiej, w którego skład wchodzi: wzniesiony w latach 1613-1614 r. „stary” kościół – dawny klasztor kanoników regularnych (obecnie plebania) i trzy przykościelne kaplice z XVII w. oraz „nowy” kościół z XIX/XX w., otoczone kamiennym murem z bramą wjazdową; trzy jordanowskie budynki wzniesione według projektu Jana Sas-Zubrzyckiego: narożny budynek z basztą (przełom XIX/XX w.), ratusz miejski (1911) i kościół parafialny Przenajświętszej Trójcy (1912) – sanktuarium maryjne z cieszącym się kultem obrazem Matki Bożej Trudnego Zawierzenia – Pani Jordanowskiej. Sanktuarium maryjnym jest też kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Makowie Podhalańskim, który obecny swój wygląd uzyskał po przebudowie dokonanej w latach 1828-1833. W ołtarzu głównym kościoła znajduje się XVI-wieczny, łaskami słynący obraz Matki Bożej Opiekunki i Królowej Rodzin. Do grupy najstarszych murowanych kościołów w powiecie suskim należą również: kościół pw. Trójcy Świętej w Bienkówce (1793), kościół pw. św. Mikołaja w Sidzinie (1815-1825) i kościół pw. świętych Filipa i Jakuba w Osielcu (1838-1855).

Osobną wartość historyczną stanowią obiekty usytuowane na Szlaku Architektury Drewnianej, który powstał w 2001 roku z inicjatywy Województwa Małopolskiego. Po opracowaniu koncepcji szlaku i podpisaniu umowy z sąsiednimi województwami o współpracy w zakresie jego tworzenia w latach 2001-2003 wszystkie obiekty zostały oznakowane tablicami, a dojazd do nich znakami drogowymi. Na obszarze Podbabiogórza w ramach małopolskiej części Szlaku Architektury Drewnianej znajdują się: Kościół pw. św. ap. Piotra i Pawła w Lachowicach (jeden z najcenniejszych zabytków drewnianej architektury sakralnej w Małopolsce), Kościół pw. św. ap. Szymona i Judy w Łętowni, Kościół pw. św. Klemensa w Zawoi, Karczma „Rzym” w Suchej Beskidzkiej, Skansen w Sidzinie – Muzeum Kultury Ludowej oraz Skansen im. Józefa Żaka w Zawoi.

5. Spójność gospodarcza

Na terenie działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” zaobserwować można rosnącą ilość podmiotów gospodarczych. W ciągu pięciu lat liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wzrosła o 1060 i wynosiła w 2020 roku 8872 podmioty. Największy wzrost zanotowała gmina Jordanów (wzrost o 188 podmiotów), a najmniejszy wzrost zanotowała gmina Zembrzyce (wzrost o 50 podmiotów).

Tabela 3 Podmioty gospodarki wpisane do rejestru REGON w latach 2015 i 2020

Gmina	Podmioty gospodarki wpisane do rejestru REGON	
	2015	2020
Jordanów (1)	600	697
Sucha Beskidzka (1)	1 302	1 357
Budzów (2)	631	779
Bystra-Sidzina (2)	548	671
Jordanów (2)	826	1 014
Maków Podhalański (3)	1 820	1 974
Stryżawa (2)	796	952
Zawoja (2)	817	906
Zembrzyce (2)	472	522

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Obszar działania LGD „Podbabiogórze” charakteryzuje się nie tylko potencjałem wzrostu podmiotów gospodarczych, ale również ich różnorodnością. Według Banku Danych Lokalnych w 2020 roku największa liczba podmiotów działała w sekcji F – Budownictwo (1 871 podmiotów), G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (1 833 podmioty), C – Przetwórstwo przemysłowe (1 808 podmiotów), Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna (467 podmiotów), M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (457 podmiotów) oraz w sekcji H – transport i gospodarka magazynowa (420 podmiotów).

Na terenie działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” znajduje się 3 811 gospodarstw rolnych o różnej powierzchni. Zdecydowanie najliczniejszą grupę gospodarstw rolnych stanowią te o powierzchni między 1, a 5 ha. Najwięcej gospodarstw ogólnie jak i tych o powierzchni od 1 do 5 ha znajduje się na terenie gminy Jordanów.

Tabela 4 Gospodarstwa rolne na obszarze działania LGD wg wielkości

Gmina	Gospodarstwa rolne ogółem [2020]					
	ogółem	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 15 ha	15 ha i więcej
Jordanów (1)	181	4	158	11	5	3
Sucha Beskidzka (1)	100	0	94	3	0	0
Budzów (2)	559	6	518	32	0	3
Bystra-Sidzina (2)	516	12	445	53	0	0
Jordanów (2)	816	11	717	70	9	9
Maków Podhalański (3)	414	20	359	31	0	0
Stryżawa (2)	671	17	617	34	3	0
Zawoja (2)	301	15	265	17	0	0
Zembrzyce (2)	253	0	239	6	0	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Obszar działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” mimo rosnącej liczby podmiotów gospodarki nadal odznacza się ich niskim udziałem względem skali województwa. Według danych

z Banku Danych Lokalnych liczba podmiotów gospodarki wpisanych do rejestru REGON była na obszarze działania Stowarzyszenia niższa, o 178,48 podmiotów na 10 tysięcy mieszkańców, względem województwa małopolskiego. Zróżnicowanie i rosnąca liczba podmiotów jest dużym potencjałem na rozwój regionu. Ponadto na obszarze działania LGD są liczne gospodarstwa rolne. Największą liczbę stanowią te małe gospodarstwa o powierzchni do 5 ha, których jest łącznie 3 497, a nastawione są głównie na zaspakajanie potrzeb własnych oraz na sprzedaż z wykorzystaniem krótkich łańcuchów dostaw. W związku z taką sytuacją gospodarczą regionu warto nadal inwestować w rozwój podmiotów gospodarki oraz w nowoczesne technologie wzmacniające znaczenia gospodarstw rolnych w regionie.

Zgodnie z danymi zawartymi w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego „Małopolska 2030” na terenie województwa wyróżnia się kilka Miejskich Obszarów Funkcjonalnych. Na terenie Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” ani w bezpośrednim sąsiedztwie żadne z takich obszarów się nie znajduje. Innymi danymi zawartymi w w/w dokumencie jest wskazanie, które gminy województwa małopolskiego są gminami zagrożonymi marginalizacją w obszarze społecznym, ekonomicznym i środowiskowym. Gminami charakteryzującymi się współczynnikiem poniżej -0,25, a więc gminami zmarginalizowanymi, jest: gmina Bystra-Sidzina, Zawoja oraz gmina Budzów. W lepszej sytuacji jest: gmina Jordanów i gmina Maków Podhalański, których współczynnik wynosi między -0,25, a 0,00. W jeszcze lepszej sytuacji omawianego obszaru jest: gmina Stryszawa i Zembrzyce, których współczynnik wynosi od 0,00 do 0,25. W najlepszej sytuacji jest miasto Jordanów i gmina Sucha Beskidzka, których współczynnik wynosi od 0,25 do 0,5 (co stanowi drugą najlepszą grupę gmin w województwie małopolskim).

6. Oferta spędzania czasu wolnego dla młodzieży i seniorów

Na terenie działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” znajdują się liczne zabytki oraz bogata i różnorodna flora i fauna co w połączeniu ze sobą daje bardzo atrakcyjny obszar do spędzania wolnego czasu na świeżym powietrzu. Jest to atrakcyjne nie tylko dla lokalnych mieszkańców, ale również dla pojawiających się w okolicy turystów. Gmina Zawoja jest siedzibą utworzonego w 1954 r. Babiogórskiego Parku Narodowego. W siedzibie BPN znajduje się Ośrodek Edukacyjny, w skład którego wchodzi Wystawa Stała i Ogród Roślin Babiogórskich.

Ponadto na obszarze znajdują się liczne szlaki turystyczne, które prowadzą przez urokliwe miejsca regionu jeszcze bardziej uatrakcyjniając ten obszar. Przykładem takich szlaków turystycznych są biegnące przez obszar gminy Bystra-Sidzina cztery znakowane szlaki turystyczne, w tym czerwony – przez Halę Krupową, Policę na Babią Górę i zielony – z Sidziny do schroniska PTTK na Hali Krupowej, szlak niebieski Sidzina, Sołectwo - przez Toporzysko i Górę Ludwik (625 m) do wsi Wysoka oraz szlak czarny (najkrótsze dojście do schroniska) Sidzina, Wielka Polana (PKS, 650 m) - schronisko PTTK na Hali Krupowej.

Dla podtrzymania tradycji zabawkarskich w Stryszawie powstało Beskidzkie Centrum Zabawki Drewnianej, gdzie dzieci i młodzież uczą się wytwarzania prostych zabawek. Tutaj mieści się również stała ekspozycja zabawek twórców z terenu Gminy Stryszawa, która jest wymarzonym miejscem do wypoczynku rodzinnego w pensjonatach prowadzących regionalną kuchnię, której podstawą są miejscowe, ekologiczne produkty.

Na terenie działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” znajduje się dobrze rozbudowana infrastruktura sportowa w postaci boisk, placów zabaw i siłowni plenerowych, która również mocno przyczynia się do możliwości spędzania czasu wolnego zarówno przez młodzież, jak i osoby w wieku senioralnym.

Zgodnie z danymi z systemu EKRS ministerstwa sprawiedliwości¹ na terenie Lokalnej Grupy Działania „Podbabiogórze” znajduje się łącznie 46 oddziałów Ochotniczej Straży Pożarnej, 15 Kół Gospodyń Wiejskich oraz 29 Klubów Sportowych (w tym 4 Stowarzyszenia). Na obszarze LGD znajdują się stowarzyszenia działające na rzecz trzeźwości, ekologii i kultury, aktywizacji społecznej i obywatelskiej, osób z niepełnosprawnością intelektualną, wspierania trzeźwości i leczenia osób uzależnionych i współuzależnionych, stowarzyszenia międzynarodowych inicjatyw kulturalnych, ekonomicznych i oświatowych. Ponadto na wskazanym obszarze znajdują się kółka rolnicze, orkiestra dęta, jordanowskie koło kultury ludowej, chór kameralny, ochotnicza grupa

¹ [System EKRS \(ms.gov.pl\)](https://ms.gov.pl)

ratownicza, beskidzkie stowarzyszenie kombatanów i osób represjonowanych, uniwersytet III wieku, małopolski związek kolejarzy oraz babiogórskie stowarzyszenie emerytów, rencistów i inwalidów.

Bogaty krajobraz, bogate dziedzictwo kulturowe, infrastruktura sportowa, szlaki turystyczne oraz praca lokalnych NGO tworzą interesującą i zróżnicowaną ofertę spędzania czasu wolnego zarówno dla młodzieży jak i osób w wieku senioralnym. Należy zwrócić uwagę, że oferta mimo swej różnorodności nie jest w stanie zainteresować wszystkich mieszkańców.

Rozdział III. Partycypacyjny charakter LSR

1. Partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna to aktywne uczestnictwo obywateli w podejmowaniu decyzji, które mają bezpośredni związek z funkcjonowaniem społeczności, których są członkami. W głównej mierze jest to ich czynny udział w procesach zainicjowania oraz spełniania funkcji zgodnie z przeznaczeniem grup obywatelskich i pozarządowych organizacji. Ze względu na typ relacji wyróżniamy dwa rodzaje partycypacji: wspólnotową zwaną horyzontalną oraz obywatelską określaną również jako wertykalną. Pierwsza obejmuje współdziałanie różniących się między sobą grup społecznych dotyczące jednego wspólnego przedsięwzięcia. Druga zaś oparta jest na włączeniu obywateli w działania, których inicjatorami są władze publiczne. Działania te obejmują: aktywność publiczną wychodzącą ze strony obywateli (petycje, skargi, edukacja publiczna), włączenie do uczestnictwa członków społeczeństwa (np. referendum, konsultacje społeczne), udział w wyborze przedstawicieli władzy, obowiązkowe postawy wynikające z przepisów prawa.

Partycypacja społeczna charakteryzuje się 3 rodzajami relacji:

1. Informowanie obywateli o podjętych decyzjach, które bezpośrednio ich dotyczą.
2. Konsultowanie - przedstawiciele władz przedstawiają swoje projekty bądź postulaty i oczekują na opinie mieszkańców.
3. Współdecydowanie – obywatele nie tylko oceniają pomysły władz lokalnych ale również biorą czynny udział w rozwiązywaniu lokalnych problemów.

Dotychczasowa współpraca w ramach trójstronnego dialogu społecznego w ramach działań podejmowanych w ramach Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze” pokazuje, że mieszkańcy biorą udział w podejmowaniu decyzji bezpośrednio ich dotyczących, są bardziej skłonni do wprowadzenia zmian, zwiększają swoje zaufanie do swoich reprezentantów i angażują się w działania wspólnot lokalnych, czując się współodpowiedzialnymi za otoczenie w którym mieszkają, co przekłada się na wysokie zainteresowanie wdrażaniem RLKS na obszarze działania LGD.

2. Doświadczenie Lokalnej Grupy Działania w stosowaniu metod partycypacyjnych

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” już w okresie wdrażania LSR 2007-2013, a także 2014-2020 bogato wykorzystywało metody partycypacyjne w tworzeniu dokumentu strategicznego i jego wdrażania. LSR 2014-2020 opracowana została przy udziale lokalnej społeczności, a LGD zadbała o możliwość udziału przedstawicieli społeczności na każdym etapie jego tworzenia. Inklusywny charakter działalności LGD w tym zakresie pokazuje stosowanie wielu metod możliwości udziału w prace Stowarzyszenia i wdrażania LSR, m.in. ankiety zamieszczane na stronie internetowej oraz liczne spotkania konsultacyjne. Na stronie LGD zamieszczano informacje o bieżących wydarzeniach dotyczących LGD i obszaru działania z możliwością zgłaszania uwag. W Biurze LGD udzielane były informacje osobom i podmiotom zainteresowanym wsparciem i współpracą z LGD. Wśród stosowanych wówczas metod na wszystkich etapach opracowania LSR wymienić należy: spotkania/warsztaty konsultacyjne, wywiady indywidualne, badania ankietowe, forum lokalne, a także utworzenie zespołu roboczego. Zebrane w ten sposób dane zostały opracowane w ramach analizy SWOT, co dało fundament do napisania strategii w pełni odzwierciedlającej potrzeby i poglądy mieszkańców obszaru LGD.

Przeprowadzona ewaluacja realizacji minionej Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Społeczność wskazuje, że aktywizacja społeczności do działań prorozwojowych oraz rozwój współpracy na obszarze LGD i międzyregionalnej była prowadzona przez LGD skutecznie. Świadczy o tym realizacja wszystkich zakładanych wskaźników planu komunikacyjnego w tym zakresie, a nawet ich przekroczeniu. W ramach ewaluacji przeprowadzono badania, gdzie sami mieszkańcy mieli możliwość oceny działań komunikacyjnych i partycypacyjnych podejmowanych przez LGD. W ankiecie zadano pytanie o rozpoznawalność Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”. Spośród 126 badanych mieszkańców, aż 121 z nich potwierdziło, że słyszało o Stowarzyszeniu LGD „Podbabiogórze”, natomiast 5 osób nigdy nie słyszało o LGD. Osobom, które wskazały, iż słyszały o Stowarzyszeniu LGD „Podbabiogórze” zadano kolejne pytanie dotyczące tego, w jaki sposób dotarły do informacji o LGD. Najwięcej mieszkańców gmin obszaru biorących udział w badaniu wskazało iż informacje o LGD pozyskało ze strony internetowej LGD (118). Innymi wskazanymi przez respondentów źródłami jest przeczytanie informacji o LGD na stronie gminy (114), czytanie wydanych przez LGD publikacji i materiałów promocyjnych (114), czytanie publikacji w prasie na temat działalności LGD (112), odwiedzenie profilu LGD na Facebooku (111), pozyskanie informacji z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów (109), dowiedzenie się o działalności LGD od znajomych lub rodziny (109), odwiedzenie stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów (108) oraz uczestnictwo w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD (107). Wysokie wskazania przy każdej z zaproponowanych odpowiedzi świadczą o bardzo dobrze zrealizowanym planie komunikacyjnym, który zakładał zróżnicowane i odpowiednie formy komunikacji z mieszkańcami obszaru działania LGD.

Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze” w okresie programowania 2014-2020 korzystało z pełnej możliwej gamy sposobów realizacji przedsięwzięć. Zaplanowano konkursy, liczne projekty grantowe, a także projekty własne i współpracy. To przełożyło się na zaangażowanie wielu podmiotów i osób ze wszystkich sektorów partnerstwa LGD. Warto zauważyć, że w okresie programowania 2014-2020 spora część projektów składanych do LGD była realizowana w formule partnerstwa, ponieważ LGD przewidziało kryterium wyboru operacji preferujące takie projekty.

Siła partnerstwa na obszarze Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze” jest zauważalna. Wytworzone od prawie 20 lat więzi, animacja i wspólne przedsięwzięcia owocują codzienną współpracą pomiędzy partnerami z różnych sektorów. Ważnym partnerem podejmowanych działań partycypacyjnych przez LGD są organizacje pozarządowe. Brały udział w przygotowywaniu poprzednich realizowanych strategii przez LGD, a także korzystały z infrastrukturalnych przedsięwzięć w okresie programowania 2014-2020. Siłę partnerstwa dostrzec można również w realizacji partnerskich projektów. Wiele z takich partnerskich projektów uzyskało wsparcie za pośrednictwem LGD. Dzięki partnerstwu wytworzonemu przy udziale Stowarzyszenia strony poznały się, dowiedziały o swoim istnieniu, nawiązały wymierną współpracę. Doświadczenie członków LGD w realizowaniu projektów partnerskich wskazują m.in. projekty opisane w tabeli.

Tabela 5 Projekty partnerskie na obszarze działania LGD

Tytuł projektu partnerskiego członków LGD	Opis projektu
„Produkt Lokalny Podbabiogórze”	W latach 2014 – 2020 czterokrotnie przeprowadzono z środków KSOW konkurs „Produkt Lokalny Podbabiogórze” (w latach: 2018, 2020, 2021 i 2022), któremu towarzyszyła promocja produktów na imprezach kulturalnych. Dzięki tym działaniom nastąpił wzrost zainteresowania sztuką ludową i tradycyjnym rzemiosłem mieszkańców obszaru, w szczególności osób do 35 lat oraz rozwój przedsiębiorstw zajmujących się tradycyjnym rzemiosłem. Istotne jest, że powyżej opisany projekt jest działaniem cyklicznym realizowanym corocznie od 10 lat.
„Kultura i folklor Podbabiogórze”	W latach 2014 – 2020 trzykrotnie przeprowadzono, ze środków KSOW, konkurs pt. „Kultura i folklor Podbabiogórze” (w latach 2020, 2021 i 2022), a realizowany jest

cyklicznie od 7 lat. Działanie pozwoliło na promocję regionu Podbabiogórza w kraju i za granicą oraz wzrost zainteresowania mieszkańców, w szczególności osób do 35 roku życia folklorem i kulturą ludową: obrzędami, gwarą, zwyczajami.
--

Źródło: Opracowanie własne

Idea partycypacji znalazła zastosowanie nie tylko na etapie tworzenia poprzedniej LSR, ale była urzeczywistniana także przez cały okres jej wdrażania. W Rozdziale I przedstawiono najważniejsze informacje na temat sposobu wewnętrznej organizacji LGD oraz stosowanych procedur i przebiegu procesów decyzyjnych, które zostały zaprojektowane w celu realizacji zasady partnerstwa i inkluzyjności.

Podsumowując wątek bogatego doświadczenia Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” w stosowaniu narzędzi partycypacyjnych można stwierdzić, że jest ono efektem poprawnych i inkluzyjnych wewnętrznych procedur, konsekwentnie realizowanej zasady oddolności w trakcie przygotowania i wdrażania dokumentu strategicznego oraz skutecznej komunikacji Stowarzyszenia z przedstawicielami lokalnej społeczności.

3. Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR

Działania partycypacyjne zmierzające do przygotowania Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze” realizowane były na każdym etapie jego tworzenia. W celu zapewnienia oddolnego charakteru dokumentu opracowano system włączenia przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego oraz mieszkańców każdej z gmin wchodzących w skład LGD. Podmiotem odpowiedzialnym za opracowanie LSR i koordynację wszystkich prac był specjalnie powołany Zespół Inicjatywny, który został wyłoniony spośród lokalnych liderów każdej z gmin wchodzących w skład LGD zapewniając reprezentację wszystkich gmin i wszystkich sektorów. W praktyce, oznaczało to realizację trzech zasad:

1. Inkluzyjności – włączenie w proces przedstawicieli wszystkich sektorów wchodzących w skład LGD, przedstawicieli wszystkich potencjalnych grup docelowych oraz potencjalnych grup defaworyzowanych oraz ze szczególnym uwzględnieniem zasady równości płci.
2. Sprawczości – zapewnienie wszystkim uczestnikom procesu realnego i równego wpływu na jego przebieg.
3. Transparentności – przejrzystość i jawność procesu na każdym jego etapie, przekazywanie mieszkańcom obszaru wszelkich informacji na temat realizacji procesu.

Zespół podejmował decyzje kluczowe dla wyznaczenia kierunku pisania LSR na zasadzie konsensusu biorąc pod uwagę pomysły, uwagi i komentarze zgłaszane przez mieszkańców obszaru poprzez różne środki komunikacji opisane poniżej. Materiały opracowywane przez Zespół były upubliczniane i poddawane konsultacjom internetowym poprzez stronę internetową Stowarzyszenia.

W czasie tworzenia strategii uwzględniono na etapie tworzenia zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym dotyczące poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej; zasad równości kobiet i mężczyzn; zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami; zgodność działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czynić poważnych szkód”. Dołożono również starań, aby w konsultacjach udział wzięły także osoby reprezentujące różne potencjalne grupy społeczne w niekorzystnym położeniu, w tym kobiety, osoby starsze, młodzi ludzie do 25 r.ż. W związku z tym, plan włączenia społeczności lokalnej w tworzenie LSR realizowano w ten sposób, aby wykorzystać zróżnicowane środki komunikacji, a także zróżnicowane kanały dotarcia z informacjami na temat podejmowanych działań (elektroniczne oraz tradycyjne), tak aby osoby o zróżnicowanych cechach demograficznych i psychospołecznych mogły wziąć udział w procesie tworzenia LSR. Istotne, że w przeważającej części były to środki umożliwiające komunikację dwustronną. Oznacza to, że komunikaty formułowane były nie tylko przez członków zespołu bezpośrednio pracującego nad LSR, ale także przez

zainteresowane organizacje i mieszkańców. Wspomniane zasady stanowiły także ważny fundament do opracowania celów, przedsięwzięć oraz kryteriów wyboru operacji i mają zapewnić wdrażanie strategii w sposób niedyskryminujący i inkluzywny.

Sposób przygotowania strategii można podzielić na pięć etapów prac. W każdym z nich podejmowano kroki zmierzające do jak najszerszego udziału społeczności lokalnej w tworzeniu LSR. W związku z tym przewidziano zastosowanie zróżnicowanych metod partycypacji społecznej.

Tabela 6 Etapy tworzenia LSR

Etap	Zakres prac	Wykorzystane metody
Etap I.	Zdefiniowanie potrzeb i potencjału obszaru LSR;	1,2,3,4,6,7
Etap II.	Wybór i określenie hierarchii celów LSR;	1,2,3,4,5,6,7
Etap III.	Poszukiwanie rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii;	1,2,3,4,5,6,7,8
Etap IV.	Stworzenie systemu monitorowania postępów w realizacji LSR;	4,6,7
Etap V.	Zidentyfikowanie grup docelowych LSR;	1,3,4,5,6,7

Źródło: Opracowanie własne

W ramach prowadzonych konsultacji zebrano szereg danych, które posłużyły do opracowania poszczególnych rozdziałów LSR zgodnie z powyższą tabelą. Poszczególne metody pozwoliły zebrać następujące dane.

1. Otwarte spotkania warsztatowe strategiczne dla mieszkańców – spotkania odbyły się w lipcu 2022 roku oraz kwietniu 2023 roku, w każdej z gmin wchodzących w skład obszaru LGD. Łącznie odbyło się osiemnaście spotkań. W konsultacjach społecznych podczas spotkań stacjonarnych brały udział różne grupy społeczne, a przede wszystkim przedstawiciele samorządu gminnego: wójtowie, radni, sołtysi, pracownicy urzędu, pracownicy gminnych ośrodków kultury, bibliotek, członkowie organizacji pozarządowych, a w szczególności kół gospodyń wiejskich, ochotniczych straży pożarnych, klubów sportowych, organizacji działających na rzecz rozwoju gminy czy wsi, przedsiębiorcy różnych branż. Szeroki przegląd różnych organizacji biorących udział w spotkaniach w każdej z gmin wchodzących w skład obszaru działania LGD zapewnia reprezentatywność dla całej społeczności lokalnej. W ramach spotkań dokonano analizy potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru, a także celów strategii, w tym wymiernych celów końcowych dotyczących rezultatów planowanych działań, o których mowa w art. 32 ust. 1 lit. c i d rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r., a także zidentyfikowano grupy docelowe LSR. W celu skutecznego przeprowadzenia spotkań oraz podsumowania zebranych informacji został zatrudniony zewnętrzny ekspert, który moderował spotkania. Główna część warsztatu przebiegała w formie dyskusji. Moderator spisywał i podsumowywał na flipcharcie podawane przez uczestników warsztatu problemy i potrzeby. Dzięki temu, każdy miał szansę wypowiedzieć swoją opinię. Po przeprowadzonym warsztacie, moderator miał za zadanie zebranie całości wypracowanych przez uczestników materiałów i sporządził z nich notatkę na potrzeby opracowania LSR. Ekspert ponadto dokonał ostatecznej hierarchizacji problemów i potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców na przeprowadzonych warsztatach. Dzięki temu określone zostały cele, które odpowiadają rzeczywistym problemom i potrzebom zgłaszanym przez mieszkańców. Już na etapie prowadzenia warsztatu zostały podjęte pierwsze działania mające na celu zaprojektowanie rozwiązań problemów i zaspokojenia potrzeb wskazanych przez uczestników warsztatu. Weryfikacja uzgodnień warsztatowych była udostępniona w formie drukowanej w biurze LGD oraz na stronie internetowej LGD, a także podczas „drugiej rundy” spotkań w gminach. Wszelkie uwagi i sugestie zgłaszane przez mieszkańców obszaru LGD były brane pod uwagę znów pod kątem kryterium realności oraz możliwości

podjęcia działania, a także trafności zgłaszanych uwag. W ten sposób powstał gotowy dokument z celami i działaniami stanowiącymi sposoby realizacji LSR.

Poniżej przedstawiona jest lista przeprowadzonych konsultacji:

1. W dniu 20.07.2022 w miejscowości Stryszawa, gmina Stryszawa,
 2. W dniu 20.07.2022 w miejscowości Zawoja, gmina Zawoja,
 3. W dniu 21.07.2022 w miejscowości Maków Podhalański, gmina Maków Podhalański,
 4. W dniu 21.07.2022 w miejscowości Sucha Beskidzka, gmina Sucha Beskidzka,
 5. W dniu 22.07.2022 w miejscowości Miasto Jordanów, gmina Miasto Jordanów,
 6. W dniu 22.07.2022 w miejscowości Osielec, gmina Jordanów,
 7. W dniu 28.07.2022 w miejscowości Budzów, gmina Budzów,
 8. W dniu 28.07.2022 w miejscowości Zembrzyce, gmina Zembrzyce,
 9. W dniu 29.07.2022 w miejscowości Bystra Podhalańska, gmina Bystra-Sidzina,
 10. W dniu 24.04.2023 w miejscowości Stryszawa, gmina Stryszawa,
 11. W dniu 24.04.2023 w miejscowości Zawoja, gmina Zawoja,
 12. W dniu 25.04.2023 w miejscowości Maków Podhalański, gmina Maków Podhalański,
 13. W dniu 25.04.2023 w miejscowości Sucha Beskidzka, gmina Miasto Sucha Beskidzka,
 14. W dniu 26.04.2023 w miejscowości Miasto Jordanów, gmina Miasto Jordanów,
 15. W dniu 26.04.2023 w miejscowości Osielec, gmina Jordanów,
 16. W dniu 27.04.2023 w miejscowości Budzów, gmina Budzów,
 17. W dniu 27.04.2023 w miejscowości Zembrzyce, gmina Zembrzyce,
 18. W dniu 28.04.2023 w miejscowości Bystra Podhalańska, gmina Bystra-Sidzina.
2. Badania ankietowe wśród mieszkańców LGD – zostały przeprowadzone w okresie wrzesień – grudzień 2022, poprzez zamieszczenie formularza ankiety na stronie internetowej LGD. Łącznie zebrano online 299 ankiet. Dodatkowo, kwestionariusz ankiety był dostępny w biurze LGD w wersji drukowanej. W ten sposób wypełniono 80 ankiet. Łącznie narzędzie wypełniło 379 mieszkańców obszaru działania LGD. Badania w szczególności posłużyły do określenia potrzeb i problemów społeczności lokalnej, ustalenia hierarchii celów LSR, poszukiwania rozwiązań formalno-instytucjonalnych, zidentyfikowania grup docelowych LSR oraz określenia wskaźników;
 3. Badania ankietowe wśród młodzieży obszaru LGD – zostały przeprowadzone w okresie wrzesień – grudzień 2022 roku. Link do ankiety został zamieszczony na stronie internetowej Stowarzyszenia. Łącznie w ten sposób zebrano 78 ankiet. Dodatkowo, zebrano 50 ankiet w formie drukowanej, która była dostępna w biurze LGD. Zebrane dzięki ankiecie dane pozwoliły uzyskać szersze spektrum potrzeb, potencjału oraz oczekiwań i sposobów rozwiązań najważniejszych problemów tej szczególnej grupy.
 4. Praca nad zebraniem materiałem za pośrednictwem strony internetowej LGD oraz portalu społecznościowego – w całym okresie przygotowywania poszczególnych elementów strategii, na stronie Stowarzyszenia i portalu społecznościowym umieszczane były artykuły, ogłoszenia i powstające elementy LSR. Materiał był dostępny, a mieszkańcy obszaru mogli zapoznać się z nim i mogli wyrazić swoją opinię na temat konsultowanego materiału. Warto zauważyć, że oprócz kanałów elektronicznych Stowarzyszenia, materiały pojawiały się także na stronach internetowych podmiotów, których przedstawiciele brali udział w pracach Zespołu Inicjatywnego. Zgłaszane opinie mieszkańców obszaru LGD zostały uwzględnione w przygotowaniu ostatecznego kształtu następujących części LSR: zdefiniowanie potrzeb i potencjału obszaru LSR, cele ogólne, szczegółowe i przedsięwzięcia, wybór grup docelowych, określenie kryteriów wyboru operacji;
 5. Formularz fiszki projektowej – w okresie wrzesień – grudzień 2022, na stronie Stowarzyszenia zamieszczona została fiszka projektowa, dzięki której potencjalni wnioskodawcy wskazywali jakiego rodzaju projekty chcieliby realizować w ramach nowej LSR. Uzupełniające narzędzie osoby były proszone także o określenie swojego zainteresowania zagadnieniami związanymi z innowacjami, cyfryzacją, środowiskiem i klimatem, partnerstwem w realizacji LSR, czy działaniami na rzecz przeciwdziałaniu negatywnym zmianom demograficznym. W fiszce znalazło się również pytanie dotyczące potencjalnych osób w niekorzystnej sytuacji, włączonych w realizację zgłaszanego projektu.

Zebrano 5 fiszek uzupełnionych online oraz 50 fiszek w formie wydrukowanej, które dały możliwość oszacowania efektów będących rezultatem wdrażania LSR i zaplanowania budżetu i wskaźników do strategii.

6. Punkt konsultacyjny – przez cały okres przygotowywania LSR w biurze Stowarzyszenia prowadzony był dyżur konsultacyjny. W punkcie mieszkańcy obszaru działania LGD mogli zapoznawać się z bieżącymi efektami prac nad strategią, konsultować je, zgłaszać swoje uwagi i opinie. W ramach prowadzonego punktu, możliwy był nie tylko kontakt bezpośredni, ale także zapośredniczony poprzez środki komunikacji telefonicznej i elektronicznej. Zebrane w ten sposób uwagi były uwzględnione na każdym kluczowym etapie prac nad LSR;
7. Spotkania Zespołu Inicjatywnego – prace Zespołu polegały na dyskusji i konsultacji opracowanych na podstawie zebranych materiałów (badania, materiały ze spotkań i konsultacji, dane zastane z GUS, etc.) części tworzonej LSR. W celu zapewnienia udziału członków Zespołu w kolejnych spotkaniach, zapewniono możliwość zdalnego w nich udziału. Łącznie odbyło się 5 spotkań. Spotkania liderów społeczności lokalnych w ramach prac Zespołu pozwoliły na efektywną pracę nad bogatym materiałem zebrany w ramach konsultacji i prowadzonej diagnozy obszaru. Dodatkowo, głos Zespołu Inicjatywnego był rozstrzygający w sytuacjach niejednoznacznych, wymagających interpretacji i wiedzy lokalnej na temat funkcjonowania instytucji, oceny stanu infrastruktury, czy specyfiki lokalnych zasobów. Każdorazowo Zespół kierował się w podejmowaniu decyzji po pierwsze dostępnymi materiałami wyrażającymi opinię społeczności lokalnej, po drugie możliwościami programowymi oraz po trzecie, swoją wiedzą wynikającą z doświadczenia i znajomości obszaru. Pomysły i propozycje zgłaszane w czasie konsultacji nie były odrzucane, ale były wyjaśniane i poszukiwano możliwości ich uwzględnienia w strategii. Z tego względu Zespół spotykał się parokrotnie podczas prowadzonych konsultacji i omawiał ich wyniki.

Proces tworzenia LSR był ukierunkowany na zagadnienia dotyczące kryteriów przekrojowych podejścia LEADER, w szczególności innowacyjność, cyfryzację, środowisko i klimat, zmiany demograficzne oraz partnerstwo w realizacji LSR. Tabela wskazuje najważniejsze wyniki konsultacji w tych obszarach wraz ze wskazaniem rozdziałów w LSR, w których można znaleźć ich pogłębioną analizę.

Tabela 7 Kryteria przekrojowe w LSR

Kryteria przekrojowe	Wyniki przeprowadzonych konsultacji	Rozdział LSR
Zmiany demograficzne	Analiza oferty kierowanej do osób poniżej 25 r.ż.	2, 4
	Analizy oferty kierowanej do osób powyżej 60 r.ż.	2, 4
	Uzgodnienie działań na rzecz horyzontalnych zasad określonych w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym dotyczących poszanowania praw podstawowych oraz przestrzegania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej; zasad równości kobiet i mężczyzn; zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami; zgodność działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyn poważnych szkód”.	3, 7
	Określenie grup osób w niekorzystnej sytuacji i działań do nich skierowanych	4
	Wskazanie przedsięwzięć, które nakierowane będą na zwiększenie aktywności społecznej ludzi do 25 r.ż. oraz osób w wieku senioralnym, a także w niekorzystnej sytuacji	6
	Wskazanie kryteriów wsparcia dla osób do 25 r.ż. oraz w wieku senioralnym a także w osób w niekorzystnej sytuacji	7

Innowacyjność	Inwentaryzacja lokalnych zasobów, które mogą zostać wykorzystane do tworzenia innowacyjnych rozwiązań	2, 4
	Uszczegółowienie definicji innowacyjności dla poszczególnych przedsięwzięć	7
	Określenie branż działalności gospodarczej, w których realizowane będą innowacje	6, 7
	Określenie metod wdrażania innowacji	6, 7
	Wskazanie kryteriów wsparcia dla rozwoju innowacyjności	7
	Wskazanie działań mających na celu animowanie do wdrażania innowacji	3
Cyfryzacja	Stworzenie procedur monitoringu i ewaluacji	10
	Zaplanowanie działań komunikacyjnych	3
Środowisko i klimat	Identyfikacja kluczowych zasobów przyrodniczych obszaru LGD	2, 4
	Identyfikacja zagrożeń dla środowiska naturalnego	4
	Diagnoza zasobów rolniczych	2, 4
	Diagnoza potencjału do rozwoju rolnictwa społecznego – gospodarstwa opiekuńcze, agroturystyka oraz zagrody edukacyjne.	4
Partnerstwo w realizacji LSR	Diagnoza dotychczasowych doświadczeń działań w partnerstwie podmiotów z obszaru LGD, w tym członków LGD	1,3
	Określenie form wsparcia dla budowania partnerstwa członków LGD (wewnętrzne) oraz wśród interesariuszy (zewnętrzne)	3

Źródło: Opracowanie własne

Działania partycypacyjne podejmowane w trakcie tworzenia dokumentu strategicznego przyniosły wiele ważnych informacji, które na bieżąco były poddawane analizie, weryfikacji i konsultacji w ramach prac Zespołu Inicjatywnego. W wyniku szerokich działań konsultacyjnych opracowano listę najważniejszych zagadnień, które w dalszej kolejności stały się podstawą do przygotowania matrycy logicznej kierunków działań Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze” na lata 2023-2027. Wśród najważniejszych wyników przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji wymienić należy następujące zagadnienia:

1. wykorzystanie potencjału kulturowego i przyrodniczego w celu zrównoważonego rozwoju obszaru działania LGD;
2. wzrost atrakcyjności obszaru dla jego mieszkańców w zakresie dostępu i podwyższenia jakości usług w zakresie kultury, sportu i rekreacji, a także w usług społecznych i zdrowotnych;
3. rozwój przedsiębiorczości na obszarze działania LGD z wykorzystaniem lokalnych zasobów;
4. wsparcie dla przedsiębiorców w kluczowych branżach dla obszaru tj. turystyczna, okołoturystyczna, stolarska i budowlana;
5. integracja społeczna mieszkańców i włączenie grup społecznych w niekorzystnej sytuacji;
6. rozwój turystyki, która jest szansą na podniesienie jakości życia mieszkańców, w tym tworzenie i rozwój przedsiębiorstw tego sektora, a także bazy turystycznej i okołoturystycznej zwiększającej atrakcyjność obszaru i różnorodność dostępnych usług;
7. wzmocnienie kapitału cywilizacyjnego rozumianego jako inwestowanie w edukację i naukę, otwieranie dróg awansu dla młodych ludzi, a także promowanie rozwoju pasji i zainteresowań, w tym odrodzenie zainteresowania sprawami publicznymi wraz z wzmocnieniem rezyliancji (odporności społecznej na wyzwania współczesnego świata);
8. inwestycje w infrastrukturę mającą na celu podniesienie jakości życia, zwiększenie oferty spędzania czasu wolnego, uatrakcyjnienie obszaru turystycznie oraz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

4. Opis partycypacyjnych metod realizacji LSR

Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze” nie porzeka na działaniach partycypacyjnych na etapie przygotowania strategii i w swoich działaniach wdrożeniowych będzie dążyć do aktywizacji mieszkańców i umożliwienia im pełnego udziału w rozwijaniu obszaru działania LGD. Jak zostało to przedstawione powyżej, działania partycypacyjne podejmowane przez LGD oraz przewidziane do realizacji w ramach wdrażania LSR można podzielić na trzy stopnie partycypacji: informowanie, konsultacje i współdziałanie. Osiągnięcie celów partycypacji zostało oparte o wymienione trzy stopnie zaangażowania społecznego, a działania do ich osiągnięcia zaplanowano tak, aby zachować maksymalnie inkluzywny charakter Stowarzyszenia i procesu wdrażania LSR uwzględniając specyfikę zdefiniowanych na podstawie diagnozy obszaru celów strategicznych oraz grup w niekorzystnej sytuacji, które wymagają wyjątkowego wsparcia ze strony LGD.

Poniższa tabela pokazuje zestawienie najważniejszych celów partycypacji i podjętych bądź planowanych działań, które realizowane będą przez LGD na rzecz zachowania oddolnego charakteru funkcjonowania LGD i wdrażania LSR. Cele zostały opracowane na podstawie dotychczasowych doświadczeń LGD we wdrażaniu RLKS oraz potrzeb zgłaszanych podczas działań konsultacyjnych na etapie przygotowania niniejszego dokumentu. Należy podkreślić, że podczas opracowywania dokumentu strategicznego, wszystkie grupy/organizacje/institucje, które wzięły udział w organizowanych spotkaniach wyraziły chęć dalszej, bliskiej współpracy przy wdrażaniu LSR. Wśród nich wymienić należy przedstawicieli sektora publicznego: wójtowie, przewodniczący rad gmin, radni, sołtysi, pracownicy urzędu, pracownicy gminnych ośrodków kultury, bibliotek; przedstawicieli sektora społecznego: członkowie organizacji pozarządowych, a w szczególności kół gospodyń wiejskich, ochotniczych straży pożarnych, klubów sportowych, organizacji działających na rzecz rozwoju gminy czy wsi, organizacji artystycznych (orkiestry, zespoły folklorystyczne); przedstawiciele sektora gospodarczego: przedsiębiorcy różnych branż: turystycznej, budowlanej, handlowej, przetwórczej, rzemieślniczej oraz rolnicy.

Tabela 8 Plan partycypacji

Cel partycypacji	Zakres	Działanie	Rozdział LSR/ dokument
Wzmocnienie partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR	Konsultowanie propozycji zmian w LSR	Zarząd Stowarzyszenia, przy podejmowaniu decyzji w zakresie swoich kompetencji, korzysta z konsultacji z pozostałymi członkami Stowarzyszenia, w szczególności poprzez: a) publikowanie na stronie internetowej Stowarzyszenia i/lub wysyłanie do pozostałych członków Stowarzyszenia projektu zmian dokumentów strategicznych i wewnętrznych Stowarzyszenia, informacji o zamiarze realizacji projektów dofinansowanych ze środków UE, informacji o zamiarze przystąpienia do innych organizacji lub związków organizacji oraz informacji o innych ważnych dla funkcjonowania Stowarzyszenia lub wdrażania LSR planowanych działaniach – jednocześnie informując członków Stowarzyszenia o możliwości uzyskiwania w Biurze Stowarzyszenia dodatkowych informacji oraz zgłaszania swoich uwag, pomysłów i inicjatyw we wskazanym terminie, b) organizowanie składających się z członków Stowarzyszenia zespołów tematycznych – do pracy nad nowymi pomysłami i projektami; Zarząd ustala zasady rekrutacji do zespołu tematycznego, przy czym wymagają one podania do wiadomości członków Stowarzyszenia co najmniej w jednej z form określonych w pkt a i nie mogą prowadzić do wykluczenia z możliwości uczestnictwa w rekrutacji któregokolwiek z członków Stowarzyszenia.	Statut
		Realizacja corocznych warsztatów refleksyjnych.	Plan komunikacji
	Umożliwienie zgłaszania pomysłów/inicjatyw dotyczących realizacji LSR i funkcjonowania LGD	Wysyłanie newslettera z informacją o możliwości zgłaszania pomysłów/inicjatyw. Realizacja corocznych warsztatów refleksyjnych.	Plan komunikacji Plan komunikacji
	Zachęcanie do	Wysyłanie newslettera z informacją na temat bieżących działań LGD i efektów	Plan komunikacji

	aktywności członków LGD w obrębie partnerstwa z wykorzystaniem zróżnicowanych działań	wdrażania LSR.	
		Realizacja corocznych warsztatów refleksyjnych.	Plan komunikacji
		Organizacja spotkań informacyjno-integrujących dedykowanych członkom LGD reprezentującym w szczególności młode pokolenie oraz seniorów.	Plan komunikacji
		Możliwość zwoływania walnego zebrania członków na wniosek wąskiej grupy członków LGD. Walne Zebranie Członków zwołuje Zarząd co najmniej jeden raz na rok lub na pisemny wniosek Komisji Rewizyjnej lub Rady lub co najmniej 1/5 członków Stowarzyszenia powiadamiając o jego terminie, trybie, miejscu obrad i propozycjach porządku obrad wszystkich członków listami poleconymi lub w każdy inny skuteczny sposób, co najmniej na 14 dni przed wyznaczonym terminem.	Statut
		Wymóg kolegialnego sposobu podejmowania decyzji w organach LGD.	Regulamin /Statut
		Włączenie reprezentantów wszystkich sektorów do organu decyzyjnego Stowarzyszenia.	Regulamin /Statut
		Włączenie reprezentantów osób młodych, seniorów oraz przedstawicieli zdefiniowanych grup w niekorzystnej sytuacji do organów Stowarzyszenia: kobiety.	Regulamin /Statut
Rozwinięcie współpracy pomiędzy mieszkańcami i podmiotami z obszaru LGD oraz poza nim	Aktywizacja i motywowanie interesariuszy oraz mieszkańców, w szczególności osób młodych, seniorów i grup w niekorzystnej sytuacji do zwiększenia zaangażowania we wdrażanie LSR	Wskazanie w LSR celów mających zachęcać i wspierać aktywność osób młodych, seniorów oraz wybranych grup w niekorzystnej sytuacji.	LSR rozdz. 6
		Realizacja zróżnicowanych – adekwatnych i efektywnych - form komunikacji skierowanych do różnych grup społecznych, w tym osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji z uwzględnieniem ich specyfiki w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> a. możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub możliwości korzystania z efektów tych działań, b. szerokiego informowania o działalności LGD i efektach wdrażania LSR. 	Plan komunikacji
		Wzmacniania partnerstwa międzysektorowego poprzez realizację warsztatów refleksyjnych.	Plan komunikacji
		Umożliwienie zróżnicowanych metod wdrażania przedsięwzięć LSR w celu zróżnicowania grup odbiorców.	LSR rozdz. 6
	Zachęcanie do składania wniosków na realizację projektów wykraczających poza fundusze przewidziane w ramach LSR i/lub w partnerstwie z lokalnymi i/lub ponadlokalnymi partnerami (krajowymi spoza obszaru objętego LSR i zagranicznymi)	Organizacja szkoleń dla wnioskodawców z zakresu pozyskiwania środków na realizację projektów poza LSR.	Plan komunikacji
		Realizacja corocznych warsztatów refleksyjnych z udziałem organizacji z rejestru organizacji zainteresowanych działaniami w partnerstwie.	Plan komunikacji
		Wysyłanie newslettera do organizacji z rejestru organizacji zainteresowanych działaniami w partnerstwie z informacjami promującymi projekty partnerskie wraz z opisem dobrych praktyk i ogłoszeniami sieciującymi podmioty oraz mechanizmy finansowania projektów spoza LSR.	Plan komunikacji
		Prowadzenie doradztwa w przedmiotowym zakresie.	Plan komunikacji
	Konsultowanie propozycji zmian w LSR	Zarząd Stowarzyszenia, przy podejmowaniu decyzji w zakresie swoich kompetencji, korzysta z konsultacji z pozostałymi członkami Stowarzyszenia, w szczególności poprzez: <ul style="list-style-type: none"> a) publikowanie na stronie internetowej Stowarzyszenia i/lub wysyłanie do pozostałych członków Stowarzyszenia projektu zmian dokumentów strategicznych i wewnętrznych Stowarzyszenia, informacji o zamiarze realizacji projektów dofinansowanych ze środków UE, informacji o zamiarze przystąpienia do innych organizacji lub związków organizacji oraz informacji o innych ważnych dla funkcjonowania Stowarzyszenia lub wdrażania LSR planowanych działaniach – jednocześnie informując członków Stowarzyszenia o możliwości uzyskiwania w Biurze Stowarzyszenia 	Statut

		<p>dodatkowych informacji oraz zgłaszania swoich uwag, pomysłów i inicjatyw we wskazanym terminie,</p> <p>b) organizowanie składających się z członków Stowarzyszenia zespołów tematycznych – do pracy nad nowymi pomysłami i projektami; Zarząd ustala zasady rekrutacji do zespołu tematycznego, przy czym wymagają one podania do wiadomości członków Stowarzyszenia co najmniej w jednej z form określonych w pkt a i nie mogą prowadzić do wykluczenia z możliwości uczestnictwa w rekrutacji któregokolwiek z członków Stowarzyszenia.</p>		
		Realizacja corocznych otwartych warsztatów refleksyjnych.	Plan komunikacji	
	Umożliwienie zgłaszania pomysłów/inicjatyw dotyczących realizacji LSR i funkcjonowania LGD przez mieszkańców obszaru LGD	Wysyłanie newslettera z informacją o możliwości zgłaszania pomysłów/inicjatyw.	Plan komunikacji	
		Realizacja corocznych warsztatów refleksyjnych.	Plan komunikacji	
	Animowanie społeczności do wdrażania i generowania innowacji	Wprowadzenie definicji innowacyjności właściwych dla konkretnych przedsięwzięć, w których będzie stosowana w celu określenia oczekiwanego wpływu na rozwój obszaru LSR.	LSR rozdz. 7	
		Organizacja szkoleń dla wnioskodawców z zakresu innowacyjności, innowacji społecznych, kreatywności, etc. środków na realizację projektów poza LSR.	Plan komunikacji	
		Prowadzenie doradztwa w przedmiotowym zakresie.	Plan komunikacji	
	Budowanie silnej marki LGD	Monitorowanie i ewaluacja efektów działań partycypacyjnych i skuteczności komunikacji	Bieżące monitorowanie i cykliczna ewaluacja efektów działań partycypacyjnych i skuteczności komunikacji.	LSR rozdz. 10
		Wzmacnianie wiarygodności i zaufania wśród członków LGD oraz interesariuszy	Wprowadzenie zapisów zapewniających transparentność i uczciwość funkcjonowania LGD i wyboru operacji.	Regulamin/statut
			Realizacja celów partycypacyjnych nr 1 i 2.	LSR rozdz. 3
	Realizacja zróżnicowanych – adekwatnych i efektywnych - form komunikacji skierowanych do różnych grup społecznych, w tym osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji z uwzględnieniem ich specyfiki w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> a. możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub możliwości korzystania z efektów tych działań, b. szerokiego informowania o działalności LGD i efektach wdrażania LSR. 	Plan komunikacji		

Źródło: Opracowanie własne

Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR

Analiza potrzeb i potencjału rozwojowego obszaru działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” daje nam możliwość opracowania obszarów problemowych, na które LGD będzie przez kolejny okres programowania odpowiadać, wdrażając LSR i realizując zapisane w niej działania, podwyższając tym samym poziom życia mieszkańcom obszaru działania. W tym celu niezbędna jest analiza potrzeb i potencjału (silnych, słabych stron a także szans i zagrożeń) jakie znajdują się na terenie działania Stowarzyszenia. Takie dane pozyskane zostały z wielu różnych źródeł, takich jak partycypacyjne działania w okresie przygotowawczym np. spotkania konsultacyjne, badania ankietowe, spotkania zespołu ds. tworzenia strategii (szerszy opis w rozdziale 3), opracowana matryca SWOT w oparciu o dane wywołane i zastane, odpowiadająca na realne potrzeby

mieszkańców, raport ewaluacyjny wdrażania LSR w minionym okresie programowania oraz dane zastane dostępne w statystykach publicznych, np. Bank Danych Lokalnych, Monitor Rozwoju Lokalnego.

1. Omówienie danych

Demografia

a) Liczba ludności

Na terenie działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” mieszkało na koniec 2020 roku 83 429 osób, co z rokiem 2015 oznacza spadek liczby ludności o 746 osób. Szczegółowe dane dotyczące liczby ludności w gminach znajdujących się na obszarze działania Stowarzyszenia obrazuje poniższa tabela.

Tabela 9 Liczba mieszkańców w latach 2015 i 2020

Gmina	Rok	
	2015	2020
Jordanów (1)	5 324	5 312
Sucha Beskidzka (1)	9 432	8 992
Budzów (2)	8 814	8 823
Bystra-Sidzina (2)	6 786	6 821
Jordanów (2)	11 011	11 172
Maków Podhalański (3)	16 351	15 932
Stryżawa (2)	11 777	12 005
Zawoja (2)	9 058	8 891
Zembrzyce (2)	5 622	5 481
Suma	84 175	83 429

Źródło: Bank Danych Lokalnych

b) Wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca

Na jakość życia mieszkańców każdej gminy wpływa kondycja finansowa jednostki samorządu terytorialnego. W ocenie sytuacji finansowej gminy można posłużyć się wskaźnikiem G. Jest on wskaźnikiem dochodów podatkowych na jednego mieszkańca dla poszczególnych gmin, stanowiącym podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat samorządów do budżetu państwa. Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego określa, że wskaźnik G oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Każda gmina obszaru działania Stowarzyszenia w okresie analizowanych pięciu lat zanotowała wzrost wskaźnika G.

Poniższa tabela przedstawia szczegółowe dane dotyczące wzrostu wskaźnika G w poszczególnych gminach obszaru LGD.

Tabela 10 Wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w latach 2015 i 2020

Gminy	Wskaźnik G	
	2015	2020
Jordanów (1)	1 172,25	1 706,43
Sucha Beskidzka (1)	1 437,90	1 920,34
Budzów (2)	495,59	800,17
Bystra-Sidzina (1)	565,09	820,86
Jordanów (2)	583,49	921,56
Maków Podhalański (3)	866,83	1 328,17
Stryżawa (2)	761,41	1 191,64
Zawoja	724,57	1 040,46
Zembrzyce	778,98	1 127,97

Źródło: <https://www.gov.pl/web/finanse/>

c) Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym

Zgodnie z przedstawionymi w poniższej tabeli danymi wynika, że liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym na obszarze działania LGD w ciągu pięciu analizowanych lat zmalała kolejno o 155 osób i 2 202 osoby. Odwrotnie sytuacja ma się przy osobach w wieku poprodukcyjnym, których liczba w tym okresie wzrosła o 1 611 osób. Mamy więc do czynienia z procesem starzenia się społeczeństwa.

Tabela 11 Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w latach 2015 i 2020

Gmina	w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Jordanów (1)	1 023	1 042	3 397	3 131	904	1 139
Sucha Beskidzka (1)	1 733	1 567	5 841	5 318	1 858	2 107
Budzów (2)	2 073	2 062	5 460	5 351	1 281	1 410
Bystra-Sidzina (2)	1 536	1 488	4 227	4 229	1 023	1 104
Jordanów (2)	2 409	2 449	6 848	6 724	1 754	1 999
Maków Podhalański (3)	3 217	3 170	10 009	9 553	3 125	3 209
Stryżawa (2)	2 214	2 389	7 467	7 202	2 096	2 414
Zawoja (2)	1 897	1 796	5 567	5 316	1 594	1 779
Zembrzyce (2)	1 045	1 029	3 538	3 328	1 039	1 124
Suma	17 147	16 992	52 354	50 152	14 674	16 285

Źródło: Bank Danych Lokalnych

d) Migracje

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych należy stwierdzić, że liczba zameldowań w ciągu czterech lat zmalała o 19, a liczba wymeldowań wzrosła w ciągu wspomnianych czterech lat o 55. W obu przypadkach mamy zatem do czynienia z tendencją malejącej liczby ludności na obszarze działania LGD.

Tabela 12 Liczba zameldowań i wymeldowań ogółem w latach 2016-2020

Gmina	Zameldowania ogółem		Wymeldowania ogółem	
	2016	2020	2016	2020
Jordanów (1)	46	45	53	55
Sucha Beskidzka (1)	61	65	97	106
Budzów (2)	63	52	57	70
Bystra-Sidzina (2)	55	28	38	48
Jordanów (2)	98	104	93	64
Maków Podhalański (3)	118	112	146	157
Stryżawa (2)	105	108	79	84
Zawoja (2)	67	59	51	75
Zembrzyce (2)	33	54	43	53
Suma	646	627	657	712

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gospodarka

Na terenie działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” zaobserwować można rosnącą ilość podmiotów gospodarczych. W ciągu pięciu lat liczba podmiotów gospodarczych (ogółem) wpisanych do rejestru REGON wzrosła o 1060 i wynosiła w 2020 roku 8872 podmioty. Łączna liczba podmiotów gospodarczych zatrudniających do 49 osób w 2020 roku wyniosła 8827, z czego zdecydowanie przeważały podmioty zatrudniające do 9 osób. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w ciągu pięciu lat wzrosła w przedziale podmiotów małych zatrudniających do 9 pracowników. Liczba małych

podmiotów wzrosła aż o 1 086 podmiotów. Gorzej wygląda sytuacja z podmiotami zatrudniającymi od 10 do 49 pracowników. Ilość takich podmiotów gospodarczych w okresie wspomnianych pięciu lat spadła o 21. Szczegóły wzrostu i spadku liczby podmiotów gospodarczych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13 Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w kategoriach wielkości, w latach 2015 i 2020

Gmina	Wielkość podmiotów od 0 do 9		Wielkość podmiotów od 10 do 49	
	2015	2020	2015	2020
Jordanów (1)	567	666	27	25
Sucha Beskidzka (1)	1 235	1 289	47	50
Budzów (2)	611	759	20	20
Bystra-Sidzina (2)	526	650	20	18
Jordanów (2)	801	995	23	17
Maków Podhalański (3)	1 751	1 914	55	49
Stryszawa (2)	769	926	26	25
Zawoja (2)	790	884	27	22
Zembrzyce (2)	455	508	12	10
Suma	7 505	8 591	257	236

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Obszar działania LGD „Podbabiogórze” charakteryzuje się nie tylko potencjałem wzrostu podmiotów gospodarczych, ale również ich różnorodnością. Według Banku Danych Lokalnych w 2020 roku największa liczba podmiotów działała w sekcji C – Przetwórstwo przemysłowe (130 podmiotów), G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (113 podmiotów), F – Budownictwo (85 podmiotów), H – transport i gospodarka magazynowa (37 podmiotów) oraz w sekcji S i T – pozostała działalność usługowa; gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (32 podmioty).

Według informacji pozyskanych przez Lokalną Grupę Działania „Podbabiogórze” lokalna społeczność widzi potrzebę wspierania zarówno istniejących przedsiębiorstw, jak i powstawania nowych firm. Dzięki szerokiemu wsparciu lokalnych przedsiębiorstw, nie tylko wpłynie to pozytywnie na budżety gmin, ale również zwiększy poziom życia mieszkańców gmin członkowskich.

Na obszarze LGD działają dwie spółki non profit oraz jedna spółdzielnia socjalna², która zajmuje się branżą gastronomiczną w Suchoj Beskidzkiej. Beskidzka Spółdzielnia Socjalna prowadzi od 2014 roku punkt gastronomiczny pn. "Marchewkowe Pole", położony w Suchoj Beskidzkiej. Spółdzielnia poszerza swoją działalność o catering zewnętrzny i dowóz posiłków do klienta. Warto zaznaczyć, że spółdzielnia została nagrodzona Znakiem Jakości Ekonomii Społecznej i Solidarnej.

Dwie spółki: Alpitechnika Sp. z o.o. oraz Homa Holistics Sp z o.o. mają szeroko zdefiniowane pola działania. Pierwsza spółka zajmuje się usługami dla firm, organizacji i administracji publicznej, budownictwem oraz ogrodnictwem, natomiast druga zdefiniowała swoje branże jako „pozostała produkcja i przemysł” oraz „zdrowie i uroda”. Przedsiębiorstwo zajmuje się produkcją naturalnych nawozów stosowanych w rolnictwie i ogrodnictwie ekologicznym, a także sprzedażą produktów i przyrządów stosowanych w Terapii Homa. Obie spółki działają na obszarze gminy Jordanów.

Rolnictwo

Rolnictwo na analizowanym obszarze charakteryzuje duża liczba gospodarstw zróżnicowanych pod względem wielkości, jak i kierunku i poziomu produkcji, co powoduje złożoność i zmienność sytuacji ekonomicznej w gospodarstwach rolnych. Łączna liczba gospodarstw rolnych wynosi 3811. Zdecydowanie

² <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/>

przeważa liczba małych gospodarstw rolnych o powierzchni od 1 do 5 ha, są to gospodarstwa rodzinne. Najmniej natomiast jest dużych gospodarstw zajmujących powierzchnię powyżej 15 ha.

Tabela 14 Liczba gospodarstw rolnych w podziale ze względu na wielkość w 2020

Gmina	Gospodarstwa rolne					
	ogółem	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 15 ha	15 i więcej ha
	2020	2020	2020	2020	2020	2020
Jordanów (1)	181	4	158	11	5	3
Sucha Beskidzka (1)	100	0	94	3	0	0
Budzów (2)	559	6	518	32	0	3
Bystra-Sidzina (2)	516	12	445	53	0	0
Jordanów (2)	816	11	717	70	9	9
Maków Podhalański (3)	414	20	359	31	0	0
Stryszawa (2)	671	17	617	34	3	0
Zawoja (2)	301	15	265	17	0	0
Zembrzyce (2)	253	0	239	6	0	0
Suma	3811	85	3412	257	17	15

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego na analizowanym obszarze w 2020 roku wyniosła 4,25 ha. W analogicznym roku średnia dla województwa wyniosła 5,26 ha, co oznacza, że gospodarstwa na obszarze działania LGD charakteryzują się mniejszą niż średnia dla województwa wielkością.

Tabela 15 Średnia wielkość gruntów w gospodarstwach w 2020

Nazwa	Gospodarstwa rolne ogółem
	Grunty ogółem
	2020
	[ha]
MAŁOPOLSKIE	5,26
Jordanów (1)	4,50
Sucha Beskidzka (1)	3,09
Budzów (2)	4,39
Bystra-Sidzina (2)	5,17
Jordanów (2)	4,22
Maków Podhalański (3)	4,27
Stryszawa (2)	3,78
Zawoja (2)	4,02
Zembrzyce (2)	3,78

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W strukturze zasiewów największy udział posiadają zboża oraz ziemniaki. Statystyki GUS wskazują również na nieliczne uprawy w warzywnikach i sadach. Na terenie Podbabiogórza pozostało jeszcze kilka reliktowych hal górskich (Hala Śmietanowa, Hala Trzebuńska, Hala Krupowa), które nieużytkowane rolniczo pod wypas, stopniowo zarastają. Z punktu widzenia wartości krajobrazowych i kulturowych korzystne byłoby przywrócenie na nich wypasu owiec. W strukturze pogłowia zwierząt gospodarskich zdecydowanie wyróżnia się hodowla bydła oraz kur. Ponadto na terenie gmin Podbabiogórza hoduje się trzodę chlewną oraz w mniejszym zakresie konie, kozy i owce. Oprócz tego, warto również zwrócić uwagę, na wielowiekową tradycję pszczelarstwa, która znajduje swoją kontynuację również współcześnie. „Suski miód spadziowy z drzew iglastych” został wpisany na listę produktów tradycyjnych Małopolski.

Innym aspektem dotyczącym rolnictwa jest liczba osób zatrudnionych w rolnictwie. Łączna liczba pracujących w rolnictwie na analizowanym obszarze wynosi 8538 osób. Najwięcej osób zatrudnionych jest w gminie Jordanów (obszar wiejski), najmniej natomiast w gminie Sucha Beskidzka.

Tabela 16 Liczba pracujących w rolnictwie w 2020

Gmina	Pracujący w rolnictwie (2020)
Jordanów (1)	360
Sucha Beskidzka (1)	255
Budzów (2)	1 343
Bystra-Sidzina (2)	1 342
Jordanów (2)	1 918
Maków Podhalański (3)	925
Stryżawa (2)	1 211
Zawoja (2)	641
Zembrzyce (2)	543
Suma	8538

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Poza rolniczą funkcją gospodarstw rolnych, mieszkańcy uczestniczący w spotkaniach konsultacyjnych zwrócili uwagę na potrzebę podejmowania działań z obszaru pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych. Wskazali oni, że dużą wartością dla regionu byłby rozwój agroturystyki, która łączy ze sobą wiejski charakter obszaru z rozwojem infrastruktury turystycznej. Mieszkańcy zwrócili również uwagę na rosnącą modę zdrowego żywienia, która opiera się na produktach ekologicznych, często dostarczanych prosto z gospodarstw do marketów w miastach. Drugą wskazaną formą pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych jaką wskazali uczestnicy spotkań konsultacyjnych jest rozwój zagród edukacyjnych, których głównym zadaniem jest prowadzenie edukacji regionalnej dla mieszkańców i swoich gości, często całych grup wycieczkowych. Poza funkcją edukacyjną, zagrody edukacyjne, promują ekologię i regionalizm. Zajmują się przetwórstwem, rękodzielnictwem, a także wzmacnianiem zwyczajów i obrzędów lokalnych, a w każdym z tych działań goście zagrody mogą wziąć czynny udział. Forma zagród edukacyjnych, zdaniem mieszkańców, jest ciekawą ofertą spędzania czasu wolnego przez przyjezdnych gości, nie ingerującą w sielski i charakterystyczny charakter regionu. Zagrody mogą ponadto stanowić atrakcyjne miejsce dla spędzania czasu wolnego przez mieszkańców obszaru, w tym dla dzieci i młodzieży np. w ramach wycieczek szkolnych.

Rynek pracy

Na terenie działania Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze” w 2020 roku znajdowało się 2094 osób bezrobotnych. Liczba osób bezrobotnych w okresie pięciu lat od roku 2015 do roku 2020 zmalała o 507 osób. Stopa bezrobocia w powiecie suskim, który stanowi cały obszar działania LGD na koniec 2020 roku wyniosła 6,1% i była wyższa od średniej wojewódzkiej o 0,8% (5,3%) a niższa od średniej krajowej o 0,1% (6,2%)³.

Tabela 17 Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Urzędzie Pracy na koniec grudnia 2020 r.

Gmina	Liczba bezrobotnych	
	2015	2020
Jordanów (1)	151	104
Sucha Beskidzka (1)	327	308
Budzów (2)	281	234
Bystra-Sidzina (2)	148	128

3

<https://suchabeskidzka.praca.gov.pl/documents/1842429/9446845/Informacja%20o%20stanie%20bezrobocia%20za%202020r.pdf/1d74d37a-3f4b-4a29-8bdf-82981bb69c35?t=1619682426407>

Jordanów (2)	256	196
Maków Podhalański (3)	612	433
Stryszawa (2)	326	285
Zawoja (2)	300	259
Zembrzyce (2)	200	147
Suma	2 601	2 094

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Sama liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Urzędzie Pracy na koniec grudnia 2015 i 2020 r., pokazuje niewielki, ale pozytywny trend (spadkowy). Warto jednak zauważyć, że w statystykach wyraźnie zaznacza się wpływ COVID-19 na sytuację na rynku pracy. Na koniec 2019 roku w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy w Suchej Beskidzkiej było 1576 osób bezrobotnych, a wskaźnik bezrobocia wynosił 4,7% przy średniej wojewódzkiej 4,1% i krajowej 5,2%. W ciągu całego 2020 roku w tutejszym Urzędzie zarejestrowało się 3188 bezrobotnych, w tym 753 osoby (tj. 23,6%) po raz pierwszy. Wynika z tego, że w 2020 roku ilość bezrobotnych zwiększyła się o 518 osób tj. o 32,9% w stosunku do grudnia 2019 roku. W poprzednim okresie 2019/2018 r. odnotowano wzrost o 1,0%.

Poziom bezrobocia w powiecie suskim stawia obszar na 12 miejscu w województwie małopolskim wśród wszystkich powiatów licząc od najniższej stopy bezrobocia. Najwięcej bezrobotnych zamieszkuje w gminie Maków Podhalański a najmniej w mieście Jordanów. Warto również wskazać, że w analizowanym roku 2020 r., gminy Budzów, Maków Podhalański, Zawoja, Zembrzyce i miasto Sucha Beskidzka odnotowały poziom bezrobocia wyższy niż średnia krajowa, a gminy Bystra-Sidzina, Jordanów, Stryszawa i miasto Jordanów odnotowały poziom bezrobocia niższy niż średnia wojewódzka.

Tabela 18 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2020 r.

Nazwa	ogółem		mężczyźni		kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
MAŁOPOLSKIE	5,7	4,0	5,0	3,5	6,4	4,6
Jordanów (1)	4,4	3,3	3,5	3,2	5,5	3,4
Sucha Beskidzka (1)	5,6	5,8	5,7	5,2	5,5	6,5
Budzów (2)	5,1	4,4	4,8	3,8	5,6	5,1
Bystra-Sidzina (2)	3,5	3,0	2,9	2,6	4,2	3,6
Jordanów (2)	3,7	2,9	2,6	2,4	5,0	3,6
Maków Podhalański (3)	6,1	4,5	5,7	4,1	6,6	5,0
Stryszawa (2)	4,4	4,0	3,6	3,7	5,2	4,3
Zawoja (2)	5,4	4,9	4,6	4,5	6,4	5,3
Zembrzyce (2)	5,7	4,4	5,8	4,8	5,4	4,0
Średnia dla obszaru LGD	4,9	4,1	4,4	3,8	5,5	4,5

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł w gminach obszaru działania LGD w 2020 roku średnio 4,1% i jest to wyższa wartość 0,1% od wskaźnika dla województwa. Warto zauważyć, że średnia wskaźnika dla obszaru LGD dotycząca kobiet wyniosła 4,5% i jest niższa o 0,1% od wskaźnika dla województwa. Również istotny wydaje się fakt, że różnica wartości wskaźnika dla kobiet i mężczyzn w analizowanych latach zmniejsza się, co oznacza, większą dynamikę zatrudnienia wśród kobiet niż u mężczyzn. Nadal jednak to wśród kobiet udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym jest wyższy niż wśród mężczyzn.

Tabela 19 Struktura bezrobotnych według wieku w 2020 i 2019 r.

Przedziały wiekowe	Ilość osób bezrobotnych w 2020	Udział % 2020	Ilość osób bezrobotnych w 2019	Udział % 2019	Różnica +/- w %
do 24 lat	468	22,3	317	20,1	2,2
25 – 34	600	28,6	447	28,4	0,2
35 – 44	399	19,1	304	19,3	-0,2
45 – 54	334	16,0	255	16,2	-0,2
55 – 59	189	9,0	160	10,1	-1,1
60 - 64	104	5,0	93	5,9	-0,9
RAZEM	2094	100,0	1576	100,0	0,0

Źródło: dane własne PUP w Suchej Beskidzkiej, <https://suchabeskidzka.praca.gov.pl/>

W roku 2020 najliczniejszą grupę bezrobotnych według wieku stanowiły osoby w wieku 25-34 lat - 28,6% ogółu. Drugą najliczniejszą grupą bezrobotnych są osoby w wieku do 24 lat. Obydwie w/w grupy stanowią 51,0% wszystkich bezrobotnych i liczą 1068 osób. W 2019 roku była to grupa wynosząca 764 osoby. Warto wskazać także, że 2020 roku ilość i udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym zwiększył się w stosunku do roku 2019 z poziomu 11,7% do 12,8%.

Powyższe dane wskazują, że populacja bezrobotnych jest wewnętrznie bardzo zróżnicowana, pod względem wieku, poziomu wykształcenia, doświadczenia zawodowego, kwalifikacji, stażu pracy, a także czasu pozostawania bez pracy. Różnorodne są także powody pozostawania bez pracy i przyczyny jej utraty. W grupie bezrobotnych znajdują się osoby zarejestrowane po raz pierwszy oraz takie, które z usług urzędów korzystają po raz kolejny. Podkreślenia wymaga jednak fakt, iż: a) w ciągu całego roku 2020 znacznemu zwiększeniu uległa ilość osób bezpośrednio pracujących przed rejestracją o 413 osoby tj. o 31% (z 1341 w 2019 do 1754 osób w 2020 r.) b) ilość osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładów pracy wzrosła o 73 osoby, tj. o 120% (z 61 w 2019 do 134 osób w 2020 r.) c) struktura osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy wskazuje, iż znaczący wzrost, tj. o 218% (268 w 2019 do 584 osób w 2020 r.) odnotowała w 4 populacji bezrobotnych grupa osób, zarejestrowanych w przedziale od 6 do 12 miesięcy, a udział tej grupy zwiększył się odpowiednio z poziomu 17% do 28%⁴.

Na koniec 2020 roku ilość bezrobotnych zarejestrowanych w tutejszym PUP wynosiła 2094 osoby, w tym: - kobiet 1075 osób (51,3%), - z prawem do zasiłku 372 osoby (17,8%), - ze wsi 1491 osób (71,2%). Spośród zarejestrowanych bezrobotnych, będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, wyszczególnia się osoby: - do 25 roku życia 468 osób (22,3%), - długotrwale bezrobotni 807 osób (38,5%), - powyżej 50 roku życia 456 osób (21,8%), - korzystające ze świadczeń pomocy społecznej 0 osób (0,0%), - niepełnosprawni 91 osób (4,3%). W związku z tym, zdefiniowane przez Powiatowy Urząd Pracy cele na lata 2021 – 2026 zapisane w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2026 zostały zdefiniowane jako pomoc w zakresie⁵: wzrostu aktywności zawodowej bezrobotnych i poszukujących pracy, zwiększenie szans na zatrudnienie osób do 30go roku życia, wspieranie osób długotrwale bezrobotnych, wspieranie zatrudnienia osób niepełnosprawnych oraz współpraca z partnerami rynku pracy.

Struktura osób bezrobotnych z obszaru działania Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze” wskazuje na potrzebę wzrostu konkurencyjności gospodarczej, na co również zwrócili uwagę mieszkańcy w czasie podejmowanych przez LGD działań partycypacyjnych. Zdaniem mieszkańców wzrost konkurencyjności gospodarczej, w zakresie turystyki, stolarstwa i branży budowlanej pozwoli, nie tylko, w dalszym stopniu minimalizować liczbę osób bezrobotnych, ale również pozwoli na rozwój obszaru poprzez tworzenie nowoczesnych i przyszłościowych miejsc pracy. W konsekwencji tych działań nie tylko poziom życia

⁴ Tamże., s. 3.

⁵ <http://www.pcpr.suchabeskidzka.pl/image/Zalacznik%20do%20Uchwały%20Rady%20Powiatu%20Suskiego%202021.pdf>, s. 70.

mieszkańców wzrosnąć, ale także podmioty gospodarcze będą w stanie lepiej sprostać rosnącym potrzebom i oczekiwaniom mieszkańców obszaru działania Stowarzyszenia.

Sezonowość od lat stanowi podstawową cechę tak polskiego, jak i lokalnego rynku pracy i oznacza wzrost bezrobocia w miesiącach rozpoczynających i kończących rok. Miesiące wiosenne i letnie są okresami spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych, co wynika m.in. z rozpoczynania prac sezonowych w budownictwie i rolnictwie, początku sezonu turystycznego a także wzmożonej aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych m.in. poprzez subsydia płacowe. Z kolei na przełomie roku z powodu napływu do bezrobocia osób, którym wygasają wówczas umowy o pracę, liczba bezrobotnych wrasta. Równocześnie w miesiącach kończących rok liczba bezrobotnych wyłączanych z ewidencji zmniejsza się.

Również globalny kryzys spowodowany pandemią COVID-19 ma doniosły wpływ na kariery zawodowe młodych osób przed 25 rokiem życia, co skłoniło Międzynarodową Organizację Pracy (ILO – International Labour Organization) do określenia tej grupy demograficznej, jako „Pokolenie Lockdown”. W swoim najnowszym raporcie organizacja argumentuje, że COVID-19 ma „niszczący i nieproporcjonalny” wpływ na perspektywy zawodowe młodych osób. Pokolenie osób poniżej 25 roku życia jest w obecnej sytuacji narażone na potrójny szok na rynku pracy. Po pierwsze, osobom w tym wieku częściej grozi utrata pracy niż reszcie ludności aktywnej zawodowo. Po drugie, istnieje większe prawdopodobieństwo doznania przez nich zakłóceń w edukacji lub przerwania szkoleń zawodowych. Po trzecie, gorsza koniunktura oznacza, że młodzi napotkają na większe bariery przy wejściu na rynek pracy spowodowane mniejszym popytem ze strony pracodawców. Dodatkowo, młodzi pracownicy znacznie częściej niż inne osoby pracują w najbardziej narażonych segmentach gospodarki. Aż 30 proc. aktywnych zawodowo młodych osób w Polsce pracuje w sektorach bezpośrednio dotkniętych przez restrykcje związane z pandemią. Do tych sektorów zalicza się ważne z punktu widzenia rozwojowego analizowanego obszaru takie branże jak: hotelową, usługi gastronomiczne, handel detaliczny i hurtowy.

Problemy społeczne

a) Pomoc społeczna

Zgodnie z danymi ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości, żadna z gmin Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” nie jest zagrożona marginalizacją⁶. W powiecie suskim funkcjonuje szereg instytucji świadczących pomoc dziecku i rodzinie w różnych obszarach⁷. Najbliżej spraw dotyczących dzieci i ich problemów działa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Makowie Podhalańskim wraz z filią w Jordanowie. Poradnia ta świadczy pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla dzieci i młodzieży z terenu powiatu. Poradnia prowadzi następujące zadania: - diagnoza i terapia pedagogiczna, psychologiczna, logopedyczna dzieci i młodzieży; - konsultacje i porady psychologiczne, pedagogiczne, logopedyczne, - organizowanie grupowych zajęć profilaktycznych i psychoedukacyjnych dla uczniów; - pomoc rodzinom w rozwiązywaniu trudności wychowawczych. Powiat Suski prowadzi Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Makowie Podhalańskim. W ramach Ośrodka działają: 1) szkoła podstawowa specjalna - 33 uczniów 2) szkoła przysposabiająca do pracy - 26 uczniów 3) zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze dla 3 uczniów upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim. Na terenie powiatu suskiego działają liczne organizacje świadczące pomoc osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Są to między innymi Suskie Stowarzyszenie Klub Abstynentów „FENIKS”, Grupa Anonimowych Alkoholików „Radość” w Suchej Beskidzkiej, Stowarzyszenie Trzeźwości „Dom” w Jordanowie. Wszystkie zajmują się rozwiązywaniem problemów alkoholowych, profilaktyką uzależnień oraz pomocą osobom uzależnionym i ich rodzinom. Działa tutaj również Polski Związek Niewidomych – Koło Powiatowe w Suchej Beskidzkiej oraz Polski Związek Inwalidów Narządu Ruchu – Koło Terenowe „Podbeskidzie” w Suchej Beskidzkiej. Na rzecz potrzebujących pomocy działają również Polski Komitet Pomocy Społecznej, Polski Czerwony Krzyż, a w Makowie Podhalańskim Stowarzyszenie Rodzina Kolpinga, która prowadzi działalność charytatywną o wartościach chrześcijańskich. Swoją działalność prowadzą na terenie powiatu ponadto Polski

⁶ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>

⁷ Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2026,

<http://www.pcpr.suchabeskidzka.pl/image/Zalacznik%20do%20Uchwały%20Rady%20Powiatu%20Suskiego%202021.pdf>

Związek Kombatanów Rzeczypospolitej i Byłych Więźniów Politycznych oraz Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów. Ilość i różnorodność działających na terenie powiatu organizacji świadczy o tym, że społeczność tej małej ojczyzny jest aktywna i skłonna do podejmowania różnych działań na jej rzecz. Bardzo ważną rolę w procesie pomocy osobom niepełnosprawnym zajmuje Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Zawoi z siedzibą w Juszczyńcu nr 542B, które skupia w swych szeregach dzieci i osoby dorosłe z niepełnosprawnością intelektualną, a także ich rodziców i opiekunów. Stowarzyszenie to było inicjatorem powstania Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Juszczyńcu z filią w Tarnawie Górnej, który wspaniale wpisnął się w potrzeby tej części społeczności lokalnej. Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Juszczyńcu został stworzony dla 59 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie w stopniu znacznym i głębokim, a także umiarkowanym przy jednoczesnym współistnieniu sprzężonych niepełnosprawności. Ośrodek zapewnia kompleksową rehabilitację i edukację dla dzieci i młodzieży w wieku od trzech do dwudziestu pięciu lat. Ośrodek ten zapewnia także bardzo ważną kwestię, to znaczy umożliwia rodzicom i opiekunom dzieci niepełnosprawnych m.in. podjęcie zatrudnienia, czy też zajęcie się innymi sprawami w poczuciu, że ich dziecko jest w tym czasie bardzo dobrze zaopiekowane. Od 2014 roku działa filia placówki w Tarnawie Górnej. Zadania powiatu w zakresie pomocy społecznej wynikające z ustawy o pomocy społecznej wykonuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Suchej Beskidzkiej.

Powiat Suski dysponuje następującymi instytucjami działającymi dla i na rzecz osób niepełnosprawnych:

- Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych w Makowie Podhalańskim (75 miejsc dla kobiet i mężczyzn) - Dom Pomocy Społecznej osób starych w Łętowni (51 miejsc) i dla osób niepełnosprawnych fizycznie (15 miejsc) - Dom Pomocy Społecznej dla niepełnosprawnych intelektualnie dziewczynek w Jordanowie (50 miejsc). Dom ten jest prowadzony na zlecenie powiatu przez Zgromadzenie Panien Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny. Kolejnym ośrodkiem zapewniającym pomoc i rehabilitację osobom niepełnosprawnym – tym razem niepełnosprawnym intelektualnie oraz przewlekle psychicznie chorym jest Środowiskowy Dom Samopomocy. Jego działalność jest odpowiedzią na zapis kolejnego artykułu ustawy o pomocy społecznej, tym razem dotyczącego realizowania zadań z zakresu administracji rządowej. Środowiskowy Dom Samopomocy w Jordanowie to Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla 30 osób przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie. Dom ten działa w oparciu o przygotowany przez kierownika Program działalności oraz corocznie opracowywane plany pracy z uczestnikami. Możliwość przyjazdu na zajęcia prowadzone w ŚDS są niejednokrotnie jedyną szansą osób niepełnosprawnych na wyjście z domu rodzinnego i nawiązanie znajomości z innymi osobami o podobnych problemach, ale także z osobami pełnosprawnymi, pracującymi w tej czy innej jednostce. Uczestniczenie w terapii daje możliwość podopiecznym uzyskania umiejętności samoobsługi, funkcjonowania w grupie, poczucie wyższego poziomu własnej wartości, lepsze poznanie zwyczajów dnia codziennego. W powiecie suskim działalność swoją prowadzą również Warsztaty Terapii Zajęciowej. Są to: - Warsztaty Terapii Zajęciowej Caritas Archidiecezji Krakowskiej dla 40 osób w Zembrzycach wraz z Domem Wczasów Rehabilitacyjnym; - Warsztat Terapii Zajęciowej w Kukowie dla 40 osób prowadzony przez samorząd gminny - Warsztat Terapii Zajęciowej dla 41 osób w Juszczyńcu prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie.

Grupa ludzi starszych potrzebuje w skrajnych przypadkach pomocy społecznej, ale na ogół oczekuje oferty zagospodarowania czasu wolnego poprzez promocję zdrowego trybu życia oraz poprzez podnoszenie wiedzy i kwalifikacji, także w kontekście wymiany doświadczeń międzypokoleniowych. Grupa starszych mieszkańców powinna być edukowana w kierunku zagrożeń cywilizacyjnych, w tym zmiany klimatu, w celu zmian nieprawidłowych oraz szkodliwych codziennych zachowań i przyzwyczajzeń.

Również mieszkańcy gmin członkowskich obszaru działania LGD „Podbabiogórze” wskazali, że grupą wymagającą dodatkowego wsparcia są osoby młode do 18 roku życia. Zdaniem uczestników spotkań konsultacyjnych istnieje silna potrzeba tworzenia nowych i rozwijania istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, dzięki którym osoby młode będą mogły spędzać czas w bezpiecznym miejscu, które dodatkowo wzmocni ich rozwój.

Zgodnie z danymi z Banku Danych Lokalnych liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeciągu pięciu lat spadła o 3 346 osób. Największy spadek zanotował Jordanów (obszar wiejski). Więcej szczegółów znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 20 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w latach 2015 i 2020

Gmina	Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej	
	2015	2020
Jordanów (1)	387	243
Sucha Beskidzka (1)	669	331
Budzów (2)	401	209
Bystra-Sidzina (2)	806	521
Jordanów (2)	1 302	616
Maków Podhalański (3)	1 393	736
Stryżawa (2)	898	597
Zawoja (2)	1 006	511
Zembrzyce (2)	459	211
Suma	7 321	3 975

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Tabela 21 Osoby korzystające z pomocy społecznej wg przyczyny jej udzielenia na dzień 31.12.2019 r.

Powody udzielania pomocy	Liczba osób
Ubóstwo	1279
Sieroctwo	3
Bezdomność	41
Bezrobocie	526
Niepełnosprawność	942
Długotrwała lub ciężka choroba	1048
Przemoc w rodzinie	42
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	452
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych	361
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	29
Alkoholizm lub narkomania	180
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	0
Suma	4903

Źródło: Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2026, <http://www.pcpr.suchabeskidzka.pl/image/Zalacznik%20do%20Uchwały%20Rady%20Powiatu%20Suskiego%202021.pdf>

b) Ochrona zdrowia

Na terenie powiatu suskiego znajduje się jeden szpital wielospecjalistyczny – Zespół Opieki Zdrowotnej w Suchej Beskidzkiej, w strukturę którego wchodzi: Szpital Rejonowy w Suchej Beskidzkiej, im. dr Jana Gawlika 34-200 Sucha Beskidzka, ul. Szpitalna 22 oraz Szpital im. ks. Stanisława Czartoryskiego 34-220 Maków Podhalański, al. Kasztanowa 17. Oprócz tego, na terenie znajduje się 20 Placówek Podstawowej Opieki Zdrowotnej, Zakład Opieki Długoterminowej, Zakład Diagnostyki Laboratoryjnej oraz Zespół Opieki Zdrowotnej.

Duży obszar powiatowej polityki zdrowotnej dotyczy wychowania społeczeństwa w trosce o zdrowie – zwiększenie wiedzy o zdrowiu i kultury zdrowotnej mieszkańców. Realizowane przez Zespół Opieki Zdrowotnej w Suchej Beskidzkiej programy polityki zdrowotnej skierowane do różnych środowisk i grup wiekowych zmniejszają ryzyko występowania chorób cywilizacyjnych i popularyzacji zdrowego stylu życia. Wspieranie działań profilaktycznych zmierzających do ograniczenia czynników sprzyjających powstawaniu chorób stanowiących największe zagrożenie zdrowotne.

Na terenie powiatu suskiego znajduje się 27 aptek ogólnodostępnych i 5 punktów aptecznych. W celu zapewnienia mieszkańcom powiatu suskiego możliwości zaopatrzenia w leki w porze nocnej, niedziela, święta i inne dni wolne od pracy, rada powiatu corocznie określa uchwałą rozkład godzin pracy i harmonogram dyżurów całodobowych aptek ogólnodostępnych na terenie powiatu suskiego.

c) Edukacja

Informacje znajdujące się w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2026 wskazują, że oprócz szkół i Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Makowie Podhalańskim, na obszarze funkcjonuje także – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Makowie Podhalańskim z oddziałem w Jordanowie, w której przyjmuje się rocznie około 1 500 dzieci i młodzieży objętych pomocą psychologiczno – pedagogiczną oraz wczesnym wspomaganie rozwoju. Jest to o tyle istotne, iż znaczna część uczniów szkół ponadpodstawowych posiada opinie w sprawie objęcia pomocą psychologiczno – pedagogiczną ze względu na różnorakie problemy związane z funkcjonowaniem emocjonalnym i społecznym oraz wynikające z trudności edukacyjnych. Dokument wskazuje, że wśród najczęściej występujących zagrożeń i zachowań patologicznych wśród dzieci i młodzieży zalicza się m.in. bierne sposoby spędzania czasu wolnego, gry komputerowe, korzystanie z portali społecznościowych, surfowanie po Internecie co stanowi ważne wyzwanie w kontekście przeciwdziałaniu zmianom współczesnego świata.

Prowadzone są także działania mające na celu udostępnienie placówek oświatowych osobom niepełnosprawnym. W zakresie dostosowania bazy budynków do potrzeb dzieci i młodzieży niepełnosprawnych ruchowo, została zamontowana winda w dwóch placówkach: Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Makowie Podhalańskim oraz w Liceum Ogólnokształcącym nr I w Suchej Beskidzkiej.

Są to ważne działania, które wymagają dalszej kontynuacji, dlatego wśród głównych założeń planu działania na lata 2021-2026 zdefiniowanych w przywoływanej Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2026 znalazły się między innymi: rozwijanie Centrów Kompetencji Zawodowych oraz modernizacja kształcenia zawodowego, modernizacja zaplecza sportowego szkół służącego promowaniu zdrowego stylu życia, dostosowywanie bazy do potrzeb osób niepełnosprawnych z uwzględnieniem możliwości kształcenia zawodowego uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w prowadzonych oddziałach ogólnodostępnych oraz integracyjnych, poszerzenie i wzmocnienie działań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej dzieciom i młodzieży z różnorakimi deficytami rozwojowymi oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

Działalność sektora społecznego

Zgodnie z danymi z systemu EKRS ministerstwa sprawiedliwości⁸ na terenie Lokalnej Grupy Działania „Podbabiogórze” znajduje się łącznie 260 zarejestrowanych podmiotów, w tym 46 oddziałów Ochotniczej Straży Pożarnej, 15 Kół Gospodyń Wiejskich oraz 29 Klubów Sportowych (w tym 4 Stowarzyszenia). Na obszarze LGD znajdują się stowarzyszenia działające na rzecz trzeźwości, ekologii i kultury, aktywizacji społecznej i obywatelskiej, osób z niepełnosprawnością intelektualną, wspierania trzeźwości i leczenia osób uzależnionych i współuzależnionych, stowarzyszenia międzynarodowych inicjatyw kulturalnych, ekonomicznych i oświatowych. Ponadto na wskazanym obszarze znajdują się kółka rolnicze, orkiestry dęte, jordanowskie koło kultury ludowej, chóry kameralne, ochotnicze grupy ratownicze, beskidzkie stowarzyszenie kombatanów i osób represjonowanych, uniwersytet III wieku, małopolski związek kolejarzy oraz babiogórskie stowarzyszenie emerytów, rencistów i inwalidów.

Różnorodność występujących na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Podbabiogórze” stowarzyszeń tworzy możliwość podejmowania szeroko zakrojonej współpracy między różnymi podmiotami. Właśnie z takiej szansy skorzystała LGD przy tworzeniu i realizacji minionej Lokalnej Strategii Rozwoju. Zarówno przedstawiciele Stowarzyszenia jak i lokalni mieszkańcy zauważyli znaczące korzyści z podejmowanych działań, co stało się podstawą do wniosku, że w kolejnym okresie programowania, LGD powinna skupić się na rozwoju partnerstwa.

Jednym z kluczowych umiejętności jakimi LGD „Podbabiogórze” może się pochwalić jest umiejętność pozyskiwania środków z Unii Europejskiej jak i środków krajowych, co zaprezentowały władze Stowarzyszenia w minionym okresie programowania.

Przy realizacji celów statutowych i podejmowania partnerstw lokalnych w połączeniu z pozyskiwaniem funduszy ze środków zewnętrznych liderzy społeczni muszą stale podnosić swoje kwalifikacje i kompetencje. Ważne przy działaniu na tak wielu płaszczyznach jest sprawnie funkcjonujące biuro, które wymaga nie tylko sprzętu, ale i odpowiednich kursów kwalifikacyjnych i kompetencyjnych dla jego pracowników.

Zagospodarowanie przestrzenne

Podbabiogórze posiada korzystne położenie na styku pasm górskich i w zasięgu większych ośrodków miejskich (Kraków, Zakopane, Wadowice, Nowy Targ). Dzięki temu obszar może przyciągać mieszkańców okolicznych miast oferując im bogate zasoby tak naturalne jak i kulturowe oraz jest atrakcyjny dla osób, które mogą pracować zdalnie. Warto również wskazać, że obszar stał się jeszcze bardziej dostępny dzięki otwartemu w 2022 roku tunelowi na Zakopiance pomiędzy miejscowościami Naprawa i Skomielna. Dzięki tej inwestycji zdecydowanie poprawił się komfort i bezpieczeństwo jazdy dla odwiedzających obszary górskie małopolski, w tym obszar LGD.

Obszar działania LGD charakteryzuje się bogatym zapleczem infrastrukturalnym, które na co dzień wykorzystywane jest tak przez mieszkańców jak i turystów. Wyniki działań konsultacyjnych wskazują jednak na silną potrzebę dalszych inwestycji w tym zakresie zarówno w ramach inwestycji w nowe i modernizacji już istniejących obiektów, jak i ich wyposażenie, aby stały się bardziej funkcjonalne. Mieszkańcy wskazywali na liczne atrakcyjne zabytki, czy obiekty spędzania czasu wolnego, a także atrakcyjne tereny przyrodnicze i szlaki turystyczne wraz z bazą turystyczną. Zarówno w zakresie infrastruktury sportowej (stadiony, baseny, boiska, etc.), jak i kulturalnej (centra kultury, biblioteki, świetlice), czy rekreacyjnej (plac zabaw, skwery, etc.) można wymienić wiele przykładów dobrze utrzymanych i dobrze funkcjonujących obiektów. To samo dotyczy infrastruktury stricte związanej z obsługą ruchu turystycznego. Na obszarze występują punkty gastronomiczne i noclegowe. Działająca infrastruktura jest niewątpliwie zasobem rozwojowym obszaru, jednak we wszystkich wspomnianych przypadkach mieszkańcy obszaru wskazywali, że konieczne jest podjęcie wieloaspektowych działań inwestycyjnych. Wśród najważniejszych kierunków potrzeb rozwojowych wskazać należy modernizację już istniejących oraz tworzenie nowych obiektów. Mieszkańcy wskazywali, że liczne obiekty wymagają napraw, renowacji i/lub odświeżenia. Szczególnie zwracano uwagę na konieczność wprowadzenia innowacyjnych rozwiązań, które zwiększyłyby atrakcyjność miejsc, poprawiły dostępność do nich i bezpieczeństwo. Równie ważnym wątkiem były inwestycje, które nadałyby tym obiektom i miejscom walory proekologiczne.

⁸ [System EKRS \(ms.gov.pl\)](https://ms.gov.pl)

Mieszkańcy wskazywali także na potrzeby doposażenia wielu obiektów, które z biegiem lat tracą na atrakcyjności. Potrzeby seniorów, dzieci i młodzieży w tym względzie są szczególnie istotne. Dzieci i młodzież z obszarów wiejskich, uczestnicząc w globalnej kulturze chciałyby móc uczestniczyć w życiu społecznym w takim samym zakresie, jak młodzież z większych ośrodków aglomeracyjnych. Również seniorzy potrzebują coraz większej liczby miejsc spędzania czasu wolnego. Współczesny trend aktywizacji seniorów pokazuje, że osoby starsze chętnie spotykają się i korzystają z dostępnych atrakcji, co niewątpliwie przekłada się na poprawę ich jakości zdrowia i życia.

Dziedzictwo historyczne Podbabiogórza ma swoje odzwierciedlenie w zachowanych zabytkach architektury. Wiele z nich jest cennymi przykładami dziedzictwa kulturowego na trwale wpisany w historię regionu. Najbardziej znanym jest zespół zamkowo-parkowy w Suchej Beskidzkiej, zwany „Małym Wawelem”. Obiekty zabytkowe znajdujące się na obszarze LGD są elementem, który z pewnością przyciąga turystów do odwiedzenia tego obszaru. W związku z tym ich stała konserwacja, modernizacja, ale także innowacyjne przystosowanie ich do wymagań i potrzeb współczesnego turysty są również ważną potrzebą rozwojową.

Przyciągnięcie turystów bogatą ofertą skierowaną do nich niesie za sobą wiele wyzwań infrastrukturalnych. Oprócz już wspomnianych mieszkańcy zwracali także uwagę na konieczność powstania większej liczby obiektów gastronomicznych oraz rozbudowę bazy noclegowej. Zarówno jeśli chodzi o możliwość spożycia posiłków jak i zakwaterowania, ciekawą szansą rozwojową jest powstawanie gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych na bazie istniejących na obszarze małych gospodarstw rolnych. Uzupełnienie istniejącej oferty i bazy w ten sposób byłoby ważnym uatrakcyjnieniem całego obszaru jednocześnie promującym lokalne dziedzictwo.

Środowisko naturalne

Ważnym elementem rozwoju obszaru LGD są walory przyrodnicze. Jest to obszar typowo górski, a naturalne bogactwo regionu stanowią lasy, zajmujące 46,4% jego powierzchni. Znacząca część obszaru posiada unikalne walory krajobrazowe i przyrodnicze, które stały się przedmiotem ustawowej ochrony już w 1954 r., kiedy utworzony został Babiogórski Park Narodowy (BPN). Teren objęty granicami BPN został uznany za miejsce szczególne także w skali międzynarodowej i w 1977 r. włączony do światowej sieci rezerwatów biosfery UNESCO w ramach programu MAB - Man and the Biosphere („Człowiek i Biosfera”). W roku 2007 Babia Góra znalazła się także na liście miejsc, wchodzących w skład europejskiej sieci „Natura 2000”, zarówno jako obszar specjalnej ochrony ptaków, jak i obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Europejskiej ze względu na wartość tutejszych siedlisk przyrodniczych.

Mieszkańcy uczestniczący w działaniach partycypacyjnych podczas tworzenia LSR wielokrotnie zwracali uwagę, że dbanie o środowisko naturalne może przynieść same korzyści dla mieszkańców tego obszaru. Czyste powietrze, czyste rzeki i zbiorniki wodne, a także produkty rolne uprawiane na dobrych glebach, często w kulturze ekologicznej to współcześnie rzadko występujące zasoby, o które należy dbać. Są to zarazem zasoby, za które ludzie coraz chętniej płacą, chcąc spędzić czas w zdrowym środowisku. W związku z tym na całym obszarze działania LGD zdiagnozowano potrzeby tak infrastrukturalne, jak i w zakresie projektów „miękkich”, które mogłyby poprawić stan środowiska naturalnego. Wśród tych pierwszych wymienić należy działania zmierzające do modernizacji istniejących obiektów, aby były one mniej szkodliwe dla środowiska, ale również budowę nowych (np. ścieżek rowerowych), które zachęciłyby mieszkańców i turystów do zmiany swoich przyzwyczajeń negatywnie wpływających na środowisko (np. przesiadka z auta na rower). Wskazywano również na niewykorzystany potencjał licznych lasów, w których brak jest szlaków i miejsc wypoczynku. Tego typu działania będą miały jednak małą moc sprawczą, jeśli nie zapewni się przy tym odpowiedniej edukacji i wsparcia dla promocji postaw spędzania czasu na świeżym powietrzu i proekologicznych we wszystkich grupach wiekowych. Środowisko naturalne zdaje się być jednym z ważniejszych zasobów rozwojowych obszaru, jednak mieszkańcy wskazują, że nadal niska jest świadomość społeczna w zakresie segregacji odpadów, czy palenia w piecach. Również zdaniem lokalnej społeczności warto podejmować działania zmierzające do utworzenia nowych i rozwijania istniejących gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych, które nie tylko pozwolą zachować charakter wiejski regionu, ale również wzbogacą ofertę turystyczną regionu.

Dziedzictwo kulturowe

Obok walorów przyrodniczych, dziedzictwo kulturowe jest najważniejszym potencjałem rozwojowym obszaru LGD. Ukształtowany przez lata folklor Podbabiogórza wpisuje się w ogólną formę kulturową polskiej góralszczyzny. Największy wpływ na charakter kultury ludowej Podbabiogórza miała trwająca od XIII do XVI wieku migracja wołoska, przynosząca z południa i wschodu Europy elementy folkloru bałkańskiego, węgierskiego, rusińskiego. Na Podbabiogórzu doszło również do połączenia kultury pasterskiej z kulturą rolniczą, która dotarła tu wraz z osadnictwem z północy.

Miejscowy folklor i tradycje Podbabiogórza poznać można m.in. podczas organizowanych tu różnych konkursów, festiwali i festynów. Takimi największymi, cyklicznymi imprezami folklorystycznymi są: Babiogórskie Podłazy – przegląd grup kołędniczych, Powiatowy Konkurs Potraw i Palm Wielkanocnych, Powiatowy Konkurs Gawędziarzy, Śpiewaków i Instrumentalistów Ludowych „Podbabiogórskie Posiady”, Suskie Spotkania z Folklorem, Tydzień Kultury Beskidzkiej, Powiatowe Dożynki, Babiogórska Jesień czy Święto Zabawki Ludowej.

Z Podbabiogórza pochodzą znane i rozpoznawalne, nie tylko w Polsce, drewniane zabawki. Obecnie, ze względu na aktywność twórców, można właściwie mówić o ośrodku stryszawskim, bo to w miejscowościach wchodzących w skład tej gminy wytwarzanych jest najwięcej drewnianych zabawek. Jest to zarazem jeden z najbardziej uznanych ośrodków tradycyjnego zabawkarstwa w Polsce. Drewniane, malowane ptaszki są dziś najbardziej rozpoznawalną zabawką i jednocześnie produktem markowym Stryszawy. Inne rodzaje popularnego na Podbabiogórzu rękodzieła to hafciarstwo, wikliniarstwo i bibułkarstwo.

O wartości lokalnego dziedzictwa kulturowego stanowią nie tylko liczne zachowane obiekty i miejsca, nie tylko spisana na różnych nośnikach historia, ale również – a może przede wszystkim – ludzie, którzy nadal odtwarzają i rozwijają wielowiekowe tradycje lokalne. Oprócz wspomnianego rękodzieła, są to osoby reprezentujące liczne organizacje kultywujące i promujące lokalne stroje, tradycje wokalne, czy potrawy.

W trakcie prowadzonych konsultacji mieszkańcy jednoznacznie wskazywali, że lokalne dziedzictwo jest ważne tak dla podtrzymania lokalnej tożsamości, jak i w rozwoju gospodarczym dzięki ruchowi turystycznemu na obszarze. W związku z tym dziedzictwo zostało uznane jako potencjał rozwojowy, przyciągający turystów oraz wzmacniający kapitał społeczny, dający poczucie przynależności i wspólnotowości.

2. Analiza SWOT

Dobór różnorodnych metod partycypacyjnych w połączeniu z obiektywnymi danymi statystycznymi, pozyskanymi ze statystyk publicznych tworzą podstawę do opracowania matrycy logicznej analizy SWOT Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”. Dzięki doborowi szerokiego wachlarza metod partycypacyjnych wszyscy zainteresowani mieszkańcy obszaru mogli przedstawić jakie ich zdaniem występują obszary problematyczne na terenie działania Stowarzyszenia oraz w jaki sposób je niwelować. Najefektywniejszą formą partycypacji okazały się spotkania konsultacyjne. Na każde z nich (spotkania odbyły się w każdej gminie członkowskiej) zaproszony został zewnętrzny moderator, którego zadaniem było zachęcanie uczestników do zabierania głosu oraz dokonywali oni wstępnej selekcji zgłaszanych pomysłów grupując je w bloki tematyczne. Pozwoliło to nie tylko usystematyzować spotkanie, ale również zgłębić dokładnie każdy obszar tematyczny.

Kolejnym etapem przygotowującym matrycę logiczną analizy SWOT było przeanalizowanie i pogrupowanie zebranego materiału. Mimo dokonania pogrupowania w zakresy tematyczne w czasie spotkań w różnych gminach, przez zaproszonego koordynatora, obszary, w każdej gminie, były nieco inne. Pierwszej selekcji i grupowania całego materiału dokonał Zespół Inicjatywny, który złożony jest z ekspertów społecznych mających wiedzę i umiejętności z różnych dziedzin. Członkowie zespołu zostali wybrani w czasie otwartego spotkania, na które LGD zaprosił mieszkańców obszaru działania Stowarzyszenia, przedstawicieli sektora społecznego, publicznego i gospodarczego, a także członków Zarządu, Rady i Biura.

W następnym etapie analizy zebranego materiału, członkowie Zespołu Inicjatywnego dokonali hierarchizacji materiału zebranego i wywołanego. Kluczem procesu była częstotliwość w jakiej pojawiały się obszary problemowe. Im częściej zgłaszali je mieszkańcy tym pilniejszy był to problem do rozwiązania. Dzięki temu zabiegowi powstała jedna lista, która rzetelnie odzwierciedlała nie tylko problemy obszaru, ale również

prezentowała, który problem, zdaniem mieszkańców, jest najpoważniejszy. Kolejnym krokiem, jaki przedsięwziął Zespół Inicjatywny było wdrożenie procesu agregacyjnego, co w połączeniu z realizacją siedmiu cech przekrojowych programu LEADER pozwoliło na inteligentne planowanie działań zmierzających do poprawy życia ludzi z obszaru LGD, z uwzględnieniem ich potrzeb rozwojowych i potencjału. Ostatnim etapem była analiza jednostkowa zgłaszanych kwestii, które poddane analizie pod kątem komplementarności zostały odrzucone. Zebrane i przeanalizowane w ten sposób dane stanowiły podstawę do przygotowania celów oraz przedsięwzięć.

Zaprezentowana poniżej tabela to zestawienie przeanalizowanych mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń obszaru działania Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”. Potrzeby rozwojowe to tak naprawdę słabe strony regionu, które niosą za sobą różne zagrożenia, natomiast mocne strony wraz z szansami tworzą potencjał obszaru do podnoszenia jakości życia mieszkańców.

Tabela 22 Tabela SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Aktywni mieszkańcy • Dobre położenie geograficzne (między Krakowem, Zakopanem i nowym Targiem) • Liczne zabytki • Nowe Centra Kultury • Atrakcyjne walory przyrodnicze • Aktywne NGOs • Rozwinięta infrastruktura sportowa • Silne poczucie lokalnej tożsamości • Rozwój budownictwa • Dobrze rozwinięty transport lokalny • Ciekawe i ekologiczne produkty lokalne 	<ul style="list-style-type: none"> • Mało miejsc spotkań • Zanieczyszczone powietrze • Mało liderów społecznych • Brak punktów gastronomicznych i infrastruktury turystycznej • Brak promocji regionu, • Niedostosowana infrastruktura do niepełnosprawnych • Niska aktywność społeczna średniego pokolenia (30+) • Brak sceny/sali widowiskowej • Niewykorzystanie produktów lokalnych i podbabiogórskiej marki, • Brak warunków do uprawiania sportu (niewystarczająca i przestarzała infrastruktura) • Nie wykorzystanie obszarów wiejskich w aspekcie turystycznym, • Brak nowoczesnych miejsc kultury i odpoczynku
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał w gospodarce leśnej • Potencjał turystyki sakralnej • Potencjał biznesowy dla młodych • Współpraca gmin chociażby przy transporcie zbiorowym • Wykorzystanie potencjału turystycznego • Dalszy rozwój oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej • Promocja i dystrybucja lokalnych wyrobów 	<ul style="list-style-type: none"> • Emigracja młodych ludzi • Duże wymogi biurokratyczne przy zakładaniu własnej firmy • Dziki i jelenie niszczące uprawy • Brak środków na inwestycje • Brak inwestorów • Problemy wynikające z poprawnego wdrażania LSR • Starzejące się gminy • Niski poziom innowacyjności lokalnych przedsiębiorstw • Wykluczenie grup w trudnej sytuacji

Źródło: Opracowanie własne

3. Analiza wyników analizy SWOT

Czy mocne strony pozwalają na wykorzystanie zdiagnozowanych szans?

- 1) Mocną stroną obszaru działania LGD „Podbabiogórze” są ciekawe i ekologiczne produkty lokalne, co w połączeniu z atrakcyjnymi walorami krajobrazowymi i licznymi zabytkami stwarza dobre warunki do rozwoju wykorzystania potencjału turystycznego regionu.
- 2) Wśród mocnych stron regionu na uwagę zwraca dogodne położenie geograficzne i atrakcyjne walory przyrodnicze, które razem tworzą obszar charakteryzujący się dużym zalesieniem, co jest dużym potencjałem w rozwoju leśnictwa, a także branży stolarskiej.
- 3) Rozwój budownictwa stanowi mocną stronę regionu, która stwarza potencjał biznesowy dla osób młodych. Branża budowlana to jedna z wiodących branż obszaru działania LGD.
- 4) Mocną stroną regionu są także aktywnie działające NGO, które dzięki swojej pracy stwarzają szansę na dalszy rozwój oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej.

Czy słabe strony ograniczają możliwość wykorzystania zdiagnozowanych szans?

- 5) Wśród słabych stron regionu mieszkańcy wskazali małą liczbę liderów społecznych, co może ograniczyć szanse w postaci rozwijania oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej regionu.
- 6) Brak punktów gastronomicznych i infrastruktury turystycznej to słabe strony regionu, które ograniczają wykorzystanie potencjału turystycznego gmin członkowskich.
- 7) Słabą stroną regionu jest brak sceny/sali widowiskowej, co skutecznie ogranicza szansę w postaci rozwoju oferty kulturalnej, na obszarze działania LGD.
- 8) Niewystarczająca i przestarzała infrastruktura sportowa występująca na obszarze działania LGD to słaba strona regionu, która ogranicza szanse w postaci rozwoju oferty sportowej i rekreacyjnej.
- 9) Słabą stroną obszaru jest również niewykorzystanie obszarów wiejskich w aspekcie turystycznym, co ogranicza szansę w postaci rozwijania potencjału turystycznego obszaru.

Czy mocne strony pozwalają zniwelować zdiagnozowane zagrożenia?

- 10) Mocną stroną regionu są aktywnie działające organizacje pozarządowe. Jedną z takich organizacji jest Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”, która, z racji szerokiego doświadczenia posiada bogate doświadczenie w przygotowaniu i wdrażaniu LSR. Aktywność i doświadczenie LGD niweluje zagrożenie w postaci problemów wynikających z wdrażania Strategii.
- 11) Wśród mocnych stron obszaru wskazano aktywnie działające NGO, które potrafią również pozyskiwać fundusze na realizację swoich celów statutowych z zewnętrznych źródeł. Niweluje to zagrożenie w postaci braku środków na inwestycję.
- 12) Mocną stroną regionu jest prężnie rozwijające się budownictwo, które zostało wskazane jako branża wiodąca na obszarze działania LGD. Rozwój przedsiębiorczości zniweluje zagrożenie w postaci niskiego poziomu innowacyjności w lokalnych przedsiębiorstwach, tak w branży budowlanej (istniejących i nowych firm) jak i w przypadku innych branż.
- 13) Silne poczucie lokalnej tożsamości to mocna strona regionu, która niweluje możliwość wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego.

Czy słabe strony potęgują ryzyka ze zdiagnozowanymi zagrożeniami?

- 14) Słabą stroną regionu jest mała liczba miejsc spotkań, a więc spędzania czasu wolnego co potęguje zagrożenie w postaci emigracji młodych ludzi i wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego.
- 15) Niska aktywność społeczna średniego pokolenia została zdiagnozowana jako słaba strona regionu, co potęguje zagrożenie w postaci wykluczenia społecznego.
- 16) Na obszarze działania LGD spotkać się można z niedostosowaniem infrastruktury do osób z niepełnosprawnościami co potęguje możliwość wystąpienia zjawiska wykluczenia grup w trudnej sytuacji.

4. Wnioski z analizy SWOT

Obszary tematyczne

Działania Stowarzyszenia skupić powinny się w następujących obszarach:

- 1) Podniesienie atrakcyjności obszaru w aspekcie turystycznym i rekreacyjnym.
- 2) Wzmocnienie lokalnych przedsiębiorstw.
- 3) Wzmocnienie odporności lokalnej społeczności na przemiany współczesnego świata.

Zakresy wsparcia

Na podstawie zaprezentowanych obszarów tematycznych można wskazać zakresy wsparcia PS WPR, w ramach których podejmowane będzie wsparcie w ramach wdrażania niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju:

- 1) Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez:
 - a) Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne,
 - b) Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.
- 2) Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwoju zagród edukacyjnych.
- 3) Poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach wymienionych w pkt. 1 i 2.
- 4) Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej.
- 5) Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych.
- 6) Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji.
- 7) Ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi.

Grupy docelowe istotne z punktu widzenia wdrażania LSR

Poniżej zaprezentowane zostały grupy docelowe, istotne z punktu widzenia wdrażania RLKS:

- 1) Pierwszą, istotną z punktu widzenia wdrażania RLKS, zdefiniowaną grupą, do której kierowane będą działania planowane w ramach niniejszej Strategii stanowią wszyscy **mieszkańcy** obszaru działania LGD „Podbabiogórze”. Odpowiedź na przedstawione potrzeby rozwojowe i potencjały obszaru wpłynie pośrednio bądź bezpośrednio na całą ludność zamieszkujejącą obszar działania Stowarzyszenia, stąd wszyscy mieszkańcy tworzą pierwszą grupę docelową. Warto również zwrócić uwagę, że w działaniach partycypacyjnych podjętych przez LGD brali udział wszyscy mieszkańcy z gmin członkowskich i to oni przedłożyli materiał empiryczny, który posłużył do opracowania matrycy logicznej analizy SWOT, a następnie celów, przedsięwzięć i wskaźników.
- 2) Kolejną grupę docelową stanowią lokalni przedsiębiorcy oraz **osoby fizyczne, które chcą założyć działalność gospodarczą**. Działania związane z rozwojem istniejących i zakładaniem nowych przedsiębiorstw są kluczowe w aspekcie rozwoju lokalnego rynku pracy. Analiza SWOT wykazała, że grupa ta wymaga wsparcia ze względu na potrzebę tworzenia nowych i innowacyjnych przedsiębiorstw, które nie tylko wpłyną pozytywnie na rynek pracy obszaru działania LGD, ale staną się firmami przyszłościowymi wykorzystującymi innowacyjne rozwiązania. Wśród tworzonych miejsc pracy będą te ukierunkowane na podejmowanie usług lokalnych jak i usług społecznych. Analogicznie sytuacja odnosi się do rozwijania istniejących przedsiębiorstw dążąc do ich innowacyjnego charakteru w zakresie usług lokalnych i społecznych.
- 3) **Przedsiębiorcy** stanowią drugą grupę odbiorców działań, które LGD będzie podejmować w ramach wdrażania niniejszej strategii. Działania związane z rozwojem istniejących i zakładaniem nowych

przedsiębiorstw, zwłaszcza w obszarze turystyki, branż okołoturystycznych, branży drzewnej oraz branży budowlanej są kluczowe w aspekcie rozwoju lokalnego. Analiza SWOT wykazała, na silną potrzebę wzmocnienia istniejących i tworzenia nowych przedsiębiorstw w zakresie turystyki, stąd przedsiębiorcy i osoby fizyczne stanowią jedną z grup docelowych działań LGD.

- 4) **Lokalne organizacje pozarządowe** są bardzo ważnymi podmiotami, które stanowią grupę zarówno potencjalnych beneficjentów jak i odbiorców podejmowanych, w ramach RLKS, działań. Działania kierowane do NGO ukierunkowane są nie tylko na wzmacnianie ich samych, ale także na wykorzystywaniu ich doświadczenia w zakresie wzmacniania społeczeństwa obywatelskiego jak i aktywizacji i integracji społecznej. Analiza SWOT wykazała, że lokalne NGO są bardzo dobrze rozwinięte i posiadają duży potencjał, który odpowiednio wykorzystany może bezpośrednio oddziaływać na rosnący poziom życia lokalnej społeczności. By wzmocnić ich działalność, NGO potrzebują wsparcia w zakresie dalszego rozwijania swoich kompetencji, ograniczenia infrastrukturalnego oraz wsparcia przy organizacji przedsięwzięć.
- 5) Ważną grupę docelową wdrażania LSR stanowią także **kościóły**, które stanowią z jednej strony ważną stronę kształtowania kapitału społecznego obszaru, z drugiej strony kościoły zarządzają cenną kulturowo infrastrukturą, która stanowi niewątpliwe dziedzictwo kulturowe regionu.
- 6) Na obszarze działania LGD „Podbabiogórze” znajduje się wielu **seniorów**, którzy stanowią ważnym element tworzenia wspólnoty na obszarze gmin członkowskich. Analiza SWOT wykazała, że seniorzy to grupa, która wymaga wsparcia w postaci organizowania im czasu wolnego w postaci organizacji wyjazdów studyjnych czy wyjść do miejsc kultury, by poprzez aktywizacje seniorów niwelować możliwość wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego tej grupy mieszkańców.
- 7) Kolejną grupę docelową stanowią **osoby młode do 25 roku życia**. Analiza SWOT wykazała, że należy przedsięwziąć działania zmierzające do podnoszenia kompetencji młodzieży oraz do poprawy oferty edukacyjnej i rekreacyjnej. Podejmowanie takich działań jest niezbędne w celu niwelowania negatywnego trendu migracyjnego osób młodych do większych ośrodków aglomeracyjnych.
- 8) Kolejną grupą docelową działań podejmowanych przez LGD są **turyści**. Zgodnie z przedstawionymi, w czasie spotkań konsultacyjnych, wskazaniem na obszarze działania LGD należy przedsięwziąć działania związane z rozwojem infrastruktury turystycznej, która nie tylko będzie służyła lokalnej społeczności, ale także zachęci turystów do odwiedzenia obszaru działania LGD.
- 9) **Jednostki samorządu terytorialnego i jednostki im podległe** posiadają zasoby i możliwości do realizacji wielu zadań tak z dziedziny kultury jak i dziedzictwa, rekreacji i spędzania czasu wolnego. Analiza SWOT wykazała wiele potencjałów i potrzeb rozwojowych, na realizację których JST nie posiadają niezbędnych środków.
- 10) **Kobiety** zostały wyróżnione jako grupa osób w niekorzystnej sytuacji. Jest to grupa, która w szczególności sposób dotknięta jest możliwością wykluczenia społecznego, dlatego specjalnie do tej grupy kierowane będą działania wspierające ich przedsiębiorczość. Ważnym zadaniem do realizacji jest przełamanie stereotypu kobiety, która zajmuje się dziećmi i domem, kiedy mężczyzna idzie do pracy. Ważne jest, aby zachęcić kobiety do większej aktywności również na polu pozazawodowym, dlatego działania na rzecz ich aktywizacji i włączenia w rynek pracy są tak istotne.
- 11) **Osoby z niepełnosprawnościami** stanowią grupę osób w niekorzystnej sytuacji, która może liczyć na specjalne wsparcie w ramach podejmowanych przez LGD działań. Zarówno analiza SWOT, jak i dane zastane wskazują, że mimo bogatego wachlarza pomocy społecznej, osoby z niepełnosprawnościami wymagają dalszego wsparcia, by minimalizować możliwość wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego.
- 12) Ostatnią grupę docelową działań LGD stanowią **rolnicy i ich rodziny**. Według wskazań analizy SWOT istnieje silna potrzeba wzmocnienia rolnictwa i marki produktów lokalnych, stąd pojawiają się dedykowane dla tej grupy odbiorców działania.

Wsparcie lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” podejmuje działania mające na celu wspieranie, zarówno lokalnych jak i ponadlokalnych inicjatyw, szczególnie uwzględniając wdrażanie instrumentów terytorialnych w zakresie EFSI. Wspieranie realizowane jest w szczególności poprzez:

- 1) Prowadzenie doradztwa,
- 2) Prowadzenie działań partycypacyjnych, których celem jest włączenie mieszkańców obszaru w działania Stowarzyszenia,
- 3) Realizację dostosowanego do mieszkańców obszaru planu komunikacyjnego,
- 4) Podjęcie starań na rzecz pozyskiwania źródeł finansowania działań zgodnych z LSR poza budżetem LGD,
- 5) Rozwijanie współpracy z podmiotami sektora społecznego, publicznego i gospodarczego w zakresie doradczym i informacyjnym,
- 6) Prowadzenie działań partycypacyjnych dla osób z grup w niekorzystnej sytuacji.

Rozdział V. Spójność, komplementarność i synergia

1. Zgodność i komplementarność LSR z innymi dokumentami planistycznymi i strategiami

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Podbabiogórze” zawiera spójny zestaw operacji, które mają posłużyć osiągnięciu pożądanых zmian. Przy przygotowywaniu dokumentu strategicznego doskonale zdawano sobie sprawę, że zastosowanie zintegrowanego podejścia do rozwoju obszaru LGD daje realne szanse na rozwiązanie problemów zgłaszanych przez lokalną społeczność oraz osiągnięcie założonych celów. Istotnym elementem prac nad Lokalną Strategią Rozwoju było więc zadbanie o zgodność opracowywanych celów głównych i szczegółowych z podstawowymi dokumentami o charakterze strategicznym i planistycznym na poziomie lokalnym, regionalnym i subregionalnym. Stanowiło to bowiem niezbędny warunek efektywnego realizowania LSR, zwłaszcza że spójność i komplementarność to kluczowe zasady realizowania polityki wspólnotowej Unii Europejskiej. Spójność należy tutaj rozumieć jako zwartość prowadzonych działań, zaś komplementarność to wzajemne uzupełnianie się polityk, programów, projektów czy działań.

Przedsięwzięcia w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju będą sprzyjać osiągnięciu celów Wspólnej Polityki Rolnej i tym samym duża część spośród nich wspierana będzie przez Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Wspólna Polityka Rolna na lata 2023-2027 zakłada realizację 10 celów. Przedsięwzięcia zaplanowane w LSR sprzyjają osiągnięciu większości spośród nich. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Tabela 23 Powiązanie celów WPR 2023-2027 z przedsięwzięciami LSR

Cele WPR 2023-2027	Przedsięwzięcia w ramach LSR sprzyjające osiągnięciu celów WPR
Zapewnienie rolnikom godziwych dochodów	1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych
Zwiększenie konkurencyjności	1.4 Tworzenie firm na Podbabiogórze 1.5 Rozwój istniejących firm na Podbabiogórze
Poprawa pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym	1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych
Przeciwdziałanie zmianie klimatu	<i>Brak powiązań</i>
Dbanie o środowisko	<i>Brak powiązań</i>
Zachowanie krajobrazów i różnorodności biologicznej	1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego
Wsparcie wymiany pokoleń	1.1 Działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub

	<p>turystycznej</p> <p>1.2 Działania związane z renowacją zabytków</p> <p>2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym</p> <p>2.2 Tworzenie nowych lub rozwój istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży</p>
Dynamiczny rozwój obszarów wiejskich	<p>1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych</p> <p>1.4 Tworzenie firm na Podbabiogórze</p> <p>1.5 Rozwój istniejących firm na Podbabiogórze</p>
Ochrona jakości żywności i zdrowia	<i>Brak powiązań</i>
Promowanie transferu wiedzy i innowacyjności	1.7 Aktywne i zintegrowane społeczeństwo otwarte na potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji

Źródło: Opracowanie własne

Kluczowym dokumentem dla EFFROW jest Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Lokalna Strategia Rozwoju „Podbabiogórze” przygotowana została w ramach interwencji I.13.1. – LEADER/Rozwój Kierowany przez Społeczność (RLKS). Interwencja ta jest odpowiedzią na szereg potrzeb obszarów wiejskich, w tym takich jak:

1. dywersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych,
2. włączenie osób z grup w niekorzystnej sytuacji,
3. stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogennego,
4. zaangażowanie młodych w życie lokalne,
5. rozwój wiedzy i umiejętności,
6. poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej,
7. poprawa dostępu do usług komercyjnych,
8. rozwój form współpracy na obszarach wiejskich,
9. rozwój przedsiębiorczości.

Skuteczność prowadzonych przez LGD działań wymaga, by diagnozy zawarte w PS WPR i w LSR były ze sobą spójne. W pracach nad Lokalną Strategią Rozwoju dołożono wszelkich starań, by komplementarność została zachowana. Poniżej w tabeli zaprezentowano zakres operacji możliwych do realizacji w ramach RLKS zestawionych z przedsięwzięciami zaplanowanymi w LSR.

Tabela 24 Powiązanie przedsięwzięć LSR z zakresami wsparcia PS WPR

Zakresy wsparcia – PS WPR	Przedsięwzięcia LSR
1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki w szczególności poprzez: <ol style="list-style-type: none"> a. podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez 	<p>1.4 Tworzenie firm na Podbabiogórze</p> <p>1.5 Rozwój istniejących firm na Podbabiogórze</p>

osoby fizyczne, b. rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej	
2. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w szczególności w zakresie tworzenia lub rozwoju: a. gospodarstw agroturystycznych, b. zagród edukacyjnych, c. gospodarstw opiekuńczych	1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych
3. Rozwój współpracy poprzez tworzenie lub rozwój krótkich łańcuchów żywnościowych	<i>Brak powiązania między PS WPR a LSR</i>
4. Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach wymienionych punktach 1 - 3	1.1 Działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej 1.2 Działania związane z renowacją zabytków 2.2 Tworzenie nowych lub rozwój istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży
5. Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi	<i>Brak powiązania między PS WPR a LSR</i>
6. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	1.1 Działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej 1.2 Działania związane z renowacją zabytków
7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmocnienie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych.	1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego 2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym
8. Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji.	1.7 Aktywne i zintegrowane społeczeństwo otwarte na potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji 2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym 2.2 Tworzenie nowych lub rozwój istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży
9. Ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi.	1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego

Źródło: Opracowanie własne

O wysokim stopniu spójności Lokalnej Strategii Rozwoju przygotowanej przez LGD „Podbabiogórze” z Planem Strategicznym Wspólnej Polityki Rolnej świadczy również fakt, że zaplanowane przedsięwzięcia dają możliwość osiągnięcia zawartych w drugim dokumencie wskaźników rezultatu, w tym R.37. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich; R.41. Łączenie obszarów wiejskich w Europie; R.42. Promowanie włączenia społecznego.

Lokalna Strategia Rozwoju „Podbabiogórze” wspierana jest również przez Europejski Fundusz Społeczny (EFS+) oraz Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR). W tym aspekcie należy zwrócić uwagę na Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 roku, w którym wskazane zostały wspierane cele polityki w ramach EFRR, EFS+, Funduszu Spójności i EFMRA. LSR „Podbabiogórze” przewiduje działania, które wpisują się w te zamierzenia. Poniższa tabela przedstawia powiązania między celami wskazanymi w rozporządzeniu 2021/1060 i przedsięwzięciami zaplanowanymi w Lokalnej Strategii Rozwoju.

Tabela 25 Powiązanie przedsięwzięć LSR z celami EFRR i EFS+

Cele polityki w ramach EFRR, EFS+, Fundusz Spójności i EFMRA	Wybrane przedsięwzięcia w LSR
a) Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej	1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych 1.4 Tworzenie firm na Podbabiogórze 1.5 Rozwój istniejących firm na Podbabiogórze
b) Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego
c) Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności	2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym
d) Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	1.7 Aktywne i zintegrowane społeczeństwo otwarte na potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji 2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym 2.2 Tworzenie nowych lub rozwój istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży
e) Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju	1.1 Działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej

wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych.	1.2 Działania związane z renowacją zabytków 1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego
---	---

Źródło: Opracowanie własne

Lokalna Strategia Rozwoju „Podbabiogórze” wykazuje bardzo wysoki poziom zgodności ze strategią „Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027”. W FEM nacisk położono na rozwój terytorialny, który jest rozumiany jako wychodzenie naprzeciw lokalnym potrzebom i budowę lokalnych potencjałów. Cel szczegółowy FEM 4 (h) - *aktywizacja społeczna, zawodowa, edukacyjna, zdrowotna kulturalna i mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenia aktywności w wymiarze społecznym* odpowiada na zdiagnozowany na obszarze LGD problem dotyczący zjawiska emigracji młodych ludzi i niskiej aktywności społecznej średniego pokolenia, Cel szczegółowy 4(k) - *zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej* odpowiada na problem braku miejsc świadczenia usług społecznych i wykluczenia grup w trudnej sytuacji. Cel szczegółowy 5(ii) *wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie* odpowiada natomiast na problemy braku liderów społecznych, braku infrastruktury turystycznej, braku promocji regionu, niewykorzystania produktów lokalnych i podbabiogórskiej marki. W rezultacie LGD „Podbabiogórze” będzie realizować przedsięwzięcia:

- w ramach działania **6.20. Aktywizacja społeczno-zawodowa, aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym** realizowane przez LGD będzie przedsięwzięcie **2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym;**
- w ramach działania **6.25. Wsparcie usług społecznych i zdrowotnych w regionie** realizowane będzie przedsięwzięcie **2.2 Tworzenie nowych lub rozwój istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży;**
- w ramach działania **7.6. Wsparcie oddolnych inicjatyw na obszarach wiejskich LGD „Podbabiogórze”** realizować będzie przedsięwzięcia **1.1 Działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej oraz 1.2 Działania związane z renowacją zabytków.**

Zgodność Lokalnej Strategii Rozwoju z FEM znajduje też potwierdzenie w tym, że zaplanowane w jej ramach przedsięwzięcia przyczyniają się do osiągnięcia wskaźników rezultatu zawartych w dokumencie „Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027”. Wymienić tu można:

- EECR03 - liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu,
- EECR04 - liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu,
- PLKLCR02 - liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej,
- PLKLCR03 - liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług,

- PLKLCR04 - liczba osób świadczących usługi w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie,
- RCR077 - liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem.

W aspekcie spójności z dokumentami planistycznymi, warto zwrócić uwagę, że opracowane cele LSR są komplementarne ze Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego „Małopolska 2030”. Samorządowe władze regionalne, przygotowując strategię wyraziły deklarację działań służących temu, by Małopolska stała się miejscem, które daje mieszkańcom poczucie bezpieczeństwa i stabilności, opartym na poszanowaniu wartości duchowego i materialnego dziedzictwa, a równocześnie regionem z dynamicznie rozwijającą się gospodarką bazującą na myśli technicznej, zmierzającym w kierunku neutralności środowiskowej. Wizja strategii została określona jako: „Małopolska regionem równych szans i wszechstronnego rozwoju Małopolan, nowoczesnej gospodarki, odpowiedzialnie podchodzącym do zasobów środowiska naturalnego, silnym aktywnością swych mieszkańców, czerpiącym z dziedzictwa przeszłości, zachowującym swoją tożsamość i aktywnie działającym na rzecz integracji europejskiej”. Wyodrębniono pięć podstawowych obszarów, a w ich obrębie przygotowano cele i działania: Małopolskie, Gospodarka, Klimat i środowisko, Zarządzanie strategiczne rozwojem, Rozwój zrównoważony terytorialnie. Przedsięwzięcia zaplanowane w Lokalnej Strategii Rozwoju „Podbabiogórze” wpisują się w wiele spośród celów i można mówić o zgodności obu dokumentów. W obszarze strategii wojewódzkiej „Małopolskie: zawarto działania ukierunkowane na zapewnienie jak najlepszej jakości życia mieszkańców oraz ich rodzin. W cel szczegółowy **Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie** wpasowują się następujące przedsięwzięcia LSR:

- 1.1 Działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej;
- 1.2 Działania związane z renowacją zabytków
- 1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego;
- 1.7 Aktywne i zintegrowane społeczeństwo otwarte na potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji;
- 2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym;
- 2.2 Tworzenie nowych lub rozwój istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.

Celem działań skupionych w obszarze „Gospodarka” jest rozwój oraz umacnianie konkurencyjnej oraz innowacyjnej pozycji Małopolski zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym. W cel szczegółowy **Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka** wpisują się następujące przedsięwzięcia LSR:

- 1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych;
- 1.4 Tworzenie firm na Podbabiogórze;
- 1.5 Rozwój istniejących firm na Podbabiogórze.

Przedsięwzięcia LSR wpisują się też w cel szczegółowy **Wysoka jakość środowiska i dążenie do neutralności klimatycznej**, gdyż LGD „Podbabiogórze” będzie starała się wspierać operacje proekologiczne i racjonalne korzystanie z zasobów środowiska naturalnego. W przypadku czwartego obszaru strategia wojewódzka wskazuje cel: **System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020-2030** i tutaj LGD również będzie starała się dążyć do zwiększania efektywności działań prorozwojowych podejmowanych na rzecz realizacji celów, ale także istotne będzie angażowanie w ten proces możliwie największej liczby partnerów. W obszarze piątym wskazano cel szczegółowy: **Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjalach** i podkreślono istotę inicjatyw lokalnych, wspierania aktywności społecznej, obywatelskiej i działań lokalnych organizacji pozarządowych oraz włączania mieszkańców w procesy decyzyjne. Idealnie wpisuje się

to w kierunku działania LGD „Podbabiogórze”. Dodatkowo warto podkreślić, że strategia wojewódzka w bezpośredni sposób wspomina Lokalne Grupy Działania, a za jeden z kierunków działania wymienia *Wzmacnianie współpracy ponadlokalnej, w tym wspieranie działalności organizacji pozarządowych, w tym Lokalnych Grup Działania na obszarach wiejskich.*

Realizacja celów szczegółowych LSR wpisuje się i uzupełnia inne działania na obszarze LGD, które podejmowane są i będą przez inne jednostki organizacyjne. Warto podkreślić bardzo wysoki stopień spójności i komplementarności LSR z aktualnie obowiązującymi strategiami większości gmin obszaru LGD. Przedsięwzięcia LSR odpowiadają na podobne zgłaszane potrzeby, w tym poszerzenia oferty spędzania czasu wolnego, poprawy jakości usług zdrowotnych, integracji i budowania tożsamości lokalnej mieszkańców gminy, uczynienia z turystyki wiejskiej istotnego źródła dochodu mieszkańców gminy, wspierania gospodarstw rolnych i wspierania przedsiębiorczości, rozwoju potencjału społecznego. Poniższa tabela prezentuje zgodność poszczególnych celów dokumentów planistycznych z przedsięwzięciami Lokalnej Strategii Rozwoju.

Tabela 26 Powiązanie przedsięwzięć z gminnymi dokumentami planistycznymi

Przedsięwzięcia LSR	Nazwa dokumentu planistycznego	Cele dokumentów planistycznych
1.1 Działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej	Strategia Rozwoju Gminy Budzów na lata 2021 - 2030	Cel strategiczny 3: Poprawa konkurencyjności gospodarczej gminy
	Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Bystra-Sidzina na lata 2016-2022	1.4. Zwiększenie aktywności mieszkańców oraz możliwości aktywnego zagospodarowania wolnego czasu
	Strategia Rozwoju Miasta Jordanowa na lata 2015-2022 (z horyzontem długoterminowym do 2030 roku)	Cel strategiczny nr 1: Rozwój gospodarczy miasta
	Strategia Rozwoju Gminy Maków Podhalański do roku 2021	Cel strategiczny 2.1. Rozwój infrastruktury turystyczno-wypoczynkowej Cel strategiczny 2.2. Rozwój oferty kulturalnej
	Strategia Rozwoju Gminy Stryszawa na lata 2018-2030	Cel strategiczny 1. Zwiększenie atrakcyjności i konkurencyjności gminy Stryszawa w zakresie turystyki wiejskiej Cel strategiczny 2. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej mającej na względzie zarówno lokalną tradycję jak również możliwości nowoczesnej gospodarki
	Strategia Rozwoju Gminy Zembrzyce na lata 2016-2023	Obszar strategiczny IV – gmina atrakcyjna dla mieszkańców i odwiedzających – kultura, sport, turystyka i promocja
1.2 Działania związane z renowacją zabytków	Strategia Rozwoju Gminy Budzów na lata 2021 - 2030	Cel strategiczny 3: Poprawa konkurencyjności gospodarczej gminy
	Gminny Program Rewitalizacji	1.4. Zwiększenie aktywności mieszkańców oraz

	dla Gminy Bystra-Sidzina na lata 2016-2022	możliwości aktywnego zagospodarowania wolnego czasu
	Strategia Rozwoju Miasta Jordanowa na lata 2015-2022 (z horyzontem długoterminowym do 2030 roku)	Cel strategiczny nr 1: Rozwój gospodarczy miasta
	Strategia Rozwoju Gminy Maków Podhalański do roku 2021	Cel strategiczny 2.1. Rozwój infrastruktury turystyczno-wypoczynkowej Cel strategiczny 2.2. Rozwój oferty kulturalnej
	Strategia Rozwoju Gminy Stryszawa na lata 2018-2030	Cel strategiczny 1. Zwiększenie atrakcyjności i konkurencyjności gminy Stryszawa w zakresie turystyki wiejskiej Cel strategiczny 2. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej mającej na względzie zarówno lokalną tradycję jak również możliwości nowoczesnej gospodarki
	Strategia Rozwoju Gminy Zembrzyce na lata 2016-2023	Obszar strategiczny IV – gmina atrakcyjna dla mieszkańców i odwiedzających – kultura, sport, turystyka i promocja
1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych	Strategia Rozwoju Gminy Budzów na lata 2021 - 2030	Cel strategiczny 3: Poprawa konkurencyjności gospodarczej gminy
	Strategia Rozwoju Miasta Jordanowa na lata 2015-2022 (z horyzontem długoterminowym do 2030 roku)	Cel strategiczny nr 1: Rozwój gospodarczy miasta
	Strategia Rozwoju Gminy Maków Podhalański do roku 2021	Cel strategiczny 2.1. Rozwój infrastruktury turystyczno-wypoczynkowej
	Strategia Rozwoju Gminy Stryszawa na lata 2018-2030	Cel strategiczny 1. Zwiększenie atrakcyjności i konkurencyjności gminy Stryszawa w zakresie turystyki wiejskiej Cel strategiczny 2. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej mającej na względzie zarówno lokalną tradycję jak również możliwości nowoczesnej gospodarki
	Strategia Rozwoju Gminy Zembrzyce na lata 2016-2023	Obszar strategiczny II - przedsiębiorczość i rynek pracy Obszar strategiczny IV – gmina atrakcyjna dla mieszkańców i odwiedzających – kultura, sport, turystyka i promocja

1.4 Tworzenie firm na Podbabiogórze	Strategia Rozwoju Gminy Budzów na lata 2021 - 2030	Cel strategiczny 3: Poprawa konkurencyjności gospodarczej gminy
	Strategia Rozwoju Miasta Jordanowa na lata 2015-2022 (z horyzontem długoterminowym do 2030 roku)	Cel strategiczny nr 1: Rozwój gospodarczy miasta
	Strategia Rozwoju Gminy Maków Podhalański do roku 2021	Cel strategiczny 2.1. Rozwój infrastruktury turystyczno-wypoczynkowej Cel strategiczny 3.1. Zwiększenie liczby mikro, małych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie Gminy Maków Podhalański Cel strategiczny 3.3. Rozwój przedsiębiorstw oferujących produkty i usługi związane z tradycjami lokalnymi i regionalnymi
	Strategia Rozwoju Gminy Stryszawa na lata 2018-2030	Cel strategiczny 1. Zwiększenie atrakcyjności i konkurencyjności gminy Stryszawa w zakresie turystyki wiejskiej Cel strategiczny 2. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej mającej na względzie zarówno lokalną tradycję jak również możliwości nowoczesnej gospodarki
	Strategia Rozwoju Gminy Zembrzyce na lata 2016-2023	Obszar strategiczny II - przedsiębiorczość i rynek pracy
1.5 Rozwój istniejących firm na Podbabiogórze	Strategia Rozwoju Gminy Budzów na lata 2021 - 2030	Cel strategiczny 3: Poprawa konkurencyjności gospodarczej gminy
	Strategia Rozwoju Miasta Jordanowa na lata 2015-2022 (z horyzontem długoterminowym do 2030 roku)	Cel strategiczny nr 1: Rozwój gospodarczy miasta
	Strategia Rozwoju Gminy Maków Podhalański do roku 2021	Cel strategiczny 2.1. Rozwój infrastruktury turystyczno-wypoczynkowej Cel strategiczny 3.1. Zwiększenie liczby mikro, małych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie Gminy Maków Podhalański Cel strategiczny 3.3. Rozwój przedsiębiorstw oferujących produkty i usługi związane z tradycjami lokalnymi i regionalnymi
	Strategia Rozwoju Gminy Stryszawa na lata 2018-2030	Cel strategiczny 1. Zwiększenie atrakcyjności i konkurencyjności gminy Stryszawa w zakresie turystyki wiejskiej

		Cel strategiczny 2. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej mającej na względzie zarówno lokalną tradycję jak również możliwości nowoczesnej gospodarki
	Strategia Rozwoju Gminy Zembrzyce na lata 2016-2023	Obszar strategiczny II - przedsiębiorczość i rynek pracy
1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego	Strategia Rozwoju Gminy Budzów na lata 2021 - 2030	Cel strategiczny 2: Rozwój społecznie wrażliwy
	Strategia Rozwoju Miasta Jordanowa na lata 2015-2022 (z horyzontem długoterminowym do 2030 roku)	Cel strategiczny nr 2: Rozwój zrównoważony
	Strategia Rozwoju Gminy Maków Podhalański do roku 2021	Cel strategiczny 2.1. Rozwój infrastruktury turystyczno-wypoczynkowej
	Strategia Rozwoju Gminy Stryszawa na lata 2018-2030	Cel strategiczny 1. Zwiększenie atrakcyjności i konkurencyjności gminy Stryszawa w zakresie turystyki wiejskiej
1.7 Aktywne i zintegrowane społeczeństwo otwarte na potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji	Strategia Rozwoju Gminy Budzów na lata 2021 - 2030	Cel strategiczny 2: Rozwój społecznie wrażliwy
	Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Bystra-Sidzina na lata 2016-2022	1.2. Przeciwdziałanie problemom marginalizacji i wykluczenia społecznego
	Strategia Rozwoju Miasta Jordanowa na lata 2015-2022 (z horyzontem długoterminowym do 2030 roku)	Cel strategiczny nr 3: Wysoka jakość życia
	Strategia Rozwoju Gminy Maków Podhalański do roku 2021	Cel strategiczny 6.2. Rozwój kultury fizycznej mieszkańców Gminy Maków Podhalański
	Strategia Rozwoju Gminy Stryszawa na lata 2018-2030	Cel strategiczny 2. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej mającej na względzie zarówno lokalną tradycję jak również możliwości nowoczesnej gospodarki
	Strategia Rozwoju Gminy Zembrzyce na lata 2016-2023	Obszar strategiczny III – polityka społeczna, zdrowie i edukacja
2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub	Strategia Rozwoju Gminy Budzów na lata 2021 - 2030	Cel strategiczny 2: Rozwój społecznie wrażliwy
	Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Bystra-Sidzina na	1.2. Przeciwdziałanie problemom marginalizacji i wykluczenia społecznego

kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym	lata 2016-2022	
	Strategia Rozwoju Miasta Jordanowa na lata 2015-2022 (z horyzontem długoterminowym do 2030 roku)	Cel strategiczny nr 3: Wysoka jakość życia
	Strategia Rozwoju Gminy Maków Podhalański do roku 2021	Cel strategiczny 2.1. Rozwój infrastruktury turystyczno-wypoczynkowej Cel strategiczny 3.1. Zwiększenie liczby mikro, małych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie Gminy Maków Podhalański
	Strategia Rozwoju Gminy Stryszawa na lata 2018-2030	Cel strategiczny 2. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej mającej na względzie zarówno lokalną tradycję jak również możliwości nowoczesnej gospodarki
	Strategia Rozwoju Gminy Zembrzyce na lata 2016-2023	Obszar strategiczny II - przedsiębiorczość i rynek pracy Obszar strategiczny III – polityka społeczna, zdrowie i edukacja
2.2 Tworzenie nowych lub rozwój istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	Strategia Rozwoju Gminy Budzów na lata 2021 - 2030	Cel strategiczny 2: Rozwój społecznie wrażliwy
	Strategia Rozwoju Gminy Maków Podhalański do roku 2021	Cel strategiczny 6.3. Rozwój systemu opieki społecznej jako narzędzia walki z przejawami marginalizacji i wykluczenia społecznego
	Strategia Rozwoju Gminy Zembrzyce na lata 2016-2023	Obszar strategiczny III – polityka społeczna, zdrowie i edukacja

Źródło: Opracowanie własne

1. Komplementarność i synergia przedsięwzięć w LSR

Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” w trakcie przygotowywania Lokalnej Strategii Rozwoju duży nacisk położyła na to, by cele dokumentu strategicznego i zaplanowane w ramach jego realizacji przedsięwzięcia były spójne, powiązane ze sobą (synergia) oraz wzajemnie się uzupełniały (komplementarność). Jedną z kluczowych kwestii było to, by odpowiadały one na potrzeby różnych sektorów i partnerów.

Realizacja pierwszego celu LSR ma służyć zwiększeniu atrakcyjności obszaru LGD. Działania będą nastawione na przyciągnięcie gości, ale jednocześnie będą kierowane do mieszkańców, którzy w równym stopniu będą mogli korzystać z przygotowanej oferty i infrastruktury. Zaplanowano tutaj przedsięwzięcia związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej (1.1) oraz z renowacją zabytków (1.2). Konsekwencją będzie wzrost jakości i dostępności oferty w obszarze kultury (szczególnie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym), ochrona i rozwój zasobów dziedzictwa kulturowego oraz rozwój oferty turystycznej. Beneficjentami kolejnego przedsięwzięcia będą rolnicy i ich rodziny, a działanie polegać będzie na tworzeniu i rozwoju gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych (1.3). W ten sposób również uzupełniona będzie oferta turystyczna. Kolejne przedsięwzięcia to konkursy dotyczące tworzenia i rozwoju istniejących firm na Podbabiogórze (1.4, 1.5). Skierowany on będzie do kluczowych branż (turystycznej, okołoturystycznej, stolarskiej i budowlanej), a ich wybór był podyktowany potrzebą rozwoju tego rodzaju usług, tradycjami i dużym

zainteresowaniem podczas spotkań konsultacyjnych. Branże turystyczna i okołoturystyczna stanowią swego rodzaju koło zamachowe rozwoju gospodarki lokalnej, dlatego ważne jest aby wspierać nowe i rozwijać już istniejące firmy napędzające i obsługujące ruch turystyczny. Dwie pozostałe branże, stolarska i budowlana stanowią natomiast bezpieczny fundament dla lokalnej przedsiębiorczości, dzięki której wiele osób znajduje zatrudnienie i może samodzielnie podnosić jakość swojego życia. Wszystkie cztery branże wpisują się w realizację przyjętego celu (C.1) Obszar atrakcyjny turystycznie i rekreacyjnie - przyjazny do życia dla mieszkańców Podbabiogórza, który z jednej strony odnosi się do rozwoju potencjału turystycznego obszaru, ale z drugiej strony ("przyjazny do życia dla mieszkańców Podbabiogórza") musi odpowiadać na najbardziej kluczowe potrzeby rozwoju przedsiębiorczości zgłaszane w ramach spotkań konsultacyjnych, a potwierdzone zainteresowaniem tymi branżami w okresie programowania 2014-2020. W ramach pierwszego celu zrealizowany będzie również projekt grantowy przeznaczony dla organizacji pozarządowych i dotyczący wsparcia w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego (1.6). Uzupełnieniem będą działania infrastrukturalne wspierające osoby z niepełnosprawnościami w zakresie poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej (1.7). Przedsięwzięcia w ramach pierwszego celu będą łączyć różnych partnerów, wykorzystywać różne sposoby realizowania LSR i służyć pobudzaniu innowacyjności. Realizacja pierwszego celu LSR posłuży poprawie jakości życia mieszkańców, w tym rozwiązaniu istotnych problemów społecznych obszaru, aktywizacji i integracji, ale też pomoże we wzroście gospodarczym i powstawaniu nowych miejsc pracy oraz wykorzystaniu posiadanego potencjału dla rozwoju turystyki. Należy też zauważyć, że operacje w ramach pierwszego celu zostaną dodatkowo wsparte działaniami drugiego celu LSR.

Drugi cel zawiera przedsięwzięcia dedykowane osobom ze szczególnymi potrzebami. Pierwsze spośród nich ma służyć rozwiązywaniu problemów w zakresie aktywizacji, przy wykorzystaniu potencjału organizacji lokalnych. W jego ramach zaplanowano usługi aktywnej integracji o charakterze społecznym, edukacyjnym, zdrowotnym i zawodowym dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (2.1). Zadaniem drugiego przedsięwzięcia jest zwiększenie dostępności usług społecznych i zdrowotnych w regionie, a zaplanowane działanie ma dotyczyć tworzenia nowych lub rozwoju istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (2.2).

Podjęte działania będzie cechowało racjonalne wydatkowanie środków oraz możliwość uzyskania dodatkowych korzyści przez beneficjentów na różnych etapach realizacji LSR. Komplementarność celów przyczyni się do oszczędności środków i czasu, ułatwi realizację zadań, zwiększy użyteczność usług, a dodatkowo można mówić o większej trwałości produktów czy usług. Generalnie można zauważyć, że synergia i komplementarność przedsięwzięć w ramach LSR została zapewniona na kilku poziomach.

Przede wszystkim, **działania i projekty zawarte w strategii są ze sobą ściśle powiązane**, a LGD „Podbabiogórze” odgrywa rolę koordynatora tych projektów, co sprawia, iż tworzą one zgraną całość. W tym aspekcie warto przykładowo odnotować, że inwestycje w obiekty kulturowe oraz ich promocja wpłyną na poprawę jakości życia oraz atrakcyjność turystyczną, a te przełożą się na przedsiębiorczość i wzrost ruchu turystycznego, co spowoduje ożywienie gospodarcze obszaru i nowe szanse dla młodych. Inwestycje w przedsiębiorczość na obszarze poprawią natomiast rynek pracy, dzięki czemu wzrośnie jakość życia i zmniejszy się emigracja. W Lokalnej Strategii Rozwoju duży nacisk położony został więc na to, by przedsięwzięcia jednocześnie służyły rozwojowi turystyki, poprawie jakości życia mieszkańców i włączeniu społecznemu osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji.

We wszystkich planowanych i realizowanych przedsięwzięciach zakłada się **udział przedstawicieli różnych sektorów** (publicznego, społecznego, gospodarczego i samych mieszkańców) w podejmowaniu działań oraz interwencji ukierunkowanych na osiągnięcie wspólnych celów rozwoju obszaru. Dodatkowo duży nacisk położony zostanie na współpracę, co wpłynie na budowę kapitału społecznego, kreowanie liderów społecznych i nabywanie kluczowych umiejętności. LSR posiada więc wielosektorową podstawę, ale **integruje też kilka branż działalności** (społeczną, kulturalną, przyrodniczą, środowiskową). Istotną kwestią jest także **zintegrowanie zróżnicowanych sektorów**, co znajduje przełożenie na szeroki zakres komplementarnych działań. Grupami docelowymi prowadzonych operacji są: mieszkańcy, przedsiębiorcy, osoby pragnące założyć działalność

gospodarczą, rolnicy i ich rodziny, osoby młode do 25 roku życia, seniorzy powyżej 60 roku życia, turyści, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego i instytucje podległe, osoby w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby z niepełnosprawnościami).

Zintegrowanie dotyczy też **sposobów realizacji LSR**, a zaplanowane konkursy i projekt grantowy pozwolą na zaangażowanie różnych lokalnych aktorów. Warto też wspomnieć o **zintegrowaniu zasobów**, a wdrażanie LSR będzie związane z równoczesnym wykorzystaniem zasobów przyrodniczych, kulturowych, społecznych i gospodarczych, co w znaczący sposób wpłynie na zminimalizowanie problemów obszaru LGD. Należy w tym aspekcie podkreślić, że turystyka jest obszarem szeroko reprezentowanym w celach szczegółowych LSR i angażuje różne grupy potencjalnych beneficjentów z różnych sektorów i różnych branż, a także realizacja przedsięwzięć nastąpi przy wykorzystaniu rozmaitych metod i integracji zasobów. Działania będą zachęcać turystów do odwiedzania tego terenu, ale równocześnie do korzystania z oferty licznych przedsiębiorców, którzy ten ruch turystyczny będą w stanie wykorzystać i osiągnąć tym samym dodatkowe przychody.

Komplementarność i spójność jest też zapewniona dzięki **zintegrowaniu finansowania strategii**. Należy podkreślić, że Lokalna Strategia Rozwoju finansowana jest z różnych źródeł – EFFROW, EFRR i EFS+. Fundusze te odpowiadają na różne potrzeby, ale są połączone w ramach LSR, co pozwala uzyskać znacznie lepszy efekt. Warto też dodać, że LGD „Podbabiogórze” planuje pozyskać środki z innych źródeł niż Fundusze Europejskie.

2. Dodatkowe źródła finansowania

LGD deklaruje dywersyfikację źródeł finansowania LSR. Stowarzyszenie zamierza składać wnioski do realizacji w ramach planu działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich oraz otwartego konkursu pod nazwą „Mecenate Małopolski”. W ramach dodatkowych źródeł finansowania przedsięwzięć LGD planuje pozyskać środki w ramach:

1. W ramach ogłoszenia o konkursie dla partnerów Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW) na wybór operacji, które będą realizowane w okresie danego planu operacyjnego LGD zamierza złożyć wniosek w zakresie działania „Aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw służących włączeniu społecznemu, w szczególności osób starszych, młodzieży, niepełnosprawnych, mniejszości narodowych i innych osób wykluczonych społecznie” (działanie 11 w załączniku nr 28 ogłoszenia o konkursie w ramach planu działania KSOW 2014-2020). Obszarem tematycznym do realizacji zamierzonego przedsięwzięcia jest temat 3 „Tradycja i dziedzictwo kulturowe wsi – wymiana i upowszechnianie wiedzy i doświadczeń dotyczących ginących zawodów, lokalnego rękodzieła i produktów lokalnych”. Działania będą skorelowane wobec przedsięwzięć realizowanych w ramach celu 2 Społeczność odporna na przemiany współczesnego świata. Jest to cel ukierunkowany na włączenie społeczne w ramach finansowania z programu EFS+. Wniosek na realizację przedsięwzięcia w ramach KSOW będzie dotyczył organizacji różnego rodzaju warsztatów i szkoleń dotyczących lokalnej tradycji ze szczególnym naciskiem na budowanie więzi międzypokoleniowych – pomiędzy młodymi mieszkańcami obszaru i seniorami. Obie grupy mają wiele do zaoferowania dla siebie wzajemnie i wiele mogą zyskać, a zarazem zwiększyć swoje zdolności emocjonalne i poznawcze do funkcjonowania we współczesnym świecie.
2. „Mecenate Małopolski” – konkurs organizowany przez Zarząd Województwa Małopolskiego. W ramach konkursu zgłoszone przez LGD zostaną zadania wzbogacające ofertę obszaru działania LGD, poprzez realizację działań kulturalnych, animacyjnych, artystycznych oraz chroniących dziedzictwo kulturalne Małopolski, takich jak koncerty, wystawy, festiwale, przeglądy czy konkursy. W ramach konkursu zgłoszone przez LGD zadania będą komplementarne wobec celu 1, w szczególności wobec przedsięwzięć infrastrukturalnych P.1.1, P.1.2 oraz P.1.7. Działania mające na celu wzmocnienie działalności kulturalnej i aktywizację mieszkańców wokół lokalnych tradycji i folkloru mają przede wszystkim przelożyć się na wzmocnienie więzi społecznych i krzewienie lokalnego dziedzictwa, co zostało wskazane w diagnozie jako jedno z ważnych zadań w integracji społecznej i potrzeby wsparcia dla lokalnych NGO. Komplementarność zgłoszonych w konkursie

zadań względem przewidzianych w LSR polega na ich uzupełnieniu i wzmocnieniu. W ramach „Mecenatu Małopolski” przewiduje się działania integracyjne i aktywizujące z wykorzystaniem infrastruktury wspartej lub stworzonej w ramach przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach LSR.

3. Wartość dodana podejścia LEADER

Podejście LEADER oferuje mnóstwo korzyści. Należy podkreślić, że daje ono możliwość realizowania projektów wykraczających poza obszar jednostek administracyjnych, bez dominacji sektora publicznego, a dodatkowo zaplanowane przedsięwzięcia pozwalają na wsparcie beneficjentów w sposób odmienny od innych instrumentów wsparcia. Działania są inwestycją w kapitał społeczny mieszkańców obszaru LGD i wzmacniają rozwój lokalnej społeczności w dłuższej perspektywie czasowej. Ma to związek z istotnymi elementami podejścia LEADER, które pozwalają na:

1) **Dobór zakresu wsparcia.** Przedsięwzięcia jakie zostały zaplanowane w Lokalnej Strategii Rozwoju wpisują się w zakresy tematyczne określone w ramach PS WPR. LGD „Podbabiogórze” będzie więc prowadzonymi operacjami dążyć m.in. do poprawy jakości życia mieszkańców, włączenia społecznych osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji i rozwoju przedsiębiorczości. Wykorzystany będzie również posiadany potencjał do rozwoju turystyki i usług związanych z czasem wolnym, a w działania te będą włączeni mieszkańcy, rolnicy z rodzinami, przedsiębiorcy, organizacje samorządowe i jednostki samorządu terytorialnego. Istotne będzie także postawienie na działania innowacyjne i wspieranie społeczeństwa obywatelskiego. Dzięki zaangażowaniu szerokiego zakresu aktorów, wartością dodaną będzie aktywizacja i integracja lokalnej społeczności, a także współdziałanie w rozwiązywaniu lokalnych problemów i wykorzystywaniu posiadanych możliwości.

2) **Wybór różnych źródeł finansowania.** Przedsięwzięcia zaplanowane przez LGD „Podbabiogórze” będą realizowane głównie w ramach PS WPR i zakładają m.in. rozwój przedsiębiorczości, rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych, aktywizację organizacji pozarządowych, włączenie społeczne osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. W ramach EFRR zaplanowano działania służące rozwojowi infrastruktury kultury, ochrony i opieki nad zabytkami oraz budowania oferty turystycznej. Działania w ramach EFS+ dotyczą natomiast aktywizacji społecznej, zawodowej i edukacyjnej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz służące tworzeniu nowych lub rozwoju istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. Dodatkowo Stowarzyszenie zamierza składać wnioski do realizacji w ramach planu działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (promocja lokalnej turystyki i opracowanie materiałów edukacyjnych o obszarze) oraz otwartego konkursu pod nazwą „Mecenas Małopolski” (promocja i krzewienie lokalnych tradycji i kultury). Wartością dodaną jest więc ściślejsza odpowiedź na lokalne potrzeby oraz wykorzystywanie szans i pozyskiwanie do tego wsparcia zewnętrznego z kilku źródeł.

3) **Przemyślany sposób wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju.** Kluczową kwestią we wdrażaniu LSR jest kolejność podejmowanych działań. LGD planuje systematyczne i regularne ogłaszanie konkursów. Priorytetowo będą potraktowane operacje związane ze wsparciem osób w niekorzystnej sytuacji. Wartością dodaną przemyślanego i profesjonalnego podejścia do wdrażania LSR jest dotarcie do szerokiej grupy potencjalnych beneficjentów.

4) **Dobór metod wsparcia.** W realizacji celów Lokalnej Strategii Rozwoju zaplanowano konkursy i projekt grantowy. LGD będzie w tym aspekcie aktorem odpowiadającym za sieciowanie lokalnych partnerów, co pozwoli zbudować potencjał współpracy. Projekt grantowy przysłuży się aktywizacji i wzmocnieniu potencjału organizacji pozarządowych.

5) **Zastosowanie rozwiązań wzmacniających planowane efekty realizacji LSR.** Plan komunikacji i plan partycypacji są istotnymi elementami wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Dzięki nim wzmocnione zostanie wewnętrzne partnerstwo. Odbędzie się to dzięki licznym zaplanowanym działaniom informacyjnym

i aktywizującym. Dodatkowo ważną rolę odegra włączenie członków społeczności w ocenę funkcjonowania LGD „Podbabiogórze”, w tym możliwość zgłaszania własnych uwag czy pomysłów. Warto podkreślić, że w celu dotarcia do jak najszerszej grupy wykorzystane będą zróżnicowane kanały komunikacji.

Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” opracowując Lokalną Strategię Rozwoju brała pod uwagę fakt, iż kapitał społeczny to kluczowy element służący rozwojowi społecznemu. Efektem prowadzonych działań będzie więc zwiększenie aktywności poprzez działania w ramach realizowanych projektów LGD, ale także zakładany jest wzrost zainteresowania składaniem wniosków, wzrost identyfikacji z regionem, a dodatkowo pojawienie się nowych podmiotów i liderów oraz nowych członków stowarzyszenia, co pozwoli na wzrost potencjału LGD i całego obszaru.

Rozdział VI. Cele i wskaźniki

Przeprowadzone działania partycypacyjne umożliwiły pozyskanie bogatego materiału empirycznego obrazującego realne potrzeby i szanse obszaru działania LGD „Podbabiogórze”. Przeprowadzenie przez Zespół Inicjatywny analizy dostępnego materiału zastanego i wywołanego umożliwiło określenie zakresów tematycznych i działań jakie są niezbędne do przeprowadzenia na analizowanym obszarze w celu poprawy jakości życia mieszkańców. Na tej podstawie Zespół Inicjatywny opracował, a następnie skonsultował z lokalną społecznością opracowaną matrycę logiczną, która opisuje cele i przedsięwzięcia wraz ze sposobami ich realizacji oraz grupy docelowe. Wszystkie zaproponowane cele zgodne są z zakresami RLKS.

1. Powiązanie celów i przedsięwzięć z analizą potrzeb i potencjałów

Na podstawie zgromadzonych danych, które posłużyły jako podstawa do przeprowadzonej analizy SWOT, opracowano dwa cele i dziewięć przedsięwzięć. W ramach celu pierwszego C.1 Obszar atrakcyjny turystycznie i rekreacyjnie – przyjazny do życia dla mieszkańców Podbabiogórze wyróżnionych zostało przedsięwzięć: P.1.1 Działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej; P.1.2 Działania związane z renowacją zabytków; P.1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych; P.1.4 Tworzenie firm na Podbabiogórze; P.1.5 Rozwój istniejących firm na Podbabiogórze; P.1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego; P.1.7 Aktywne i zintegrowane społeczeństwo otwarte na potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji.

W ramach celu drugiego C.2 Społeczność odporna na przemiany współczesnego świata realizowane będą dwa przedsięwzięcia: P.2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym; P.2.2 Tworzenie nowych lub rozwój istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.

Zestawienie przedsięwzięć z wynikami analizy SWOT przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27 Powiązanie przedsięwzięć z analizą SWOT

Przedsięwzięcie	Uzasadnienie SWOT
P.1.1 Działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej	1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14
P.1.2 Działania związane z renowacją zabytków	1, 4, 5, 6, 9, 14
P.1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych	1, 2, 6, 9
P.1.4 Tworzenie firm na Podbabiogórze	2, 3, 4, 6, 12
P.1.5 Rozwój istniejących firm na Podbabiogórze	2, 3, 4, 6, 12
P.1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego	4, 5, 11
P.1.7 Aktywne i zintegrowane społeczeństwo otwarte na potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji	13, 14, 15, 16

P.2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym	1, 2, 3, 4, 5, 12, 13, 15, 16
P.2.2 Tworzenie nowych lub rozwój istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	14, 16

Źródło: Opracowanie własne

2. Finansowanie realizacji celów

Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” będzie realizowała formułę wielofunduszowej strategii, co w praktyce oznacza, że cele i przedsięwzięcia realizowane będą z różnych EFSI. W ramach programu regionalnego Europejskiego Funduszu Społecznego Plus realizowane będą wszystkie przedsięwzięcia z celu drugiego tj. przedsięwzięcie P.2.1 oraz P.2.2. W ramach Europejskiego Programu Rozwoju Regionalnego realizowane będzie przedsięwzięcie P.1.1 oraz P.1.2. W ramach ostatniego źródła finansowania tj. Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów wiejskich realizowane będą wszystkie pozostałe przedsięwzięcia tj. P.1.3; P.1.4; P.1.5; P.1.6; P.1.7.

3. Szczegółowy opis celów i przedsięwzięć

C.1 Obszar atrakcyjny turystycznie i rekreacyjnie – przyjazny do życia dla mieszkańców Podbabiogórze

Cel pierwszy ukierunkowany jest na utworzenie przyjaznego obszaru do życia dla mieszkańców gmin członkowskich LGD. W ramach realizacji przedstawionego celu podejmowane będą różnorodne działania mające wpływ bezpośrednio i pośrednio na lokalną społeczność. W ramach działań planuje się między innymi działania związane z rozwojem infrastruktury turystycznej co bezpośrednio oddziaływać będzie na lokalnych mieszkańców, ale także widoczny będzie wpływ tejże infrastruktury na przyjezdnych turystów, którzy z kolei zasilać będą finansowo lokalną gastronomię czy miejsca oferujące nocleg. Przedsiębiorcy Ci zarabiając na turystach będą odprowadzać większe podatki do gmin co pośrednio wpłynie na wszystkich mieszkańców obszaru. Realizacja celu za pośrednictwem zaprezentowanych poniżej przedsięwzięć ma doprowadzić, do efektu, w którym zadowolenie z życia w gminach członkowskich LGD wzrośnie.

Wskaźniki rezultatu PS WPR: W.1.1 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: liczba utworzonych miejsc pracy; W.1.2 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: liczba osób; W.1.3 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób.

Wskaźniki EFRR: W.1.4 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem.

P.1.1 Działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej

Zakres	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Kwota (euro)	Fundusz
W ramach niniejszego przedsięwzięcia podejmowane będą działania zmierzające do rozwoju infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej. Realizacja przedsięwzięcia ma dążyć do wzmocnienia atrakcyjności regionu zarówno dla lokalnej społeczności, jak i przyjezdnych turystów. Kolejnym efektem realizacji przedsięwzięcia będzie zwiększenie oferty spędzania czasu wolnego, a także budowanie wspólnoty na obszarze działania LGD, poprzez organizację imprez	P.1.1.1 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	W.1.4 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	862 773,00	EFRR

kulturalnych na nowej infrastrukturze. Beneficjentem niniejszego przedsięwzięcia będą jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki im podległe, lokalne organizacje pozarządowe.				
---	--	--	--	--

P.1.2 Działania związane z renowacją zabytków

Zakres	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Kwota (euro)	Fundusz
W ramach niniejszego przedsięwzięcia podejmowane będą działania zmierzające do działań związanych z renowacją zabytków. Realizacja przedsięwzięcia ma dążyć do wzmocnienia atrakcyjności regionu zarówno dla lokalnej społeczności, jak i przyjezdnych turystów. Kolejnym efektem realizacji przedsięwzięcia będzie budowanie wspólnoty na obszarze działania LGD, poprzez renowację zabytków oraz organizację wydarzeń kulturalnych. Beneficjentem niniejszego przedsięwzięcia będą jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki im podległe, lokalne organizacje pozarządowe oraz kościoły.	P.1.2.1 Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	W.1.4 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	862 773,00	EFRR

P.1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych

Zakres	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Kwota (euro)	Fundusz
Kolejne przedsięwzięcie ukierunkowane jest na tworzenie i rozwijanie pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych. Efektem realizacji tego przedsięwzięcia będzie zwiększenie liczby gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych. Obie formy wpłyną pozytywnie nie tylko na lokalną społeczność, ale także na przyjezdnych turystów, którzy będą mieli gdzie się zatrzymać na noc oraz będą mieli okazje zapoznać się z charakterystyką obszarów wiejskich regionu Podbabiogórza. Wprowadzenie dodatkowych funkcji gospodarstw rolnych jest także wsparciem dla samych rolników oraz ich rodzin. Podczas spotkań konsultacyjnych uczestnicy wskazywali, że małe gospodarstwa rolne charakteryzują się niską rentownością,	P.1.3.1 Liczba nowych lub rozwiniętych pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych	W.1.3 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób	250 000,00	PS WPR

dlatego dywersyfikacja źródeł dochodu jest wskazana w celu utrzymania małych gospodarstw rolnych i zahamowania procesu zanikania specyficznych dla tego regionu krajobrazów wiejskich. Beneficjentem niniejszego przedsięwzięcia będą rolnicy oraz ich rodziny, gospodarstwa agroturystyczne i zagrody edukacyjne.				
--	--	--	--	--

P.1.4 Tworzenie firm na Podbabiogórzu

Zakres	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Kwota (euro)	Fundusz
Przedsięwzięcie czwarte celu pierwszego ukierunkowane jest na tworzenie nowych przedsiębiorstw. Kluczowym założeniem realizacji niniejszego przedsięwzięcia jest tworzenie przedsiębiorstw innowacyjnych, które w sposób skuteczniejszy będą odpowiadały na potrzeby lokalnych mieszkańców oraz staną się bardziej konkurencyjne na rynku pracy. Branże wspierane w ramach przedsięwzięcia to: branża turystyczna, okołoturystyczna, stolarska oraz budowlana. Przez branżę turystyczną i okołoturystyczną należy rozumieć następujące obszary działalności (wg Klasyfikacji PKD): Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; Sekcja N – dział 77 – podklasa 77.21.Z – Wypożyczanie i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego, dział 79 – Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane; Sekcja C – dział 10 – Produkcja artykułów spożywczych oraz dział 11 – Produkcja napojów, Sekcja R - dział 91 – podklasa 91.02.Z – Działalność muzeów oraz podklasa 91.03.Z – Działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych. Przez branżę stolarską należy rozumieć następujące działalności (wg Klasyfikacji PKD): Sekcja C – dział 16 – produkcja wyrobów z drewna oraz korka,	P.1.4.1 Liczba nowych przedsiębiorstw	W.1.1 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: liczba utworzonych miejsc pracy	680 000,00	PS WPR

<p>z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania. Natomiast przez branżę budowlaną należy rozumieć następujące działalności (wg Klasyfikacji PKD): Sekcji F – Budownictwo. Uzasadnienia doboru tych branż znajduje się w samej nazwie celu w ramach którego realizowane jest przedsięwzięcie. Cel jest zaprojektowany w ten sposób, aby jednocześnie rozwinąć kluczową dla tego obszaru turystykę oraz zaspokoić elementarne potrzeby w zakresie pobudzania przedsiębiorczości społeczności lokalnej. Branża turystyczna i okołoturystyczna jest w tej logice wspierana ze względu na duży potencjał wykorzystania lokalnych zasobów do rozwoju tak społecznego i gospodarczego obszaru. Natomiast branże stolarska i budowlana, które na przestrzeni okresu programowania cieszyły się największą popularnością, stanowią ważny fundament i element lokalnej kultury przedsiębiorczości. Branża stolarska i budowlana stanowi i będzie stanowić podstawowe źródło utrzymania dla wielu rodzin, a ich innowacyjność będzie podwyższała konkurencyjność lokalnych specjalistów na rynku lokalnym i ponadlokalnym. Beneficjentem niniejszego przedsięwzięcia będą osoby fizyczne chcące otworzyć nową działalność gospodarczą, a premiiwane będzie podejmowanie działalności przez osoby młode do 25 roku życia oraz przez osoby w niekorzystnej sytuacji – kobiety.</p>				
---	--	--	--	--

P.1.5 Rozwój istniejących firm na Podbabiogórze

Zakres	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Kwota (euro)	Fundusz
<p>Przedsięwzięcie piąte celu pierwszego ukierunkowane jest na rozwijanie istniejących lokalnych przedsiębiorstw. Kluczowym założeniem realizacji niniejszego przedsięwzięcia jest rozwijanie przedsiębiorstw innowacyjnych, które w sposób skuteczniejszy będą odpowiadały na potrzeby lokalnych mieszkańców oraz staną się bardziej konkurencyjne na rynku</p>	<p>P.1.5.1 Liczba rozwiniętych istniejących przedsiębiorstw</p>	<p>W.1.1 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: liczba utworzonych miejsc pracy</p>	<p>431 000,00</p>	<p>PS WPR</p>

pracy. Branże wspierane w ramach przedsięwzięcia to: branża turystyczna, okołoturystyczna, stolarska oraz budowlana. Przez branżę turystyczną i okołoturystyczną należy rozumieć następujące obszary działalności (wg Klasyfikacji PKD): Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; Sekcja N – dział 77 – podklasa 77.21.Z – Wypożyczanie i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego, dział 79 – Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane; Sekcja C – dział 10 – Produkcja artykułów spożywczych oraz dział 11 – Produkcja napojów, Sekcja R - dział 91 – podklasa 91.02.Z – Działalność muzeów oraz podklasa 91.03.Z – Działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych. Przez branżę stolarską należy rozumieć następujące działalności (wg Klasyfikacji PKD): Sekcja C – dział 16 – produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania. Natomiast przez branżę budowlaną należy rozumieć następujące działalności (wg Klasyfikacji PKD): Sekcji F – Budownictwo. Uzasadnienia doboru tych branż znajduje się w samej nazwie celu w ramach którego realizowane jest przedsięwzięcie. Cel jest zaprojektowany w ten sposób, aby jednocześnie rozwinąć kluczową dla tego obszaru turystykę oraz zaspokoić elementarne potrzeby w zakresie pobudzenia i rozwoju przedsiębiorczości społeczności lokalnej. Branża turystyczna i okołoturystyczna jest w tej logice wspierana ze względu na duży potencjał wykorzystania lokalnych zasobów do rozwoju tak społecznego i gospodarczego obszaru. Natomiast branże stolarska i budowlana, które na przestrzeni okresu programowania cieszyły się największą popularnością, stanowią ważny fundament i element lokalnej kultury przedsiębiorczości, która powinna dalej być rozwijana ze względu na liczne zainteresowanie wśród mieszkańców

<p>obszaru. Branża stolarska i budowlana stanowi i będzie stanowić podstawowe źródło utrzymania dla wielu rodzin, a ich innowacyjne rozwijanie będzie podwyższało konkurencyjność lokalnych specjalistów na rynku lokalnym i ponadlokalnym. Beneficjentem niniejszego przedsięwzięcia będą przedsiębiorcy chcący rozwinąć swoje przedsiębiorstwa, a premiovany będzie rozwój działalności przez osoby młode do 25 roku życia oraz przez osoby w niekorzystnej sytuacji – kobiety.</p>				
---	--	--	--	--

P.1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego

Zakres	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Kwota (euro)	Fundusz
<p>Dużą część beneficjentów działań proponowanych przez Lokalną Grupę Działania są lokalne organizacje pozarządowe, które aby w sposób efektywny mogły realizować swoje cele statutowe potrzebują wsparcia. W ramach niniejszego przedsięwzięcia wsparcie będzie polegało zarówno na doposażaniu lokalnych organizacji jak również dofinansowaniu podejmowanych przez organizację działań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Beneficjentem niniejszego przedsięwzięcia będą lokalne organizacje pozarządowe.</p>	P.1.6.1 Liczba wspartych organizacji	W.1.2 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: liczba osób	40 000,00	PS WPR

P.1.7 Aktywne i zintegrowane społeczeństwo otwarte na potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji

Zakres	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Kwota (euro)	Fundusz
<p>Realizacja ostatniego przedsięwzięcia celu pierwszego ukierunkowana jest na tworzenie małej infrastruktury, dzięki której możliwe będzie aktywizowanie i integrowanie lokalnej społeczności ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji. W kategorii osób w niekorzystnej sytuacji LGD wskazała (na podstawie przeprowadzonych działań partycypacyjnych) m.in. osoby z niepełnosprawnościami. Przedsięwzięcie</p>	P.1.7.1 Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury publicznej	W.1.3 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób	1 099 000,00	PS WPR

ma zapobiec wystąpieniu zjawiska wykluczenia społecznego. Beneficjentem niniejszego przedsięwzięcia będą lokalne organizacje pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego i jednostki im podległe.				
---	--	--	--	--

C.2 Społeczność odporna na przemiany współczesnego świata

Realizacja celu drugiego oparta jest wdrażaniu działań zmierzających do wsparcia, swego rodzaju uodpornienia, lokalnej społeczności na przemiany współczesnego świata. Zrealizowanie celu zakłada, że społeczność lokalna będzie, po pierwsze, bardziej świadoma jakie wyzwania stawia przed nimi zmieniający się nieustannie świat, a po drugie, będą oni w stanie dostosować się do aktualnych trendów i zmian.

Wskaźniki rezultatu EFS+: W.2.1 Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu; W.2.2 Liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług.

P.2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym

Zakres	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Kwota (euro)	Fundusz
Realizacja niniejszego przedsięwzięcia nastawiona jest na podejmowanie działań z zakresu kompetencji miękkich, których celem jest różnoobszarowa aktywizacja lokalnej społeczności, a zwłaszcza osób w trudnej sytuacji czyli np. osób zagrożonych ubóstwem czy wykluczeniem społecznym, a także osób biernych zawodowo. Realizacja tego przedsięwzięcia ma doprowadzić do poprawy sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym osób w trudnej sytuacji. Beneficjentem niniejszego przedsięwzięcia będą lokalne organizacje pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego i jednostki im podległe, instytucje nauki i edukacji, instytucje ochrony zdrowia.	P.2.1.1 Liczba osób niezatrudnionych objętych wsparciem w programie	W.2.1 Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	360 916,00	EFS+ (4h)

P.2.2 Tworzenie nowych lub rozwój istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży

Zakres	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Kwota (euro)	Fundusz
Zgodnie ze wskazaniem lokalnej społeczności, które pojawiły się w czasie licznie przeprowadzonych różnorodnych	P.2.2.1 Liczba osób objętych usługami	W.2.2 Liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę	431 901,00	EFS+ (4h)

<p>działaniach partycypacyjnych, należy tworzyć nowe i rozwijać istniejące placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. Działanie to ma na celu nie tylko wzbogacić ofertę spędzania czasu wolnego wśród dzieci i młodzieży, ale również ma odpowiedzieć na realną potrzebę wsparcia dzieci i młodzieży z bardziej ubogich rodzin. Takie działania nie tylko zwiększą integrację wśród rówieśników, zmniejszą możliwość wykluczenia społecznego wśród najmłodszych, ale także pozwolą utrzymać trend wzrostowy liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym. Beneficjentem niniejszego przedsięwzięcia będą lokalne organizacje pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego i jednostki im podległe, instytucje nauki i edukacji, instytucje ochrony zdrowia.</p>	<p>świadczonymi w społeczności lokalnej w programie</p>	<p>wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług</p>		
---	---	--	--	--

4. Wskaźniki przypisane do celów i przedsięwzięć

Zgodnie z logiką interwencji wskaźniki określone na bazie zidentyfikowanych potrzeb, a następnie wraz z celami i przedsięwzięciami poddane zostały procesowi konsultacji, w ramach zespołu inicjatywnego. Dzięki odpowiednio sformułowanym wskaźnikom odpowiadającym realizacji zamierzonych celów LGD będzie miało możliwość precyzyjnej kontroli wdrażania LSR w założonym czasie i przy założonej wartości wskaźnika. Wskaźniki określone zostały na każdym poziomie interwencji poprzez dostosowanie do wskazanego zakresu. Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” starała się, aby zarówno cele, przedsięwzięcia jak i wskaźniki były określone w sposób zrozumiały dla mieszkańców. Wskaźniki rezultatu zostały określone odpowiednio do dwóch zdefiniowanych celów, a wskaźniki produktu do przedsięwzięć, co wynika z logiki interwencji. Przy realizacji niniejszej Strategii bardzo ważne będą wskaźniki produktu, którymi LGD będzie stymulowało poprzez ogłaszanie naborów tematycznych ze szczególnym uwzględnieniem informacji kierowanej do grup docelowych, w tym osób młodych do 25 r.ż., seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji. Powiązane z nimi wskaźniki rezultatu mają głównie charakter statystyczny, których realizacja często nie w pełni jest zależna od beneficjenta, jak w przypadku konkretnej liczby osób wyliczonych w wybranych wskaźnikach. Określenie wskaźnika oraz jego wartości odbywało się na bazie doświadczenia LGD z wdrażania poprzednich LSR. Przy planowaniu wskaźników, wykorzystane zostały wskaźniki obowiązkowe, które pozwolą na identyfikację realizacji Strategii w zakresie EFSI.

5. Sposób i częstotliwość pomiaru i uaktualniania danych

W związku z metodologią obliczania wskaźników w ramach programu LEADER oraz ich częstotliwością monitorowania, które muszą być zgodne z innymi zakresami wsparcia realizowanymi w ramach PS WPR, zaplanowano wartości docelowe wskaźników rezultatu dla każdego roku wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Liczenie wskaźników odbywać się będzie na podstawie poniższego schematu:

Stan początkowy wskaźnika + stan poziom realizacji w danym roku oraz lata poprzednie 2024 – 2027 + stan poziomu realizacji w danym roku oraz poprzednie w okresie 2028 – 2029.

W przypadku wskaźników rezultatu, daną operację uwzględnia się w planowanej/osiągniętej wartości wskaźnika po zrealizowaniu pierwszej płatności (z wyłączeniem płatności zaliczkowych / wyprzedzających). Wyjątkiem jest wskaźnik obowiązkowy: Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: liczba

utworzonych miejsc pracy, który wlicza się w momencie zakończenia danej operacji. Taki sam system przyjmuje się dla liczenia wskaźników produktu, zachowując zasadę odpowiednio dla nowozatrudnionych osób.

Zrealizowane wskaźniki będą sumowane i porównywane z planowanym do osiągnięcia poziomem, co pozwoli na określenie stopnia realizacji określanych przez nie przedsięwzięć i celów. Kontrola poziomu realizacji wskaźników będzie odbywała się na bieżąco tuż po zrealizowaniu operacji poprzez liczne narzędzia w tym: sprawozdania beneficjentów, listy obecności, dane własne, dokumentację ukazującą zmianę (remont, przebudowa np.), protokoły odbioru, potwierdzenia zatrudnienia, porozumienia z użytkownikami, badania ankietowe, etc.

Jednostki sektora finansów publicznych nie będą przekraczać 40% środków Planu Strategicznego w ramach LSR. Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze” będzie monitorować poziom dofinansowania jednostek sektora finansów publicznych, tak aby nie przekroczył limitu 40% środków z PS WPR.

6. Stan początkowy i docelowy wskaźników oraz sposoby ich ustalania

Początkowa wartość wskaźnika została ustalona na podstawie dostępnych danych statystycznych oraz z licznie przeprowadzonych przez Stowarzyszenie działań partycypacyjnych. W wyniku których pozyskany został obszerny materiał empiryczny. W pozostałych przypadkach wartość wskaźnika została ustalona na 0, co stanowi charakter statystyczny. Wartość docelowa została określona na podstawie algorytmu liczby zakładanych działań w stosunku do oszacowanych uśrednionych kwot wyliczonych na bazie danych historycznych, doświadczenia z wdrażania poprzedniej LSR oraz charakteru przedsięwzięcia, przy jednoczesnym wzięciu pod uwagę wagi danego działania na rzecz rozwoju obszaru (wynikającej z analizy SWOT i pozostałych konsultacji społecznych).

7. Innowacyjność w celach realizowanych w ramach wdrażania LSR

Innowacyjność stanowi jedną z cech opracowanej logiki interwencji. W zaprezentowanych powyżej przedsięwzięciach znajdują się przedsięwzięcia, w ramach których oceniane będzie innowacyjne podejście. Oprócz tego, przewiduje się, że w ramach realizacji innych przedsięwzięć wzrost kapitału społecznego i ludzkiego przyczyni się do zwiększenia kreatywności wnioskodawców i innowacyjności w dedykowanych naborach. W ramach celu C.1 Obszar atrakcyjny turystycznie i rekreacyjnie – przyjazny do życia dla mieszkańców Podbabiogórza przewidziano przedsięwzięcia P.1.4 oraz P.1.5, w ramach których podejmowane będą działania zmierzające do podejmowania nowych jak i rozwijania istniejących przedsiębiorstw na obszarze działania LGD. Ważnym elementem tworzenie i rozwijania przedsiębiorczości będzie innowacyjność, dzięki której lokalne przedsiębiorstwa lepiej będą odpowiadać na potrzeby lokalnej społeczności, a same przedsiębiorstwa staną się konkurencyjne na lokalnym i ponadlokalnym rynku pracy. Również w ramach przedsięwzięcia P.1.3 ukierunkowanego na rozwój funkcji pozarolniczych, oczekuje się realizacji innowacyjnych operacji, dzięki którym rozwijana oferta będzie ciekawa i konkurencyjna.

8. Działania na rzecz aktywizacji ludzi młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji

Każde z zaprezentowanych powyżej przedsięwzięć skierowane będzie do konkretnej grupy docelowej, które zostały wskazane przez mieszkańców obszaru działania LGD w czasie prowadzonych spotkań konsultacyjnych (szerszy opis w rozdziale IV).

Wśród przedsięwzięć skierowanych do osób młodych, do 25 roku życia wskazać należy przedsięwzięcia P.1.4 oraz P.1.5, w ramach których będą tworzone nowe i rozwijane istniejące oraz innowacyjne przedsiębiorstwa na obszarze działania LGD. Kolejnym przedsięwzięciem skierowanym do osób młodych jest przedsięwzięcie P.2.1, w ramach którego podejmowane będą działania miękkie z zakresu różnoobszarowego aktywizowania osób w trudnej sytuacji życiowej, tak w zakresie poprawy sytuacji na rynku pracy, jak i zwiększenia aktywności w wymiarze społecznym. Ostatnim przedsięwzięciem skierowanym do osób młodych jest przedsięwzięcie P.2.2, w ramach którego będą tworzone nowe i rozwijane istniejące placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. Na uwagę zasługuje fakt, że przedsięwzięcie to skierowane jest wyłącznie do osób do 18 r.ż.

Kolejną grupę docelową podejmowanych przez LGD działań są seniorzy. Skierowane będą do nich między innymi przedsięwzięcia P.1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych oraz P.1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego, które mają na celu aktywizowanie seniorów we włączenie w życie społeczne, co ma niwelować możliwość wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego. Przedsięwzięcie P.1.6 skierowane jest na seniorów, ponieważ dużą część w NGO w postaci KGW czy OSP stanowią seniorzy.

Ważną grupą, dla której przewidziano wsparcie są również rolnicy oraz ich rodziny. Przedsięwzięcie P.1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych ma na celu wykorzystanie potencjału małych gospodarstw rolnych do promocji i rozwoju turystyki i rekreacji na obszarze LGD. W ramach przedsięwzięcia utworzone i/lub rozwinięte zostaną funkcje pozarolnicze gospodarstw rolnych ważne tak ze względu na tradycję i lokalną kulturę, jak i w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodu dla gospodarstw, co przyczyni się do zahamowania zanikania produkcyjnych funkcji gospodarstw oraz utraty krajobrazu wiejskiego specyficznego dla tego regionu.

Wśród zdefiniowanych przez Lokalną Grupę Działania „Podbabiogórze” grup w niekorzystnej sytuacji należy wskazać osoby z niepełnosprawnościami, do których kierowane jest przedsięwzięcie P.1.7, w ramach którego prowadzone będą działania zmierzające do aktywizowania i integrowania społeczeństwa otwartego na potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji. Również skierowane do osób z niepełnosprawnościami skierowane jest przedsięwzięcie P.2.1, w ramach którego podejmowane będą działania miękkie z zakresu różnoobszarowego aktywizowania osób w niekorzystnej sytuacji życiowej, tak w zakresie poprawy sytuacji na rynku pracy, jak i zwiększenia aktywności w wymiarze społecznym. Działania te mają na celu zniwelować możliwość wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego wśród osób z niepełnosprawnościami.

Drugą grupą docelową zdefiniowaną przez LGD jako grupa w niekorzystnej sytuacji są kobiety. Wśród kierowanych do nich przedsięwzięć należy wskazać przedsięwzięcia P.1.4 oraz P.1.5, w ramach których będą podejmowane nowe i rozwijane istniejące przedsiębiorstwa na obszarze Podbabiogórza, które charakteryzować się będą innowacyjnością. Kolejnym przedsięwzięciem skierowanym do kobiet jest przedsięwzięcie P.2.1 w ramach którego podejmowane będą działania miękkie z zakresu różnoobszarowego aktywizowania osób w niekorzystnej sytuacji życiowej, tak w zakresie poprawy sytuacji na rynku pracy, jak i zwiększenia aktywności w wymiarze społecznym. Działania te mają na celu zniwelować możliwość wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego wśród kobiet.

9. Harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników w planie działania

Szczegółowy harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników w planie działania został opisany w rozdziale VIII. Warto jednak zwrócić uwagę, że osiągnięcie poszczególnych wskaźników zostało zaplanowane w ten sposób, aby realizować zakładane kamienie milowe w obowiązujących terminach. Powiązanie planu działania z planem finansowym gwarantuje całościowe i bezpieczne zrealizowanie planowanego budżetu.

Harmonogram został zaplanowany w sposób komplementarny i jest nastawiony na osiągnięcie wartości dodanej i synergii, o czym szczegółowo można przeczytać w rozdziale V. Poszczególne nabory zostały zaplanowane tak, aby działania realizowane w ramach jednego przedsięwzięcia mogły zostać wykorzystane wcześniej zrealizowane operacje i/lub przekładały się na wzmocnienie kompetencji potencjalnych wnioskodawców przekładając się tym samym na jakość składanych wniosków i jakość realizacji kluczowych celów LSR.

Rozdział VII. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD

LGD działa jako stowarzyszenie posiadające osobowość prawną. LGD, oprócz organów wymaganych na podstawie art. 11 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach, jest obowiązana posiadać organ, do którego właściwości należy wybór operacji, które będą wspierane w ramach realizacji LSR oraz ustalenie kwoty

wsparcia. W przypadku Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze” organem tym jest Rada LGD. Jest ona wybierana przez Walne Zebranie Członków. Jeżeli członkowie Rady wyrazili na to zgodę w formie dokumentowej, głosowanie poza posiedzeniami komisji lub rady może odbywać się z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej.

Wewnętrzna organizacja pracy LGD oraz sposób wyboru i oceny operacji zgodny jest z zapisami Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności. Opisane poniżej, ogólne założenia dotyczące sposobu wyboru i oceny operacji znajdują odzwierciedlenie w następujących dokumentach:

- Procedura wyboru i oceny operacji w ramach LSR
- Regulamin organu decyzyjnego (Rady LGD).
- Kryteria wyboru operacji wraz z procedurą ustalania kryteriów
- Procedura wyboru i oceny grantobiorców
- Kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów.

Dokumenty te dostępne są na stronie internetowej LGD. Członkowie Stowarzyszenia oraz mieszkańcy obszaru LSR mogą zgłaszać swoje uwagi i propozycje zmian w tych dokumentach za pomocą formularzy kontaktowych i fiszek z pomysłami (więcej informacji na ten temat w Rozdziale III). Wnioskodawcy przygotowujący propozycje operacji powinni zawsze zapoznawać się z zapisami LSR oraz aktualnymi procedurami i kryteriami wyboru operacji lub grantobiorców obowiązującymi dla naboru, w ramach którego składany będzie wniosek.

LSR realizowana jest na podstawie umowy ramowej zawartej pomiędzy LGD a Zarządem Województwa. Umowa ramowa określa między innymi zasady realizacji LSR, w tym zasady dokonywania wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD oraz zasady dokonywania wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych. Wymienione powyżej procedury i kryteria wyboru zostaną przez LGD przekazane do zatwierdzenia do Zarządu Województwa w terminie do 60 dni od zawarcia umowy ramowej.

Wsparcie na wdrażanie LSR udzielane jest podmiotom na realizację operacji wybranych przez LGD. Warunkiem otrzymania wsparcia jest złożenie wniosku zgodnego z regulaminem naboru wniosku o wsparcie. Wdrażanie LSR może także być realizowane poprzez projekty grantowe. W tego typu projektach LGD jest beneficjentem wsparcia, który następnie udziela wsparcia (przyznaje granty) innym podmiotom na realizację zadań w ramach projektu grantowego. Poniżej w pierwszej kolejności omówione zostaną wybrane elementy procesu wyboru operacji przez LGD. Następnie podane zostaną podstawowe informacje na temat realizacji projektów grantowych, w tym sposób ustalania procedur i kryteriów wyboru grantobiorców.

2. Nabory wniosków o wsparcie w ramach wdrażania LSR

LGD podaje do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej uzgodniony z Zarządem Województwa harmonogram naborów wniosków o wsparcie na kolejny rok. Harmonogram może zostać zaktualizowany w uzgodnieniu z Zarządem Województwa.

Wniosek o wsparcie na operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD składa się w terminie wskazanym w ogłoszeniu o naborze wniosków o wsparcie. Ogłoszenie o naborze podawane jest do publicznej wiadomości. Ogłoszenie jest zamieszczane co najmniej na stronie internetowej LGD. Zawiera ono informacje np. o podmiotach uprawnionych do ubiegania się o wsparcie, terminie i miejscu składania wniosków o wsparcie oraz miejscu publikacji regulaminu naboru.

LGD w uzgodnieniu z Zarządem Województwa przyjmuje regulamin naboru wniosków. Regulamin określa np. kryteria wyboru operacji. LGD dokonuje wyborów operacji, które są objęte wnioskami o wsparcie złożonymi zgodnie z wymogami opisanymi w ogłoszeniu o naborze wniosków o wsparcie. LGD może wezwać wnioskodawcę do złożenia wyjaśnień lub dokumentów niezbędnych do oceny wniosku o wsparcie.

LGD przekazuje wnioskodawcy informację o wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR lub wyniku wyboru wniosków o wsparcie wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów otrzymanych przez operację. LGD umieszcza na swojej stronie internetowej listę operacji spełniających warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR oraz listę operacji wybranych. Ta druga lista zawiera informację o operacjach, które mieszczą się w limicie środków przeznaczonych na udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach danego naboru wniosków. Wnioskodawcy przysługuje prawo wniesienia protestu od wyników oceny spełnienia warunków udzielania wsparcia, wyniku oceny spełnienia kryteriów wyboru operacji lub wyniku wyboru operacji. Protest może być wniesiony w ciągu 7 dni od dnia doręczenia informacji o wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR lub wyniku wyboru wniosków o wsparcie. Protest jest wnoszony za pośrednictwem LGD i rozpatrywany przez Zarząd Województwa. O wniesionym proteście LGD informuje niezwłocznie zarząd województwa w terminie 7 dni od dnia wniesienia protestu. LGD w terminie 14 dni od dnia otrzymania protestu weryfikuje wyniki dokonanej przez siebie oceny operacji. Weryfikacja ta może skutkować zmianą podjętego wcześniej rozstrzygnięcia lub skierowaniem do zarządu województwa protestu wraz ze swoim stanowiskiem o braku podstaw do zmiany podjętego rozstrzygnięcia. Zarząd Województwa rozpatruje protest, weryfikując prawidłowość oceny operacji oraz przekazuje wnioskodawcy informację o wyniku rozpatrzenia jego protestu. W przypadku nieuwzględnienia protestu, negatywnego wyniku ponownej oceny operacji lub pozostawienia protestu bez rozpatrzenia wnioskodawca może w tym zakresie wnieść skargę do sądu administracyjnego.

Po dokonaniu przez LGD wyboru operacji Zarząd Województwa dokonuje ostatecznej weryfikacji kwalifikowalności i udziela wsparcia na wdrażanie LSR lub odmawia jego udzielenia.

Kluczowe zadania organów LGD oraz biura LGD związane z wyborem i oceną operacji zostały wyszczególnione w poniższej tabeli:

Tabela 28 Kluczowe zadania organów LGD

Organ LGD	Kluczowe zadania
Biuro LGD	<ul style="list-style-type: none"> • Zamieszczenie na stronie LGD ogłoszenia o konkursie o udzieleniu wsparcia na realizację LSR • Przyjmowanie wniosków o udzielenie wsparcia • Przekazywanie wnioskodawcom informacji w sprawie uzupełnień i/lub wyjaśnień wniosków • Przekazywanie wnioskodawcom informacji o wynikach oceny i wynikach wyboru wniosków • Przyjmowanie protestów składanych przez wnioskodawców • Informowanie Zarządu Województwa oraz członków Rady LGD o wniesionym proteście • Informowanie wnioskodawców o uwzględnieniu protestu lub przekazywanie protestu Zarządowi Województwa. • Zamieszczanie na stronie internetowej informacji o wynikach oceny wniosków oraz listy wybranych wniosków.
Zarząd LGD	<ul style="list-style-type: none"> • Ustanawianie i zmiana procedur wyboru operacji • Ustanawianie i zmiana kryteriów wyboru operacji • Rozpatrywanie propozycji zmian procedur i/lub kryteriów wyboru operacji zgłaszanych przez członków LGD lub mieszkańców obszaru LSR • Wdrażanie rekomendacji dotyczących zmian procedur i/lub kryteriów wyboru formułowanych w czasie ewaluacji wewnętrznej.
Rada LGD	<ul style="list-style-type: none"> • Ocena wniosków • Kontrola zachowania parytetów w składzie Rady podczas dokonywania wyboru wniosków • Wybór wniosków • Weryfikacja oceny wniosków pod wpływem wniesionych protestów lub sformułowanie stanowiska dotyczące braku podstaw do zmiany podjętego rozstrzygnięcia

Źródło: Opracowanie własne.

3. Realizacja projektów grantowych

LGD może uzyskać wsparcie na realizację projektów grantowych. Projektem grantowym jest operacja, w której LGD udziela grantów na realizację zadań służących osiągnięciu celu tej operacji przez grantobiorców. Grantobiorcą jest podmiot publiczny albo prywatny wybrany w drodze otwartego konkursu ogłoszonego przez LGD w ramach realizacji projektu grantowego. Grantem są środki finansowe programu, które LGD powierzyła grantobiorcy na podstawie umowy na realizację zadań służących osiągnięciu celu projektu grantowego. Minimalny zakres zapisów umowy dotyczącej powierzenia środków finansowych określone są w Ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

LGD odpowiedzialne jest za przygotowanie i przekazanie Zarządowi Województwa procedur wyboru i oceny grantobiorców uwzględniających kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów. Procedury wyboru są zatwierdzane przez Zarząd Województwa.

Zadania organów i biura LGD w czasie realizacji projektów grantowych wykraczają poza zadania opisane w tabeli dotyczącej procedur udzielania wsparcia na realizację LSR. Z punktu widzenia grantobiorców istotną różnicą jest to, że środki na realizację grantu powierza im LGD, które jest odpowiedzialne za podpisanie umów oraz rozliczenie realizacji umów z grantobiorcami. Inna istotna różnica związana jest z tym, że działania podejmowane w ramach grantu muszą pozwalać na osiąganie celów projektu grantowego. Środki na realizację grantów mogą być zatem przyznane tylko na działania, które w pełni wpisują się w założenia projektu grantowego. Powinny one być zgodne z zapisami z LSR oraz wymogami określonymi w ogłoszeniu o naborze grantów.

Decyzja o wyborze projektów grantowych jako sposobu realizacji LSR poparta została wynikami diagnozy potrzeb obszaru. Głównym argumentem za ich uwzględnieniem w strategii jest dążenie do włączenia jak największej liczby lokalnych organizacji we wdrażanie LSR. Sprzyjać to będzie rozwijaniu partnerstwa na obszarze LSR. Projekty grantowe pozwolą również zwiększyć komplementarność przedsięwzięć w ramach poszczególnych celów. Ten sposób realizacji LSR pozwoli również na lepsze dopasowanie działań do potrzeb lokalnej społeczności, której przedstawiciele sami będą decydować o szczegółach inicjatyw podejmowanych w ramach grantu. Jest to szczególnie istotne w przypadku działań dotyczących lokalnego dziedzictwa, zasobów, a także integracji i aktywizacji społecznej, w tym osób w niekorzystnej sytuacji.

4. Realizacja operacji własnych

LGD ma możliwość realizacji operacji własnej. W jej realizacji LGD musi zapewnić spełnienie podstawowych warunków przyznania pomocy oraz zasad konkurencyjności względem operacji planowanych przez innych wnioskodawców. W związku z tym, ten typ operacji stanowi nieodłączną część planowanych do realizacji w ramach LSR przedsięwzięć, a tym samym wnioski o przyznanie pomocy na operacje własne będą składane w ramach naborów ogłaszanych przez LGD. Tym samym wnioski o przyznanie pomocy złożone w ramach naborów przez LGD będą podlegać ocenie przez organ właściwy do wyboru operacji. Ponadto, oprócz spełnienia podstawowych warunków przyznania pomocy operacje własne LGD są uzasadnione w szczególności sposobem nie tylko w kontekście realizacji LSR (komplementarność i zintegrowanie wszystkich przedsięwzięć w ramach realizowanych celów), ale także ich realizacji przez LGD, a nie inny podmiot. Realizacja operacji własnej ma przynosić korzyść nie tylko LGD jako beneficjentowi pomocy, ale całej społeczności lokalnej, dlatego powinna realizować cele publiczne oraz niekomercyjne. LGD jako organizacja wdrażająca LSR w dwóch perspektywach finansowych UE, a także realizująca projekty poza wdrażaniem LSR, ma bogate doświadczenie i kadrę, która racjonalnie i efektywnie będzie mogła podjąć omawiane działanie.

W związku z tym wybór organizacji, która działa blisko dwie dekady na całym obszarze objętym wsparciem i jest rozpoznawalnym i zaufanym podmiotem zarówno dla przedsiębiorców, jak i dla mieszkańców i podmiotów NGO i JST jest racjonalny. LGD na przestrzeni lat wypracowało renomę oraz kapitał społeczny, który niewątpliwie stanowi wartość dodaną z realizacji podejścia LEADER w poprzednich perspektywach, a który może zachęcić do udziału i pobudzić do współpracy interesariuszy w tym okresie programowania.

5. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Kryteria wyboru operacji w ramach wdrażania LSR oraz kryteria wyboru grantobiorców ustanawia Zarząd LGD. W przypadku każdego naboru wniosków, kryteria te są elementem jego regulaminu, który jest uzgadniany z Zarządem Województwa. Kryteria muszą być sformułowane w taki sposób, by ukierunkowywały przyznawane wsparcie na zdiagnozowane potrzeby społeczności. Informacje na temat potrzeb oraz celów i przedsięwzięć LSR zostały w rozbudowanej formie opisane w Rozdziałach IV i VI. W poniższej tabeli zawarto skrót najistotniejszych informacji.

Tabela 29 Kryteria uwzględniające zdiagnozowane potrzeby

Cel LSR	Przedsięwzięcia	Zdiagnozowane potrzeby, które należy uwzględnić w kryteriach wyboru
C.1 Obszar atrakcyjny turystycznie i rekreacyjnie - przyjazny do życia dla mieszkańców Podbabiogórze	P.1.1 Działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami
	P.1.2 Działania związane z renowacją zabytków	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami
	P.1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • realizacja operacji innowacyjnych • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów, osób w niekorzystnej sytuacji: osoby z niepełnosprawnościami • promowanie wsparcia dla pobudzenia innowacyjności
	P.1.4 Tworzenie firm na Podbabiogórze	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów • realizacja operacji innowacyjnych • realizacja operacji dotyczących branż opisanych w Rozdziale VI • promowanie tworzenia miejsc pracy dla osób w niekorzystnej sytuacji: kobiety
	P.1.5 Rozwój istniejących firm na Podbabiogórze	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów • realizacja operacji innowacyjnych • realizacja operacji dotyczących branż opisanych w Rozdziale VI • promowanie tworzenia miejsc pracy dla osób w niekorzystnej sytuacji: kobiety

	P.1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów
	P.1.7 Aktywne i zintegrowane społeczeństwo otwarte na potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami
C.2 Społeczność odporna na przemiany współczesnego świata	P.2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb osób młodych
	P.2.2 Tworzenie nowych lub rozwój istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie operacji realizowanych w partnerstwie • uwzględnienie aspektu ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych • uwzględnienie potrzeb dzieci i młodzieży

Źródło: Opracowanie własne

Dodatkowe aspekty, które muszą zostać uwzględnione przy ustanawianiu lub zmianie kryteriów wyboru:

1. Kryteria wyboru w projektach finansowanych z programu EFS+ i EFRR muszą być zgodne z kryteriami ustanowionymi dla właściwego programu w odniesieniu do danego typu projektu.
2. Cele i przedsięwzięcia w LSR zostały oparte na diagnozie potrzeb mieszkańców i opracowane w taki sposób by wspierały realizację inicjatywy „Nowy Europejski Bauhaus” zapoczątkowanej przez Komisję Europejską. LGD oświadcza, że kryteria wyboru będą formułowane w taki sposób, by promowane były projekty wpisujące się w NEB.
3. Cele i przedsięwzięcia w LSR zostały oparte na diagnozie potrzeb mieszkańców i opracowane w taki sposób, by wspierały realizację zasad horyzontalnych opisanych w rozdziale III. LGD oświadcza, że kryteria wyboru będą formułowane w taki sposób, by promowane były projekty wpisujące się w te zasady.

4. Zmiany kryteriów wyboru nie mogą prowadzić do utraty komplementarności przedsięwzięć opisanych w Rozdziale V.
5. Procesy ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru muszą być prowadzone w sposób transparentny.

Decyzje o zmianie kryteriów wyboru operacji lub kryteriów wyboru grantobiorców podejmuje Zarząd LGD. Zmiany mogą być dokonywane z inicjatywy Zarządu, na podstawie wniosków zgłoszonych przez członków LGD bądź mieszkańców obszaru lub na podstawie wyników ewaluacji wewnętrznej. Zarząd odpowiedzialny jest za monitorowanie obowiązujących kryteriów wyboru operacji pod kątem ich zgodności z obowiązującymi regulacjami oraz wytycznymi w zakresie wdrażania LSR.

6. Sposób uwzględnienia w kryteriach wyboru innowacyjności i partnerstwa na obszarze LSR

Treści zawarte w tym podrozdziale są uzupełnieniem ogólnych wytycznych, które Zarząd LGD musi uwzględnić ustanawiając lub zmieniając kryteria wyboru. Wyjaśnienia te pomocne będą w czasie oceny operacji. Z tego względu wnioskodawcy przygotowujący propozycje operacji w ramach wdrażania LSR powinni zwrócić szczególną uwagę na kwestie innowacyjności oraz partnerstwa z innymi podmiotami. W przypadku wielu przedsięwzięć uwzględnienie tych aspektów w przygotowywanych propozycjach operacji znacząco zwiększy szanse na uzyskanie wsparcia. Realizacja operacji innowacyjnych oraz uwzględniających partnerstwo przyczyni się do zwiększenia wartości dodanej podejścia LEADER (więcej informacji na ten temat w Rozdziale V).

7. Definicja innowacyjności

Z przeprowadzonej diagnozy potrzeb wynika, że rozwiązanie problemów obszaru LGD oraz wykorzystanie jego szans rozwojowych wymaga stosowania innowacyjnych rozwiązań w zakresie przedsiębiorczości. Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).

Zmiany generowane w ramach realizacji innowacyjnych operacji mogą cechować się zróżnicowanym poziomem oryginalności. W czasie naborów wniosków będą szczególnie promowane operacje, które prowadzić będą do wdrożenia autorskich, kreatywnych rozwiązań. Z tego względu kryteria wyboru muszą różnicować oceny operacji w zależności od stopnia oryginalności stosowanych rozwiązań zgodnie ze wskazówkami zawartymi w poniższej tabeli.

Tabela 30 Kryterium innowacyjności

Stopień oryginalności rozwiązań	Uszczegółowienie kryterium
Kreatywne	Rozwiązania, które dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub sposobów organizacji. Rozwiązania te muszą powstać w wyniku autorskiego pomysłu wnioskodawcy. Definicja innowacji odnosi się do nowych rozwiązań na obszarze LSR, ale w ograniczony sposób stosuje się do rozwiązań oryginalnych. Wymóg zastosowania autorskiego rozwiązania implikuje, że powinno być ono unikatowe nie tylko na obszarze LSR, ponieważ w innym przypadku oznaczałoby to zastosowanie innowacji imitującej.
Imitujące	Rozwiązania imitujące są wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub sposobach organizacji. W szczególności odnosi się to do rozwiązań, które są nowe na obszarze LSR, ale wcześniej były stosowane poza nim. Innowacyjność takich kopiowanych od podmiotów spoza obszaru LSR rozwiązań powinna polegać na tym, że zostaną one osadzone w lokalnym kontekście. Oznacza to ich implementację na obszarze LSR, w której wykorzystane zostaną lokalne zasoby przyrodnicze, historyczne, kulturowe czy społeczne.
Pozorne	Innowacje pozorne to drobne zmiany, które nie mają znaczącego wpływu na tworzenie nowych produktów, usług, procesów lub sposobów organizacji.

Źródło: Opracowanie na podstawie zał.5 do Regulaminu Konkursu Wybór Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność

Innowacyjność przedsięwzięć w ramach wdrażania LSR jest ich znaczącym aspektem zwiększającym wartość dodaną podejścia LEADER. Z tego punktu widzenia, niekorzystna byłaby sytuacja, w której praktyka stosowania kryterium innowacyjności doprowadziłaby do premiowania innowacji pozornych. Kryteria wyboru powinny jasno wskazywać, że obowiązek udowodnienia innowacyjności rozwiązania spoczywa na wnioskodawcy. Powinny być wskazane informacje, które należy zawrzeć we wniosku by możliwe było przyznanie punktów przypisanych do określonego poziomu innowacyjności.

Kryterium innowacyjności powinno w dużym stopniu różnicować oceny operacji. Należy przewidywać, że maksymalną liczbę punktów za zastosowanie rozwiązania kreatywnego będzie otrzymywać stosunkowo niewielka grupa wnioskodawców, którzy będą w stanie udowodnić nowatorskość swojego rozwiązania poprzez przedłożenie patentów, ekspertyz naukowych lub audytów proponowanego rozwiązania. Powszechniejszą praktyką będzie z pewnością stosowanie innowacji imitujących. W ich przypadku wnioskodawca musi jednak udowodnić wykorzystanie w czasie ich wdrażania na obszarze LSR lokalnych zasobów. Innymi słowy, oryginalność tych rozwiązań musi polegać na tym, że w odróżnieniu od swoich pierwowzorów wykorzystują zasoby charakterystyczne dla obszaru LSR i to decyduje o ich oryginalności.

Tworzenie propozycji innowacyjnych rozwiązań będzie dużym wyzwaniem dla wnioskodawców. LGD zaplanowała działania informacyjne, edukacyjne oraz animacyjne, które ułatwią przeprowadzenie tego procesu. Działania te zostały uwzględnione w planie komunikacji. W LSR zaplanowano także metody wdrażania innowacji, które zostały wpisane w strukturę celów i przedsięwzięć. Innowacyjność na obszarze działania LGD będzie wdrażana w formule bezpośredniej – poprzez dedykowane przedsięwzięcie w celu 1 w ramach którego na obszarze działania LGD zostaną stworzone oraz rozwiną się innowacyjne firmy świadczące usługi w kluczowych dla obszaru sektorach gospodarki. Innowacyjne rozwiązania mogą być stosowane w operacjach dotyczących wprowadzania np. nowych produktów lub usług przez przedsiębiorców (szerszy opis znajduje się w rozdziale VI).

Powyższe stwierdzenia powinny być jednak traktowane przez wnioskodawców i członków organu decyzyjnego LGD jako wskazówki. Sama natura procesu innowacyjnego powoduje, że nowatorskie rozwiązania mogą pojawić się w nieoczekiwanych miejscach, dlatego każda operacja oferuje możliwość ich tworzenia. Z tego względu należy oczekiwać, że operacje będą zawierać innowacje wykraczające poza te sugestie, które mają jedynie ukierunkować sposób myślenia o wdrażaniu innowacji na obszarze LSR.

8. Premiowanie współpracy z innymi podmiotami

Ważnym celem LGD jest rozwój partnerstwa na obszarze swojego działania. Wartość dodana takich operacji polega na ich potencjalne do generowania kapitału społecznego, czyli relacji społecznych, zdolności do współdziałania oraz zwiększania poziomu zaufania społecznego.

Podobnie, jak w przypadku innowacyjności budowanie partnerstwa będą inicjowane przez działania szkoleniowe, animacyjne i doradcze, które są uwzględnione w planie komunikacji (więcej informacji na ten temat w Rozdziale III). Analogicznie, przewidziano także przedsięwzięcia, w ramach których partnerstwo będzie mogło się urzeczywistnić. Możliwe będzie realizowanie operacji w partnerstwie. Operacje w partnerstwie to projekty realizowane wspólnie przez partnerów z obszaru LSR.

Co do zasady operacje partnerskie będą mogły być przeprowadzane we wszystkich przedsięwzięciach uwzględniających konkurs oraz projekty grantowe jako sposób realizacji LSR. Ich przeprowadzanie wymaga wcześniejszego podpisania umowy partnerskiej, która określa zadania każdego z partnerów. Umowa partnerska jest załącznikiem do wniosku o przyznanie wsparcia. Wymagane jest w niej wskazanie partnera koordynującego, który będzie reprezentował pozostałych partnerów podczas wyboru operacji przez LGD oraz postępowania w sprawie przyznania pomocy prowadzonego przez Samorząd Województwa. Rekomenduje się też, żeby umowa partnerska zawierała ustalenia dotyczące wniesienia zabezpieczenia wspólnej realizacji przyszłej umowy o przyznanie pomocy. Należy zwrócić uwagę, że poziom dofinansowania dla poszczególnych beneficjentów może się różnić

w zależności od ich typów (np. może być niższy dla podmiotów publicznych). Partnerzy z obszaru jednego LGD składają jeden, wspólny wniosek o przyznanie wsparcia na realizację operacji w partnerstwie.

Współpraca z partnerami z obszaru LSR powinna przynieść następujące korzyści:

- Profesjonalizacja organizacji pozarządowych z obszaru LSR dzięki wzbogaceniu operacji partnerskich o działania związane z koordynacją prac różnych podmiotów, które nie występują w standardowych operacjach,
- Wymiana wiedzy z partnerami, która będzie zwiększać potencjał do tworzenia innowacji,
- Zwiększanie potencjału do wspólnego pozyskiwania środków na realizację kolejnych operacji,
- Zwiększanie rozpoznawalności LGD,
- Propagowanie efektów operacji realizowanych w ramach wdrażania LSR.

Rozdział VIII. Plan działania

LGD opracowało plan działania umożliwiający w pełni i bezpiecznie (z zachowaniem odpowiednich terminów osiągnięcia kamieni milowych) wykorzystać cały zaplanowany budżet. Warto zwrócić uwagę, że cele i przedsięwzięcia są realizowane w sposób komplementarny.

Realizacja pierwszego celu skupia się na podnoszeniu atrakcyjności obszaru, który ma być przyjazny do życia dla mieszkańców Podbabiogórza. Aby zrealizować ten cel, LGD rozpocznie realizację Strategii od konkursów z aż sześciu przedsięwzięć, tj. P.1.1; P.1.2; P.1.3 P.1.4; P.1.5; P.1.7. Takie działanie pozwoli wieloaspektowo rozwijać obszar działania LGD, co niewątpliwie wpłynie na jakość życia lokalnej społeczności. W związku z intensywnymi pracami, które Stowarzyszenie będzie musiało wykonać, by rozpocząć realizację, aż sześciu konkursów, realizacja przedsięwzięcia P.1.6 rozpocznie się z początkiem 2025 roku, co pozwoli Lokalnej Grupie Działania na schematyczne i dokładne realizowanie LSR.

Ważnym i strategicznym elementem realizacji LSR jest tworzenie i rozwój przedsiębiorczości z obszaru działania LGD (przedsięwzięcia P.1.4; P.1.5). Realizacja niniejszych przedsięwzięć rozpocznie się już w roku 2024 aby wzmocnić promocję realizacji tego przedsięwzięcia. Stwarza to idealne warunki do rozpoczęcia konkursu w ramach przedsięwzięcia P.2.1, w ramach którego prowadzone będą, między innymi, działania aktywizujące w aspekcie zawodowym, co znacząco przełoży się na realizację przedsięwzięć P.1.4 oraz P.1.5 ukierunkowanych na tworzenie i rozwijanie przedsiębiorstw. Właśnie dlatego LGD zaplanowała, że w 2025 roku powstanie aż dwanaście nowych przedsiębiorstw, a trzy zostaną rozwinięte.

Kolejnym etapem realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju jest realizacja przedsięwzięcia P.2.2, w ramach którego tworzone będą nowe i rozwijane istniejące placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. Aby równomiernie rozłożyć działania oraz pracę pracowników LGD, Stowarzyszenie zaplanowało realizację niniejszego przedsięwzięcia od 2024 roku.

Należy zwrócić uwagę, że realizacja przyjętego planu działania pozwoli osiągnąć założone kamienie milowe na poziomie:

1. do 30 czerwca 2026 r. wsparcie na wdrażanie LSR w ramach PS WPR zostanie udzielone w wysokości 40% wartości określonej w § 5 ust. 2 pkt 1 umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii;
2. do 31 grudnia 2027 r. wsparcie na wdrażanie LSR w ramach PS WPR zostanie udzielone w wysokości 80% wartości określonej w § 5 ust. 2 pkt 1 umowy;
3. do 31 grudnia 2026 r. wsparcie na wdrażanie LSR w ramach programu regionalnego zostanie udzielone w wysokości odpowiadającej 80% wartości określonych w § 5 ust. 2 pkt 2;
4. do 31 grudnia 2028 r. wsparcie na wdrażanie LSR w ramach programu regionalnego zostanie udzielone w wysokości odpowiadającej 100% wartości określonych w § 5 ust. 2 pkt 2.

Rozdział IX. Plan finansowy LSR

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze” będzie finansowana bezpośrednio w ramach następujących EFSI:

1. Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),
2. Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+),
3. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR).

Warto wskazać na powiązania poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR. Poniższa tabela przedstawia sytuację zarówno na poziomie celów jak i konkretnych przedsięwzięć.

Tabela 31 Tabela powiązań źródeł finansowania z celami LSR

Cel	Źródła finansowania
C.1 Obszar atrakcyjny turystycznie i rekreacyjnie - przyjazny do życia dla mieszkańców Podbabiogórza	EFRR (P.1.1, P.1.2), EFROW (P.1.3, P.1.4, P.1.5, P.1.6, P.1.7)
Cel 2. Społeczność odporna na przemiany współczesnego świata	EFS+ (wszystkie przedsięwzięcia)

Źródło: Opracowanie własne

Powiązanie planu działania i źródeł finansowania jest w sposób bezpośredni powiązane z celami i przedsięwzięciami, co obrazuje powyższa tabela. Jak zostało to wskazane w rozdziale VIII, wszystkie zakładane wskaźniki są skorelowane z kwotami gwarantującymi osiągnięcie poszczególnych kamieni milowych zarówno dla programów regionalnych jak i dla PS WPR.

LGD deklaruje dywersyfikację źródeł finansowania LSR, co zostało szerzej opisane w rozdziale V. W ramach dodatkowych źródeł finansowania przedsięwzięć LGD planuje pozyskać środki w ramach ogłoszenia o konkursie dla partnerów Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW) na wybór operacji, które będą realizowane w okresie danego planu operacyjnego. LGD zamierza złożyć wnioski w zakresie działania „Aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw służących włączeniu społecznemu, w szczególności osób starszych, młodzieży, niepełnosprawnych, mniejszości narodowych i innych osób wykluczonych społecznie”. Obszarem tematycznym do realizacji zamierzonego przedsięwzięcia jest temat 3 „Tradycja i dziedzictwo kulturowe wsi – wymiana i upowszechnianie wiedzy i doświadczeń dotyczących ginących zawodów, lokalnego rękodzieła i produktów lokalnych”. W ramach drugiego dodatkowego źródła finansowania, LGD zamierza złożyć wnioski w konkursie organizowanym przez Zarząd Województwa Małopolskiego „Mecenat Małopolski”. W ramach konkursu zgłoszone przez LGD zostaną zadania wzbogacające ofertę obszaru działania LGD, poprzez realizację działań kulturalnych, animacyjnych, artystycznych oraz chroniących dziedzictwo kulturalne Małopolski, takich jak koncerty, wystawy, festiwale, przeglądy czy konkursy.

Rozdział X. Monitoring i ewaluacja

Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju jest przedsięwzięciem na które składa się wiele czynników endo- jak i egzogenych. Wśród tych pierwszych należy wskazać na czynniki na poziomie organizacji: jej członków, pracowników oraz przedstawicieli poszczególnych organów, jak i na poziomie obszaru na którym jest wdrażana, gdzie mieszkańcy podejmują różne aktywności, a instytucje realizują swoje cele. Dodatkowo, pojawiają się także czynniki zewnętrzne (egzogenne), które mają wpływ na funkcjonowanie LGD, wdrażanie LSR jak i na mieszkańców. To wszystko sprawia, że proces wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju jest skomplikowany

i wymaga stałej uwagi pod kątem samej realizacji dokumentu strategicznego, organizacji wdrażającej, jak i zmian, jakie zachodzą na obszarze interwencji. Właśnie dlatego systematyczne zbieranie danych dotyczących m.in. stosowania metod rozwiązywania opisanych w strategii problemów, czy oczekiwanych rezultatów ich stosowania, a także ich analiza i wyciąganie wniosków jest ważna w dążeniu do skutecznej realizacji założonych celów strategicznych.

1. Zakres monitoringu i ewaluacji

Opracowanie systemu ewaluacji i monitorowania postępów realizacji LSR było jednym z elementów działań partycypacyjnych w trakcie przygotowywania dokumentu strategicznego. Głównymi narzędziami partycypacji w tym wymiarze były: konsultacje w punkcie konsultacyjnym w biurze LGD oraz praca Zespołu Inicjatywnego ds. opracowania strategii. W efekcie podjętych działań opracowano główne założenia systemu. Ustalono, że system monitoringu i ewaluacji powinien gwarantować możliwość partycypacji w zaplanowanych działaniach mieszkańców obszaru wdrażania strategii, ze szczególnym uwzględnieniem osób wyróżnionych w strategii jako znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, a także osób młodych i seniorów. W związku z tym działania w zakresie monitoringu i ewaluacji zostały ściśle powiązane z planem komunikacyjnym oraz jednym z celów partycypacji określonym w rozdz. 3. – „Budowanie silnej marki LGD”. Szereg środków komunikacji, które zostaną wykorzystane w kontaktach z mieszkańcami będzie zarazem odgrywać istotną rolę w monitorowaniu i ewaluacji efektów działalności LGD (np. badania ankietowe, spotkania refleksyjne, stosowane fiszki/formularze, case study).

Drugim głównym założeniem dotyczącym systemu monitoringu i ewaluacji wypracowanym w ramach działań partycypacyjnych jest uwzględnienie w zakresie prowadzonych analiz zagadnień przekrojowych. Są to zagadnienia, które w szczególności przyczyniają się zarówno do rozwoju lokalnego, ale także budowania rezylancji – zdolności do adaptacji społeczeństwa do dynamicznie zachodzących przemian. Są nimi: innowacyjność, cyfryzacja, ochrona środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, zmiany demograficzne ze szczególnym uwzględnieniem starzenia się społeczeństwa oraz wyludniania obszaru oraz partnerstwa w realizacji LSR, w szczególności poprzez wspólną realizację przedsięwzięć i projektów.

Realizacja monitoringu i ewaluacji będzie zgodna z obowiązującymi dokumentami urzędowymi. W ramach procesu monitoringu i ewaluacji zbierane będą dane dotyczące realizacji wszystkich programów z których LGD finansuje wdrażane operacje wskazanych w rozdziale II. Prowadzone monitoring i ewaluacja będą zgodne z przyjętymi przez Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne (PTE) dobrymi standardami i praktykami w zakresie stosowania monitoringu i ewaluacji.

Standardy ewaluacji zostały wypracowane w ramach projektu „Wspólnie tworzymy standardy ewaluacji w Polsce” przez PTE i są efektem wspólnej pracy szerokich środowisk zajmujących się ewaluacją: przedstawiciele administracji publicznej i organizacji pozarządowych, pracowników firm realizujących badania ewaluacyjne, instytucje naukowych i niezależnych konsultantów. Standardy te powstały w wyniku doświadczeń zebranych przede wszystkim w procesie ewaluowania projektów finansowanych ze środków publicznych. Spośród 16 wymienionych zasad opisanych w standardach, szczególnie istotne w realizacji monitoringu i ewaluacji wdrażania LSR są:

1. Precyzyjne określenie celu, przedmiotu i zakresu badania
2. Zapewnienie trafności i rzetelności badań ewaluacyjnych
3. Dbanie o partycypacyjność i jakość współpracy w procesie ewaluacji
4. Konsultowanie wniosków i rekomendacji
5. Wykorzystanie rekomendacji

Głównym zadaniem prowadzonego monitoringu i ewaluacji jest analiza następujących elementów:

- **partycypacyjny** – dotyczy głównie zagadnienia inkluzywności i włączenia społecznego we wdrażanie LSR i funkcjonowanie LGD, ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji, osób młodych i w wieku senioralnym;

- **komunikacyjny** – dotyczy głównie realizacji planu komunikacyjnego oraz świadczonego doradztwa i innych działań LGD mających na celu rozpowszechnianie/udzielanie informacji ze szczególnym uwzględnieniem adekwatności i efektywności działań komunikacyjnych skierowanych do grup w niekorzystnej sytuacji, osób młodych oraz w wieku senioralnym;
- **przedmiotowy** – dotyczy realizacji celów i przedsięwzięć odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby i wyzwania, a także wskaźników realizacji LSR;
- **finansowy** – dotyczy realizacji planu finansowego LGD oraz wskaźników finansowych realizacji LSR (np. kamieni milowych);
- **organizacyjny** – dotyczy m.in. realizacji zapisów regulaminów, statutu, procedur, kryteriów, organizacji naborów, dokonywanych zmian w LSR, pracy członków, biura i organów LGD;
- **przekrojowy** – dotyczy zagadnień przekrojowych programu LEADER (innowacyjność, cyfryzacja, ochrona środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, zmiany demograficzne ze szczególnym uwzględnieniem starzenia się społeczeństwa oraz wyludniania obszaru, partnerstwa w realizacji LSR, w szczególności poprzez wspólną realizację przedsięwzięć i projektów) oraz wartości dodanej prowadzonych działań.

2. Podmiot odpowiedzialny za przeprowadzenie monitoringu i ewaluacji

Zarząd podejmie decyzję o wyznaczeniu pracownika odpowiedzialnego za prowadzenie monitoringu i ewaluacji i/lub o powołaniu zespołu ds. monitoringu i ewaluacji oraz nawiązania współpracy z ekspertami zewnętrznymi w celu wsparcia procesu monitoringu i ewaluacji (np. w zakresie przygotowania narzędzi gromadzenia danych na etapie monitoringu, czy przeprowadzenia badania ewaluacyjnego, moderowania warsztatów, przygotowywania czytelnych zestawień gromadzonych danych, etc.). Należy jednak zauważyć, że o ile podmiotem odpowiedzialnym za koordynację działań, gromadzenie danych, ich agregację i przygotowywanie zestawień rocznych będzie wyznaczony przez Zarząd podmiot i/lub osoba, to w całym procesie udział będą brali również inni interesariusze, w tym: przedstawiciele organów LGD, pozostali pracownicy biura LGD, członkowie LGD, a także beneficjenci i mieszkańcy obszaru LGD reprezentujący różne grupy interesu oraz osoby w niekorzystnej sytuacji wraz z przedstawicielami ludzi młodych i seniorów. Udział będzie zapewniony dzięki zróżnicowanym metodom zbierania danych w procesie monitoringu i ewaluacji.

Tabela 32 Wykonawcy poszczególnych zadań monitoringu i ewaluacji

Zadanie	Wykonawca
Monitoring	Zarząd/osoba wyznaczona przez Zarząd/zespół ds. monitoringu i ewaluacji/ możliwa współpraca z podmiotami zewnętrznymi; przy ścisłej współpracy ze społecznością lokalną
Ewaluacja ex-ante	
Ewaluacja mid-term	Podmiot zewnętrzny przy ścisłej współpracy z Zarządem/osobą wyznaczoną przez Zarząd/zespołem ds. monitoringu i ewaluacji i społecznością lokalną
Ewaluacja ex-post	
Ewaluacja wewnętrzna	Zarząd/osoba wyznaczona przez Zarząd/ zespół ds. monitoringu i ewaluacji/ możliwa współpraca z podmiotami zewnętrznymi; przy ścisłej współpracy ze społecznością lokalną

Źródło: opracowanie własne

3. Czas realizacji monitoringu i ewaluacji oraz okres pomiaru

Monitoring realizowany poprzez opisane poniżej metody to działanie bieżące, wynikające z obowiązków gromadzenia danych. W jego ramach dane zbierane będą w sposób ciągły przez cały okres wdrażania LSR. Dodatkowo, w ramach udostępnienia możliwości włączenia się w monitoring przez społeczność lokalną, dane będą docierały do biura poprzez wypełniane fiszki, formularze i ankiety znajdujące się na stronie Internetowej LGD oraz w biurze. Ich analiza będzie znajdowała odzwierciedlenie w bieżących decyzjach Zarządu. Warto wskazać, że zgodnie z ogólnymi zasadami dotyczącymi metodologii obliczania wartości wskaźników opisanymi w załączniku nr 3 do Regulaminu konkursu na wybór LSR, zaplanowano wartości docelowe wskaźników

docelowych dla każdego roku wdrażania LSR. Ich obliczanie i gromadzenie będzie przedmiotem również bieżącej pracy w zakresie monitoringu.

Proces ewaluacji należy podzielić na trzy etapy. Wyróżnia się w tym zakresie ewaluację ex-ante, mid-term oraz ex-post. Przyjęta procedura zakłada realizację ewaluacji zgodnie z założeniami rekomendowanymi przez Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne we wszystkich trzech etapach. Ewaluacja ex-ante została przeprowadzona w roku opracowania lokalnej strategii rozwoju (2023 r.) i dotyczyła okresu przygotowywania dokumentu strategicznego wraz z odniesieniem do wdrażania LSR w perspektywie UE 2014-2020, natomiast ewaluacja mid-term została zaplanowana na lata 2025/2026 i będzie dotyczyła okresu od momentu podpisania umowy ramowej przez LGD na wdrażanie LSR 2023-2027 do daty rozpoczęcia prowadzenia badań. Dokładny rok realizacji badania będzie uzależniony od daty zawarcia umowy ramowej z LGD na wdrażanie LSR na lata 2023-2027. Ewaluacja mid-term powinna zostać przeprowadzona w połowie okresu wdrażania interwencji. Ewaluacja ex-post będzie realizowana w latach 2028/2029 i będzie dotyczyła całego okresu wdrażania od momentu podpisania umowy ramowej na realizację LSR 2023-2027 do momentu rozpoczęcia realizacji badań. Decyzja o dokładnym roku realizacji ewaluacji zostanie podjęta analogicznie do terminu realizacji ewaluacji mid-term oraz z uwzględnieniem odpowiednich wytycznych ministerialnych w tej kwestii.

Dodatkowo w ramach ewaluacji cyklicznie odbywać się będą warsztaty refleksyjne na początku każdego roku wdrażania LSR i będą stanowiły podsumowanie działań roku poprzedniego.

Tabela 33 Czas i okres pomiaru monitoringu i ewaluacji

Zadanie	Czas i okres pomiaru
Monitoring	<ul style="list-style-type: none"> Na bieżąco w ramach bieżącej pracy biura oraz nieregularnie, adekwatnie do wypełniania narzędzi partycypacyjnych (fiszki, formularze, ankiety) przez mieszkańców. Opracowanie corocznych sprawozdań na początku każdego roku uwzględniając dane za rok poprzedni wdrażania LSR
Ewaluacja ex-ante	<ul style="list-style-type: none"> W 2023 r. Przed rozpoczęciem okresu wdrażania LSR uwzględniając dane przygotowane i powstałe w ramach pisania LSR
Ewaluacja mid-term	<ul style="list-style-type: none"> Ocena dokonana po upływie połowy czasu przewidzianego na wdrożenie LSR W latach 2025/2026 za okres od momentu podpisania umowy ramowej na wdrażanie LSR do rozpoczęcia badań ewaluacyjnych
Ewaluacja ex-post	<ul style="list-style-type: none"> Ocena dokonana po upływie całego czasu przewidzianego na wdrożenie LSR W latach 2028/2029 za okres od momentu podpisania umowy ramowej na wdrażanie LSR do rozpoczęcia badań ewaluacyjnych
Ewaluacja wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> Na początku każdego roku w okresie wdrażania LSR uwzględniając dane za rok poprzedni wdrażania LSR

Źródło: Opracowanie własne

4. Sposób wykorzystania danych monitoringu i ewaluacji

Pozyskane w ramach monitoringu i ewaluacji dane będą poddawane kilkustopniowej analizie. Dane monitoringowe będą analizowane przez osobę lub zespół, który będzie do tego wyznaczony wśród pracowników LGD. Zbierane i analizowane dane będą dyskutowane podczas bieżących spotkań zarówno przez pracowników biura jak i Zarząd oraz – w przypadku powołania zespołu – zespół ds. monitoringu i ewaluacji. W dalszej kolejności, dane będą przedstawiane na warsztatach refleksyjnych, gdzie będą poddane dyskusji w szerszym gronie zaproszonych uczestników dzięki czemu zapewniony zostanie udział szerokiego zakresu zainteresowanych osób w działaniach monitoringu i ewaluacji. Ostatecznie, dane z monitoringu będą stanowiły istotny wkład do ewaluacji, w ramach której na podstawie danych z monitoringu, wzbogaconych o informacje pochodzące z badań

ewaluacyjnych, zewnętrzny podmiot wraz z pracownikami i przedstawicielami organów LGD będzie przygotowywał raport z prowadzonego badania wraz z rekomendacjami do zastosowania wypracowanych wniosków. Wyniki badań ewaluacyjnych będą cykliczne (w wyznaczonych latach) i będą stanowiły także wkład do dyskusji podczas spotkania Zarządu i – jeśli zostanie powołany – zespołu ds. monitoringu i ewaluacji oraz warsztatów refleksyjnych.

Ważnym aspektem sposobu wykorzystania danych z monitoringu i ewaluacji jest tworzenie dokumentów podsumowujących. LGD jest zobowiązany do przedstawienia instytucji zarządzającej (IZ) corocznego sprawozdania ze swojej działalności. Systematyczne i zaplanowane gromadzenie danych monitoringowych i z ewaluacji niewątpliwie ułatwi przygotowanie niezbędnych opracowań w tym zakresie. W przypadku ewaluacji, raport z jej wykonania będzie dodatkowo dostępny na stronie internetowej LGD, dlatego wszyscy zainteresowani będą mogli się z nim zapoznać i zgłosić swoją opinię (zarówno osobiście w biurze, jak i za pomocą formularza zgłoszeniowego). Należy zatem zwrócić uwagę, że procedury kontroli i oceny efektów wdrażania LSR zostały zaplanowane w taki sposób, by w jak największym stopniu angażować mieszkańców obszaru LGD. Ich ścisłe powiązanie z planem komunikacyjnym powoduje, że wartością dodaną realizacji planu monitoringu i ewaluacji będzie aktywizacja członków społeczności lokalnej.

Zebrane w ten sposób informacje stanowią zatem podstawę do opisu stanu wdrażania LSR i działania LGD, a także do wprowadzania niezbędnych zmian w tych zakresach. Wyniki prowadzonych analiz będą miały realny wpływ na podejmowane przez Zarząd decyzje we wszystkich opisanych wymiarach działania LGD, czyli partycypacyjnym, komunikacyjnym, przedmiotowym, finansowym, organizacyjnym i przekrojowym. Należy szczególnie zaznaczyć, że w całym procesie znaczący udział mają mieszkańcy obszaru działania LGD, którzy na każdym etapie prowadzenia monitoringu i ewaluacji mają możliwość zgłaszania swoich uwag, wniosków i komentarzy, dzięki czemu mają realny wpływ na zmiany strategii, jej wdrażanie i działalność samego Stowarzyszenia. Sposoby angażowania się społeczności lokalnej w omawiany proces dotyczą tak gromadzenia danych (zgłaszanie fiszek/formularzy, udział w warsztatach refleksyjnych, udział w badaniach ankietowych) jak i ich analizy (udział w warsztatach refleksyjnych, włączenie się w działalność powołanych zespołów, zgłaszanie fiszek/formularzy dotyczących np. zmian LSR, raportów ewaluacyjnych dostępnych na stronie LGD).

Wychodząc z założenia, że wyniki prowadzonych badań powinny być dostępne dla osób zainteresowanych i prezentowane w sposób zrozumiały i przystępny, efekty realizacji monitoringu i ewaluacji będą udostępniane kanałami elektronicznymi przez LGD w formie graficznych podsumowań najważniejszych danych i wniosków. Dzięki temu osoby reprezentujące różne grupy społeczne będą mogły z łatwością zapoznać się z podsumowaniami pracy LGD i wdrażania LSR. Oprócz corocznych zestawień również raporty ewaluacyjne będą opracowywane w ten sposób, aby zachęcały do zapoznania się z nimi.

5. Udział osób w niekorzystnej sytuacji w procesie monitoringu i ewaluacji

Cały proces monitoringu i ewaluacji został zaplanowany w ten sposób, aby umożliwić społeczności lokalnej włączenie się zarówno na etapie gromadzenia danych jak i ich analizy i wdrożenia rekomendacji. Dzieje się to poprzez wykorzystanie szeregu metod i technik w tym, fiszek i formularzy zgłoszeń, badań ankietowych, organizacji warsztatów refleksyjnych oraz publikacji corocznych i cyklicznych raportów ewaluacyjnych. Należy również zwrócić uwagę, że proces ewaluacji jest powiązany z planem komunikacji i planem partycypacji, w których zwraca się szczególną uwagę na współpracę z osobami w niekorzystnej sytuacji, osobami w wieku senioralnym i osobami młodymi. Poprzez realizację szeregu działań informacyjnych skierowanych do tych grup, osoby w niekorzystnej sytuacji będą poinformowane i zachęcane do włączenia się w omawiany proces badawczy, analityczny i wdrożeniowy. Wśród działań uwzględnionych w planie komunikacyjnym wymienić należy:

1. Profil na portalu Facebook
2. Prowadzenie strony Internetowej
3. Broszura informacyjna
4. Plakaty w siedzibach Urzędów Gmin, Ośrodkach Pomocy Społecznej, Ośrodkach Zdrowia

5. Spotkania z przedstawicielami organizacji pozarządowych i grup nieformalnych z obszaru LGD działających na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji, osób w wieku senioralnym

Dodatkowo, w ramach zarówno monitoringu jak i ewaluacji przewidziano dedykowane narzędzia, dzięki którym opinie osób w niekorzystnej sytuacji będą zbierane i analizowane. W ramach monitoringu jest to dedykowana ankieta, która zostanie zamieszczona na stronie LGD, natomiast w ramach ewaluacji, informacje na ich temat będą zbierane podczas warsztatów refleksyjnych, ankiet, a także w ramach dedykowanych badań – case study dotyczących realizacji projektów skierowanych do osób w niekorzystnej sytuacji, seniorów oraz młodzieży.

Ustanowiony sposób sprawdzania czy komunikacja z osobami z grup w niekorzystnej sytuacji jest efektywna i adekwatna zakłada prowadzenie badań na poziomie monitoringu oraz ewaluacji, w tym z wykorzystaniem ankiet, udziału w warsztatach refleksyjnych, przeprowadzenia studium przypadku. Dzięki temu, LGD na bieżąco będzie gromadziło informacje na temat tego, czy przekazywane informacje są zrozumiałe oraz czy zakładane cele komunikacyjne są osiągnięte poprzez zastosowanie określonych form i treści.

6. Monitoring

Głównym przedmiotem monitoringu jest wdrażanie lokalnej strategii rozwoju przez LGD. W ramach tak zdefiniowanego zakresu, monitoring rozumiany jako systematyczne zbieranie i analizowanie informacji na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji wdrażania LSR. Monitoring wymaga pozyskiwania informacji zwrotnych od mieszkańców obszaru LGD oraz bieżącego gromadzenia danych opisujących podejmowane w Stowarzyszeniu działania dotyczące tak organizacji jak i samego wdrażania LSR.

Dane niezbędne do prowadzenia monitoringu pochodzą z różnych źródeł i pozyskiwane są z wykorzystaniem przygotowanych do tego narzędzi badawczych (ankiety, formularze/fiszki zgłoszeniowe) udostępnianych dla grup docelowych w formie elektronicznej i/lub drukowanej oraz rejestrów/zestawień podejmowanych działań (np. dotyczących prowadzonego doradztwa, czy poziomu osiągania wskaźników). Dzięki temu zapewniony zostanie udział mieszkańców obszaru LGD w działaniach monitorujące wdrażanie LSR. Wśród źródeł pozyskiwania danych wymienić należy:

- Dane własne LGD (rejstry danych, fiszki/formularze zgłoszeń, sprawozdania beneficjentów, listy obecności, dokumentacja powstała w wyniku realizacji operacji)
- Badania ankietowe:
 - Ankiety oceny doradztwa
 - Ankiety wśród mieszkańców obszaru LGD z uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji, ludzi młodych i seniorów
 - Ankiety wśród beneficjentów

Triangulacja źródeł danych pozwoli na gromadzenie informacji na temat szerokiego spektrum wdrażania LSR i funkcjonowania LGD.

Monitoring będzie prowadzony na bieżąco w całym okresie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Dane dotyczące bieżącej działalności np. pomiar wartości wskaźników, ocena prowadzonego doradztwa, rejestr organizowanych naborów) będą zbierane ciągle w okresie wdrażania LSR, natomiast dane dotyczące beneficjentów, czy mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji, seniorów i osób młodych do 25 r.ż. będą gromadzone wraz z udostępnianymi fiszkami/formularzami zgłoszeń). Szczegółowe elementy monitoringu zostały opisane w tabeli poniżej.

Tabela 34 Elementy podlegające monitoringowi

Wymiar	Elementy podlegające monitoringowi	Źródła danych
partycypacyjny	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja założeń planu partycypacji zapisanego w rozdz. 3 LSR 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane własne LGD • Badania ankietowe
komunikacyjny	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja założeń planu komunikacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane własne LGD • Badania ankietowe

	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja doradztwa przez LGD • Adekwatność i efektywność komunikacji z osobami w niekorzystnej sytuacji, seniorami i osobami młodymi 	
przedmiotowy	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja założeń planu działania 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane własne LGD • Badania ankietowe
finansowy	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja założeń planu finansowego 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane własne LGD
organizacyjny	<ul style="list-style-type: none"> • Praca biura i organów LGD • Realizacja założeń planu działania • Realizacja zmian w LSR 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane własne LGD • Badania ankietowe
przekrojowy	<p>Realizacja działań z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyfryzacji; • ochrony klimatu i przeciwdziałaniu negatywnym skutkom zmian klimatycznych; • innowacji; • partnerstwa we wdrażaniu LSR; • działań na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji oraz osób do 25 r.ż. i seniorów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane własne LGD • Badania ankietowe

Źródło: Opracowanie własne

7. Ewaluacja

Ewaluacja rozumiana jako badanie mające na celu doskonalenie efektywności pracy LGD i wdrażania LSR w taki sposób aby najlepiej wykorzystywać środki i zasoby jakimi dysponuje stowarzyszenie ma pomagać w zarządzaniu wdrażaniem na różnych jego etapach i dostarczać wiedzy, która jest niezbędna do podejmowania właściwych decyzji. Ewaluacja oznacza zatem opartą na faktach, systematyczną refleksję nad sensem działania LGD i posługuje się określonymi kryteriami:

1. Trafność: stopień, w jakim przyjęte cele, przedsięwzięcia i sposób funkcjonowania LGD odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym realizacją LSR i realnym potrzebom odbiorców działań
2. Spójność: stopień spójności LSR z innymi dokumentami programowymi i strategiami obejmującymi obszar realizacji LSR
3. Efektywność: stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich, czasu) do uzyskanych wyników i rezultatów
4. Skuteczność: stopień osiągnięcia zdefiniowanych celów i przedsięwzięć
5. Użyteczność: stopień zaspokojenia potrzeb odbiorców działań w wyniku osiągnięcia rezultatów operacji
6. Trwałość: ocena możliwości i stopnia utrzymania się efektów i wpływu działań po zakończeniu ich realizacji
7. Komplementarność: ocena powiązania i uzupełniania się działań realizowanych w toku wdrażania LSR z innymi programami realizowanymi na terenie obszaru objętego LSR (komplementarność zewnętrzna), jak również ocena uzupełniania się działań realizowanych w toku wdrażania LSR pomiędzy sobą (komplementarność wewnętrzna).

Badanie pomaga diagnozować istniejące deficyty i rozumieć rzeczywistość społeczną, w której realizowana jest interwencja, aby w razie potrzeby elastycznie reagować i modyfikować cele i sposoby działania. Warto także zauważyć, że do skutecznego wdrażania LSR, potrzebni są partnerzy, którzy w różnych aspektach będą włączać się w działania Stowarzyszenia i w samo wdrażanie LSR. Aby ich pozyskać niezbędne jest budowanie kultury zaufania, współpracy, inkluzywności i transparentności działań LGD. Ewaluacja dostarcza dowodów na pozytywne oddziaływanie LGD i wdrażania LSR na społeczność lokalną i tym samym pomaga

w dokumentowaniu, potwierdzaniu i promowaniu osiągnięć zachęcając tym samym do większego zaangażowania się przez mieszkańców w cały proces.

W zakresie ewaluacji niezbędna będzie ocena zbieranych w ramach monitoringu danych, a także danych zbieranych specjalnie na rzecz dokonywanego badania. Dane niezbędne do prowadzenia ewaluacji pochodzą zatem tak z wcześniej opisanych źródeł dotyczących bezpośrednio monitoringu, ale również z prowadzonych działań specjalnie na rzecz ewaluacji, z wykorzystaniem przygotowanych do tego narzędzi badawczych (ankiety, scenariusz wywiadu, studium przypadku) dostępnych dla grup docelowych w formie bezpośredniej, elektronicznej i/lub drukowanej. Dzięki temu zapewniony zostanie udział mieszkańców obszaru LGD w działania oceniające wdrażanie LSR, w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji. Wśród źródeł pozyskiwania danych wymienić należy:

- Dane zbierane w ramach prowadzonego monitoringu
- Dane pochodzące z ogólnodostępnych statystyk publicznych, m.in. BDL, Monitor Rozwoju Lokalnego, Vademecum Samorządowca, dane gromadzone przez samorzady i opracowania zewnętrzne
- Dane wywołane z wykorzystaniem technik:
 - Ankieta wśród mieszkańców obszaru LGD z uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji, ludzi młodych i seniorów
 - Ankieta wśród beneficjentów
 - Wywiad indywidualny lub grupowy (IDI/FGI) z przedstawicielami organów LGD oraz pracowników biura
 - Case study projektów skierowanych do osób w niekorzystnej sytuacji, w tym osób młodych i w wieku senioralnym

Ewaluacja prowadzona będzie na trzech etapach działania LGD w okresie programowania 2023-2027, tj. przed rozpoczęciem realizacji strategii (ex-ante), po upływie połowy zakładanego czasu na wdrażanie LSR (mid-term) oraz na zakończenie okresu wdrażania LSR (ex-post). Dodatkowo, przewiduje się coroczne warsztaty refleksyjne, w ramach ewaluacji wewnętrznej, podczas których różne grupy interesariuszy będą dyskutować i wypracowywać rekomendacje dotyczące działań LGD.

Przygotowanie danych do ewaluacji będzie odbywało się poprzez gromadzenie zestawień i sprawozdań wykorzystywanych przy monitoringu, a także danych ze statystyk publicznych. Dodatkowo, będą zbierane dane wywołane specjalnie na potrzeby ewaluacji, co ma wzmocnić zaangażowanie różnych stron i mieszkańców w proces oceny LGD i wdrażania LSR.

Szczegółowe elementy ewaluacji zostały opisane w tabeli poniżej.

Tabela 35 Elementy podlegające ewaluacji

Wymiar	Elementy podlegające ewaluacji	Źródła danych
partycypacyjny	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja założeń planu partycypacji zapisanego w rozdz. 3 LSR 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane monitoringowe • Badania ankietowe wśród mieszkańców z uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji, ludzi młodych i seniorów • Badania ankietowe wśród beneficjentów • Badania IDI/FGI • Warsztaty refleksyjne
komunikacyjny	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja założeń planu komunikacyjnego • Realizacja doradztwa przez LGD • Adekwatność i efektywność komunikacji z osobami 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane monitoringowe • Badania ankietowe wśród mieszkańców • Badania ankietowe wśród beneficjentów • Badania IDI/FGI • Warsztaty refleksyjne

	w niekorzystnej sytuacji, seniorami i osobami młodymi	
przedmiotowy	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja założeń planu działania 	<ul style="list-style-type: none"> Dane monitoringowe Dane z ogólnodostępnych statystyk publicznych Badania ankietowe wśród mieszkańców Badania ankietowe wśród beneficjentów Badania IDI/FGI Warsztaty refleksyjne
finansowy	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja założeń planu finansowego 	<ul style="list-style-type: none"> Dane monitoringowe Warsztaty refleksyjne Badania IDI/FGI
organizacyjny	<ul style="list-style-type: none"> Praca biura i organów LGD Realizacja założeń planu działania Realizacja zmian w LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Dane monitoringowe Badania ankietowe wśród mieszkańców Badania ankietowe wśród beneficjentów Badania IDI/FGI Warsztaty refleksyjne
przekrojowy	<p>Realizacja działań z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> cyfryzacji; ochrony klimatu i przeciwdziałaniu negatywnym skutkom zmian klimatycznych; innowacji; partnerstwa we wdrażaniu LSR; działań na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji oraz osób do 25 r.ż. i seniorów. 	<ul style="list-style-type: none"> Dane monitoringowe Dane z ogólnodostępnych statystyk publicznych Badania ankietowe wśród mieszkańców Badania ankietowe wśród beneficjentów Badania IDI/FGI Warsztaty refleksyjne Case study

Źródło: Opracowanie własne

Wykaz wykorzystanej literatury

- Raport z ewaluacji zewnętrznej Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanego przez Społeczność na lata 2014-2022 Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”
- Lokalna Strategia Rozwoju Kierowanego przez Społeczność na lata 2014-2022 Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”
- Bank Danych Lokalnych
- Monitor Rozwoju Lokalnego
- Departament Finansów Samorządu Terytorialnego Ministerstwa Finansów
- Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”
- Strategie Rozwoju gmin wchodzących objętych działaniem LGD
- Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
- Baza Przedsiębiorstw Społecznych
- Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody Generalnej Dyrekcji Ochrony Przyrody
- Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2026
- dane własne PUP w Suchej Beskidzkiej

Załączniki do LSR

Formularz 1 Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcie dla celu C.1 Obszar atrakcyjny turystycznie i rekreacyjnie -przyjazny do życia dla mieszkańców Podbabiogórze	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja np.)
862 773,00	P.1.1 Działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej	Mieszkańcy obszaru, turyści	Konkurs
862 773,00	P.1.2 Działania związane z renowacją zabytków	Mieszkańcy obszaru, turyści	Konkurs
250 000,00	P.1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych	Rolnicy wraz z rodzinami, seniorzy	Konkurs
680 000,00	P.1.4 Tworzenie firm na Podbabiogórze	Mieszkańcy obszaru, osoby młode do 25 r.ż., grupy w niekorzystnej sytuacji: kobiety	Konkurs
431 000,00	P.1.5 Rozwój istniejących firm na Podbabiogórze	Mieszkańcy obszaru, osoby młode do 25 r.ż., przedsiębiorcy, grupy w niekorzystnej sytuacji: kobiety	Konkurs
40 000,00	P.1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego	Mieszkańcy obszaru, turyści, seniorzy	Grant
1 099 000,00	P.1.7 Aktywne i zintegrowane społeczeństwo otwarte na potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji	Mieszkańcy obszaru, turyści, grupy w niekorzystnej sytuacji: osoby z niepełnosprawnościami	Konkurs
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcie dla celu C.2 Społeczność odporna na przemiany współczesnego świata	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja np.)
360 916,00	P.2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym	Mieszkańcy obszaru, grupy w niekorzystnej sytuacji, osoby młode do 25 r.ż.	Konkurs
431 901,00	P.2.2 Tworzenie nowych lub rozwój istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	Osoby do 18 r.ż., opiekunowie osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Konkurs

Źródło: Opracowanie własne

Formularz 2 Plan działania

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika następująco	
C.1.	Obszar atrakcyjny turystycznie i rekreacyjnie - przyjazny do życia dla mieszkańców Podbabiogórz													
P.1.1 Działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i/lub turystycznej	P.1.1.1 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	1	11,11%	5	55,56%	9	100%	0	100%	0	100%	0	100%	EFRR
P.1.2 Działania związane z renowacją zabytków	P.1.2.1 Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	0	0%	6	66,67%	9	100%	0	100%	0	100%	0	100%	
P.1.3 Rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagrod edukacyjnych	P.1.3.1 Liczba nowych lub rozwiniętych pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych	0	0%	4	50%	7	87,50%	8	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
P.1.4 Tworzenie firm na Podbabiogórz	P.1.4.1 Liczba nowych przedsiębiorstw	1	5%	11	55%	20	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
P.1.5 Rozwój istniejących firm na Podbabiogórz	P.1.5.1 Liczba rozwiniętych istniejących przedsiębiorstw	1	20%	2	40%	5	100%	0	100%	0	100%	0	100%	

P.1.6 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i/lub przyrodniczego	P.1.6.1 Liczba wspartych organizacji	0	0%	5	55,56%	9	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
P.1.7 Aktywne i zintegrowane społeczeństwo otwarte na potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji	P.1.7.1 Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury publicznej	0	0%	6	66,67%	9	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1 (P.1.4, P.1.5)	W.1.1 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: liczba utworzonych miejsc pracy	0	X	15	X	25	X	25	X	0	X	0	X	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.2 (P.1.6)	W.1.2 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: liczba osób	0	X	50	X	70	X	80	X	90	X	100	X	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.3 (P.1.3; P.1.7)	W.1.3 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób	0	X	50	X	70	X	80	X	90	X	100	X	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.4 (P.1.1, P.1.2)	W.1.4 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	0	X	500	X	600	X	700	X	800	X	1000	X	EFRR
C.2.	Spolecność odporna na przemiany współczesnego świata													
P.2.1 Aktywizacja społeczna i/lub zawodowa i/lub edukacyjna i/lub zdrowotna i/lub kulturalna i/lub mieszkaniowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym i/lub osób biernych zawodowo mająca na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie aktywności w wymiarze społecznym	P.2.1.1 Liczba osób niezatrudnionych objętych wsparciem w programie	0	0%	8	20%	24	60%	40	100%	0	100%	0	100%	EFS+(4h)

P.2.2 Tworzenie nowych lub rozwój istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	P.2.2.1 Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	20	20%	60	60%	100	100%	100	100%	0	100%	0	100%	EFS+(4k)
Wskaźnik rezultatu W.2.1 (P.2.1)	W.2.1 Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	0		0		8		24		40		40		EFS+(4h)
Wskaźnik rezultatu W.2.2 (P.2.2)	W.2.2 Liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług	0		0		5		5		5		5		EFS+(4k)

Źródło: Opracowanie własne

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	2 500 000,00	1 725 546,00	792 817,00	5 018 363,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	562 500,00	139 907,00	139 907,00	842 314,00
Razem	3 062 500,00	1 865 453,00	932 724,00	5 860 677,00
<p>* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.</p> <p>** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.</p>				

Źródło: Opracowanie własne

Plan wykonania budżetu LSR														
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
Fundusz	Kwota ogółem	% wykorzystania budżetu	Kwota ogółem	% wykorzystania budżetu	Kwota ogółem	% wykorzystania budżetu	Kwota ogółem	% wykorzystania budżetu	Kwota ogółem	% wykorzystania budżetu	Kwota ogółem	% wykorzystania budżetu	Kwota ogółem	% wykorzystania budżetu
EFROW	0	0	750 000,00	30	1 000 000,00	40	1 500 000,00	60	2 000 000,00	80	2 500 000,00	100	-	-
EFS+	0	0	356 767,65	45			673 894,45	85	713 535,30	90	792 817,00	100	-	-
EFRR	0	0	776 495,70	45			1 466 714,10	85	1 552 991,40	90	1 725 546,00	100	-	-
RAZEM	0	0	1 883 263,35	37,53			3 640 608,55	72,55	4 266 526,70	85,02	5 018 363,00	100	-	-

Źródło: Opracowanie własne